

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi julkisen talouden hoitamisesta ja talouspolitiikan arviointineuvostosta sekä niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisen talouden hoitamisesta ja laki talouspolitiikan arviointineuvostosta. Lisäksi ehdotetaan kumottavaksi talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annettu laki sekä muutettavaksi valtiontalouden tarkastusvirastosta annettua lakia. Lait sisältävät EU:n uusien finanssipoliittisten sääntöjen täytäntöönpanoa koskevan kansallisen lainsäädännön.

Julkisen talouden hoitamista koskevan lakiehdotuksen mukaan julkista taloutta ohjattaisiin valtion ja paikallishallinnon, eli julkisyhteisöjen velkaa kerryttävien sektorien, yhteenlasketulle nimelliselle rahoitusasemalle asetettavalla vaalikausikohtaisella ja ylivaalikautisella rahoitusasematavoitteella. Rahoitusasematavoitteiden asettaminen valmisteltaisiin vaalikausittain parlamentaarisesti.

EU-lainsäädännön edellyttämänä kansallisena finanssipoliittisena sääntönä toimisi valtion- ja paikallishallinnon yhteenlasketulle nimelliselle rahoitusasemalle asetettava vaalikausikohtainen rahoitusasematavoite. Vaalikausikohtainen rahoitusasematavoite tulisi asettaa vaalikauden alussa EU-oikeudelliset vaatimukset täyttävästi ja siten, että se edistää ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen saavuttamista. Valtioneuvoston tulisi esittää vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet vaalikauden ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa sekä tarkistaa suunnitelma vuosittain. Vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamista tukisi korjausmekanismi.

Ylivaalikautinen rahoitusasematavoite asetettaisiin vaalikauden puolivälissä seuraavaksi kahdeksaksi vuodeksi keskimääräisenä rahoitusasemana. Ylivaalikautinen rahoitusasematavoite tulisi asettaa EU-oikeudelliset vaatimukset täyttävästi ja vähintään siten, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen vähenee vuosittain keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä kahdeksan vuoden tarkastelujakson aikana.

EU-lainsäädännön edellyttämänä itsenäisenä finanssipolitiikan valvojana toimisi talouspolitiikan arviointineuvosto. Arviointineuvostosta säädettäisiin sen uuden valvontatehtävän vuoksi jatkossa asetuksen sijasta lailla.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2026 alusta lukien. Julkisen talouden hoitamisesta annettavan lain erät kansalliset lisävaatimukset tulisivat kuitenkin voimaan vasta osin vuoden 2031 ja osin vuoden 2033 alusta lukien.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.2 Valmistelu	4
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö	6
3 Nykytila ja sen arviointi	22
3.1 Nykytila	22
3.2 Nykytilan arviointi	27
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	28
4.1 Keskeiset ehdotukset	28
4.2 Pääasialliset vaikutukset	29
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	32
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	32
5.2 Eräiden muiden EU:n jäsenvaltioiden nykykäytännöt sekä suunnittelemat tai toteuttamat keinot	35
6 Lausuntopalaute ja parlamentaarinen valmistelu	38
6.1 Lausuntopalaute	38
6.2 Parlamentaarinen sopimus julkisen talouden hoitamisesta	44
7 Säännöskohtaiset perustelut	47
7.1 Laki julkisen talouden hoitamisesta	47
7.2 Laki talouspolitiikan arviointineuvostosta	53
7.3 Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	57
7.4 Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain kumoamisesta	58
8 Lakia alemman asteinen sääntely	58
9 Voimaantulo	59
10 Suhde talousarvioesitykseen	60
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	60
11.1 Laki julkisen talouden hoitamisesta	60
11.2 Laki talouspolitiikan arviointineuvostosta	62
11.3 Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	62
11.4 Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain kumoamisesta	63
LAKIEHDOTUKSET	64
1. Laki julkisen talouden hoitamisesta	64
2. Laki talouspolitiikan arviointineuvostosta	68
3. Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	71
4. Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten	

voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain kumoamisesta.....	72
LIITE	73
RINNAKKAISTEKSTI	73
3. Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.....	73
LIITE	74
ASETUSLUONNOS	74
Valtioneuvoston asetus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain voimaantulosta annetun asetuksen muuttamisesta	74

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Esityksen valmisteluun on johtanut 30.4.2024 voimaan tulleet EU:n uudet finanssipoliittiset säännöt, jotka edellyttävät sekä kansallista täytäntöönpanoa että täydentävää sääntelyä. EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistus sisältää seuraavat unionin säädökset:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1263 talouspolitiikan ja monenvälisen julkisen talouden valvonnan tehokkaasta yhteensovittamisesta ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta, jäljempänä *ennaltaehkäisevää osaa koskeva asetus*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1263>;
- neuvoston asetus (EU) 2024/1264 liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta, jäljempänä *korjaavaa osaa koskevan asetuksen muutos*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/fi/TXT/?uri=celex%3A32024R1264>; ja
- neuvoston direktiivi (EU) 2024/1265 jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta, jäljempänä *budjettikehysdirektiivin muutos*, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj>.

Euroopan unionin finanssipoliittisten sääntöjen tarkoituksena on luoda puitteet jäsenvaltioiden finanssipoliittikkojen yhteensovittamista ja valvontaa varten. EU:n uudistettujen finanssipoliittisten sääntöjen tavoitteena on jäsenvaltioiden velkakestävyys vahvistaminen sekä kestävä ja osallistuva talouskasvun edistäminen uudistusten ja investointien avulla.

EU:n perussopimukseen liitettyyn pöytäkirjaan N:o 12 sisältyvät viitearvot – julkisen talouden alijäämälle kolme prosenttia ja julkisen talouden velalle 60 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen – pysyivät uudistuksessa ennallaan.

1.2 Valmistelu

Esitykseen liittyvän Euroopan unionin sääntelyn valmistelu

Euroopan komissio julkaisi EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistusta koskevan lainsäädäntöehdotuskokonaisuuden 26.4.2023. Ehdotuskokonaisuus sisälsi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi talouspolitiikan tuloksellisesta koordinoinnista ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta (ennaltaehkäisevää osaa koskeva asetusehdotus, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0240>), ehdotuksen neuvoston asetukseksi liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun asetuksen (EY) N:o 1467/97 muuttamisesta (korjaavaa osaa koskeva asetusehdotus, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0241>) sekä ehdotuksen neuvoston direktiiviksi jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun direktiivin 2011/85/EU muuttamisesta (budjettikehysdirektiivin muutosta koskeva ehdotus, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0242>).

Lainsäädäntöehdotuksia edelsi laaja keskustelu talouspolitiikan koordinaatiokehikon toiminnasta lainsäädäntöön sisältyvien arviointilausekkeiden mukaisesti. Ensimmäinen lausekkeiden mukainen arvio tehtiin joulukuussa 2014 (COM(2014) 0905 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0905>), mutta tämä ei johtanut lainsäädäntömuutoksiin. Komissio käynnisti toisen arvion helmikuussa 2020 (COM(2020) 55 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0055>). Keskustelut keskeytyivät keväällä 2020 koronaviruksen seurauksena. Komissio käynnisti keskustelut uudelleen 19.10.2021 julkaisemalla tiedonannon (COM(2021) 662 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0662>), jossa käsiteltiin koronaviruksen taloudellisia vaikutuksia ja kriisin opetuksia sekä tämän vaikutuksia talouspolitiikan koordinaatioon. Tämän jälkeen jäsenvaltioiden kesken, erityisesti komiteatasolla, käytiin teemakohtaisia keskusteluja syksyn 2021 ja kevään 2022 aikana. Lisäksi komissio järjesti keskustelujen rinnalla julkisen konsultaation, joka päättyi 31.12.2021. Komissio julkaisi 9.11.2022 tiedonannon (COM(2022) 583 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0583>) kaavailemistaan uudistuksista. Valtioneuvosto on antanut komission tiedonnoista valtioneuvoston selvityksen E 14/2020 vp (<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2020-AK-290592.pdf>) sekä jatkoselvitykset EJ 12/2021 vp (<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2021-AK-416266.pdf>) ja EJ 10/2022 vp (<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2022-AK-67180.pdf>). Talous- ja rahoitusasioiden neuvosto otti kantaa komission kaavailemiin uudistuksiin päätelmissään 14.3.2023 (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6995-2023-REV-1/fi/pdf>).

Valtioneuvosto antoi komission 26.4.2023 antamista lainsäädäntöehdotuksista perustuslain 96 §:n 2 momentin mukaisen kirjelmän 14.7.2023 (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kirjelma/Sivut/U_23+2023.aspx). Kirjelmässä tarkennettiin Suomen kantoja ja neuvottelutavoitteita. Eduskunnan talousvaliokunta antoi 26.9.2023 lausunnon, jossa se ilmoitti yhtyvänsä esitetyin huomautuksin valtioneuvoston kantaan (TaVL 13/2023 vp, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/TaVL_13+2023.pdf). Eduskunnan valtiovarainvaliokunta antoi 29.9.2023 lausunnon, jossa se ilmoitti, että yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan esitetyin huomautuksin (VaVL 2/2023 vp, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/VaVL_2+2023.pdf). Eduskunnan suuri valiokunta ilmoitti lausunnossaan 11.10.2023 (SuVL 6/2023 vp – U 23/2023 vp) yhtyvänsä valtioneuvoston kantaan (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/SuVL_6+2023.pdf).

Euroopan unionin neuvosto saavutti poliittisen yhteisymmärryksen kolmikantaneuvottelujen pohjaksi 21.12.2023. Neuvosto ja Euroopan parlamentti pääsivät 10.2.2024 yhteisymmärrykseen ennaltaehkäisevää osaa koskevasta asetuksesta, minkä jälkeen parlamentti hyväksyi ehdotuksen 23.4.2024. Neuvosto hyväksyi lainsäädäntökokonaisuuden 29.4.2024 ja uudistettu lainsäädäntö tuli voimaan 30.4.2024.

Hallituksen esityksen valmistelu

Valtiovarainministeriö asetti 8.12.2023 finanssipoliittisten sääntöjen uudistamista valmistelevan työryhmän (VN/33009/2023) toimikaudeksi 8.12.2023–31.12.2024. (Työryhmä valtioneuvoston Hankeikkunassa tunnuksella VM118:00/2024; <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM118:00/2024>) Työryhmän toimikautta jatkettiin 18.12.2024 tehdyllä päätöksellä (VN/33009/2023-VM-7) 31.12.2025 saakka.

Asettamis päätöksen mukaisesti työryhmän työskentely järjestettiin kahdessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa työryhmä valmisti kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman sekä arvioi EU:n finanssipoliittisen kehikon kansallista roolia mukaan lukien kansallinen finanssipoliittinen sääntö ja siihen liittyvä korjausmekanismi.

Työryhmän toisessa vaiheessa valmisteltiin kansallisen finanssipoliittisen sääntökehikon vahvistamisen sekä EU:n uuden finanssipoliittisen sääntökehikon edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Toisen vaiheen ehdotukset laadittiin hallituksen esityksen muotoon.

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi järjestettiin lausuntokierros 27.6.–25.8.2025. Valtiovarainministeriö pyysi esityksestä lausuntoa 26 taholta, joista 22 antoi lausunnon. Muillakin kuin jakelussa mainituilla oli mahdollisuus antaa lausunto. Lausuntoja annettiin yhteensä 26, joista yksityishenkilöiden lausuntoja oli neljä. Kaikki lausunnot ovat saatavissa valtioneuvoston Hankeikkunassa osoitteessa: <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM118:00/2024>.

Parlamentaarinen työryhmä parlamentaarista sitoutumisesta velkaantumisen taittamiseen sekä kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön uudistamisesta asetettiin 5.9.2025 (VM118:00/2025; <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM118:00/2025>). Parlamentaarinen työryhmä käsittelee finanssipoliittisen sääntökehikon keskeisiä kansallisessa päätäntävallassa olevia kysymyksiä. Työryhmän puheenjohtajana toimii kansanedustaja Jani Mäkelä ja työryhmässä oli edustus kaikista eduskuntaryhmistä. Työryhmä kokoontui kahdeksan kertaa 10.9.2025–14.10.2025 välisenä aikana.

Hallituksen esitys ei ole aikataulusyistä johtuen ollut lainsäädännön arviointineuvoston arvioitavana. Esitys on ollut kunnallistalouden ja -hallinnon neuvottelukunnan käsiteltävänä 31.10.2025.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

EU:n uudistettujen finanssipoliittisten sääntöjen tavoitteena on jäsenvaltioiden velkakestävyys vahvistaminen sekä kestävä ja osallistava talouskasvun edistäminen uudistusten ja investointien avulla. Lisäksi uudistuksen tavoitteena on korjata edellisen finanssipoliittisen sääntökehikon puutteita. Uudistuksella pyritään myös parantamaan EU:n valmiutta kohdata tulevaisuuden haasteita, tekemään EU:n taloudesta vihreämmän, digitaalisemman, osallistavamman ja kestävämmän sekä vahvistamaan EU:n kilpailukykyä.

Vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan tarkoituksena on varmistaa jäsenvaltioiden julkisen talouden säännöllinen seuranta ja monenvälinen valvonta sekä talouspolitiikan tehokas yhteensovittaminen. Seuranta ja valvonta tapahtuu uusien kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien ja niiden toimeenpanon seurannan avulla. Ennaltaehkäisevän osan uudistuksessa siirryttiin kohti riskiperusteisempaa lähestymistapaa ottaen huomioon jäsenvaltioiden velkaantumisen haasteet.

Vakaus- ja kasvusopimuksen korjaava osa sääntelee liiallista alijäämää koskevaa menettelyä. Korjaavan osan uudistuksessa on muutettu velkakriteerin noudattamisen arviointia ja vahvistettu sen rikkoutumiseen perustuvaa liiallisen alijäämän menettelyä. Lisäksi useat korjaavan osan muutoksista koskevat korjaavan osan yhteensovittamista uuden ennaltaehkäisevän osan kanssa.

Budjettikehysdirektiivi asettaa vaatimuksia kansallisille finanssipoliittisille sääntökehikoille. Budjettikehysdirektiivin muutoksessa on täsmennetty ja laajennettu näitä vaatimuksia. Lisävaatimuksilla pyritään kansallisten finanssipoliittisten sääntökehikoiden kattavuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen. Lisävaatimukset koskevat muun muassa julkisen talouden hoitamista valvovien itsenäisten finanssipoliittisten instituutioiden asemaa ja tehtäviä, julkisen talouden suunnittelussa esitettäviä tietoja sekä raportointia.

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistusta koskevalla lainsäädäntökokonaisuudella saatetaan talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta 2 päivänä maaliskuuta 2012 tehdyn sopimuksen, jäljempänä *sopimus talousunionin vahvistamisesta* tai *valtiosopimus*, III osasto (Finanssipoliittinen sopimus) osaksi unionin oikeutta. Ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen johdantokappaleessa 42, muutetun korjaavaa osaa koskevan asetuksen johdantokappaleessa 21 ja muutetun budjettikehysdirektiivin johdantokappaleessa 8 todetaan, että nämä asetukset ovat osa lainsäädäntökokonaisuutta, jolla uudistetaan unionin talouden ohjausjärjestelmää saattamalla talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta 2 päivänä maaliskuuta 2012 tehdyn sopimuksen III osasto (Finanssipoliittinen sopimus) osaksi unionin oikeutta talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen 16 artiklan mukaisesti.

Ennaltaehkäisevää osaa koskeva aset

ILUKU: Asiasisältö ja määritelmät, 1–2 artiklat

Asetuksen 1 artiklassa säädetään asetuksen tarkoituksesta. Asetus vahvistaa säännöt jäsenvaltioiden talouspolitiikan tehokkaalle yhteensovittamiselle keskipitkän aikavälin suunnittelulla.

Asetuksen 2 artiklassa säädetään asetuksessa käytetyistä keskeisistä määritelmistä, joita ovat 1) 'maakohtaiset suositukset'; 2) 'nettomenot'; 3) 'viiteura'; 4) 'tekniset tiedot'; 5) 'nettomenopolku'; 6) 'kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma'; 7) 'vuotuinen edistymisraportti'; 8) 'sopeutuskauti'; 9) 'valvontatili'; 10) 'rakenteellinen rahoitusasema'; ja 11) 'rakenteellinen perusjäämä':

- 'maakohtaisella suosituksella' tarkoitetaan talous-, finanssi-, työllisyys- ja rakennepoliittikkaa koskevaa vuotuista ohjeistusta, jota neuvosto antaa jäsenvaltiolle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 121 ja 148 artiklan nojalla;
- 'nettomenoilla' tarkoitetaan julkisia menoja ilman korkomenoja, harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä, unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla, unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja sekä työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä sekä kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä;
- 'viiteuralla' tarkoitetaan monivuotista nettomenojen uraa, jonka komissio esittää jäsenvaltioiden kanssa käytävän vuoropuhelun pohjaksi, jos julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on yli 60 prosenttia tai jos julkisen talouden alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen on yli 3 prosenttia, jäsenvaltioiden valmistellessa kansallisia keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisia suunnitelmiaan;
- 'teknisillä tiedoilla' tarkoitetaan komission niille jäsenvaltioille, joiden julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on alle 60 prosenttia ja joiden julkisen talouden

alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen on alle 3 prosenttia, pyynnöstä esittämää ohjeistusta ennen kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien laatimista;

- 'nettomenopolulla' tarkoitetaan jäsenvaltion nettomenojen monivuotista kehitysuraa;
- 'kansallisella keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisella suunnitelmalla' (jäljempänä *keskipitkän aikavälin suunnitelma*) tarkoitetaan asiakirjaa, joka sisältää jäsenvaltion finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset, jotka kattavat neljän tai viiden vuoden pituisen ajanjakson kyseisen jäsenvaltion vaalikauden säännönmukaisesta kestosta riippuen;
- 'vuotuisella edistymisraportilla' tarkoitetaan jäsenvaltion laatimaa raporttia kansallisen keskipitkän aikavälin suunnitelman, mukaan lukien neuvoston asettama nettomenopolku, toteuttamisesta sekä uudistuksista ja investoinneista;
- 'sopeutuskaudella' tarkoitetaan ajanjaksoa, jonka kuluessa jäsenvaltion julkisen talouden sopeuttaminen tapahtuu ja joka kattaa neljän vuoden kauden tai pidentämisen tapauksessa neljän vuoden kauden sekä enintään kolmen vuoden lisäkauden;
- 'valvontatilillä' tarkoitetaan tietoja jäsenvaltion nettomenojen kertyneistä havaituista poikkeamista neuvoston asettamalta nettomenopolulta ylös- ja alaspäin;
- 'rakenteellisella rahoitusasemalla' tarkoitetaan suhdannekorjattua julkisen talouden rahoitusasemaa ilman kertaluonteisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä;
- 'rakenteellisella perusjäämällä' tarkoitetaan rakenteellista rahoitusasemaa ilman korkomenoja.

II LUKU: Eurooppalainen ohjausjakso, 3–4 artiklat

Asetuksen 3 artiklassa säädetään tilastoihin perustuvasta neuvoston ja komission suorittamasta monenvälisestä valvonnasta eurooppalaisella ohjausjaksolla Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa (SEUT) asetettujen tavoitteiden ja vaatimusten mukaisesti talouspolitiikan tiiviimmän yhteensovittamisen ja jäsenvaltioiden taloudellisen ja sosiaalisen lähentymisen varmistamiseksi. Eurooppalainen ohjausjakso sisältää: (a) jäsenvaltioiden ja unionin talouspolitiikan laajojen suuntaviivojen laatimisen ja niiden valvonnan sekä maakohtaiset suositukset; (b) SEUT 148 artiklan 2 kohdan työllisyyden suuntaviivat; (c) jäsenvaltioiden kansallisten keskipitkän aikavälin suunnitelmien toimittamisen, arvioinnin ja hyväksymisen sekä niiden täytäntöönpanon seurannan vuotuisten edistymisraporttien avulla; sekä (d) valvontatoimet makrotalouden epätasapainojen ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi asetuksen (EU) N:o 1176/2011 nojalla.

Asetuksen 4 artiklassa säädetään eurooppalaisen ohjausjakson täytäntöönpanosta. Neuvosto antaa komission suosituksesta jäsenvaltioille tarvittaessa suosituksia jäsenvaltioiden keskipitkän aikavälin suunnitelmista, vuotuisista edistymisraporteista ja jäsenvaltioiden sosioekonomisesta tilanteesta. Artiklan 3 kohdan mukaan, jos jäsenvaltio ei noudata ja ota asianmukaisesti huomioon talouspolitiikan laajoja suuntaviivoja, työllisyyden suuntaviivoja sekä eurooppalaisella ohjausjaksolla annettuja suosituksia, seurauksena voi olla (a) uusia maakohtaisia suosituksia, (b) SEUT 121 artiklan 4 kohdan mukainen komission varoitus tai neuvoston suositus tai (c) ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen, korjaavaa osaa koskevan

asetuksen tai makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1176/2011 mukaiset toimenpiteet.

III LUKU: Viiteura, 5–10 artiklat

Asetuksen III luvussa säädetään komission jäsenvaltioille toimittamista viiteurista ja niitä koskevista vaatimuksista.

Asetuksen 5 artiklan mukaan komissio laatii jokaiselle perussopimuksissa määritellyn velan 60 prosentin tai alijäämän 3 prosentin viitearvon ylittävälle jäsenvaltiolle viiteuran nettomenoille neljän vuoden sopeutuskaudelle ja sen mahdolliselle enintään kolmen vuoden mittaiselle pidennykselle.

Asetuksen 6 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden eriytettyjen ja riskiperusteisten viiteurien vaatimuksista. Viiteuran on varmistettava, että: (a) ennustettu julkisen talouden velkasuhde saadaan sopeutuskaudella uskottavasti alaspäin suuntautuvalle polulle tai se pysyy uskottavasti alaspäin suuntautuvalle polulla taikka velkasuhde pysyy keskipitkällä aikavälillä maltillisella, alle 60 prosentin tasolla; (b) ennustettu julkisen talouden alijäämä saatetaan sopeutuskaudella alle kolmen prosentin viitearvon suhteessa bruttokansantuotteeseen ja pidetään keskipitkällä aikavälillä viitearvon alapuolella; (c) julkisen talouden sopeuttamistoimia toteutetaan keskipitkän aikavälin suunnitelman aikana pääsääntöisesti lineaarisesti ja vähintään samassa suhteessa koko sopeutuskauden aikana; ja (d) viiteura on johdonmukainen vakaus- ja kasvusopimuksen korjaavaa osaa koskevan asetuksen 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun korjaavan polun kanssa.

Asetuksen 7 artiklassa säädetään viiteuraa koskevasta velkakestävyysturvalausekkeesta. Viiteuran on varmistettava, että ennustettu julkisen talouden velkasuhde pienenee keskimääräisellä vuotuisella vähimmäismäärällä, joka on 1 prosenttiyksikkö suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun julkisen talouden velkasuhde on yli 90 prosenttia ja 0,5 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen, kun julkisen talouden velkasuhde on 60–90 prosenttia. Keskimääräinen pieneneminen lasketaan sopeutuskauden loppuun asti viiteuran alkamista edeltäneestä vuodesta tai vuodesta, jona liiallista alijäämää koskeva menettely on määrä kumota korjaavaa osaa koskevan asetuksen nojalla, sen mukaan, kumpi näistä tapahtuu myöhemmin.

Asetuksen 8 artiklassa säädetään viiteuraa koskevasta alijäämän resilienssiä koskevasta turvalausekkeesta (turvamarginaalista suhteessa perussopimusten alijäämän 3 prosentin viitearvoon). Viiteuran on varmistettava, että julkisen talouden sopeuttaminen jatkuu tarvittaessa, kunnes asianomainen jäsenvaltio saavuttaa alijäämän tason, joka tarjoaa yhteisen resilienssiä koskevan marginaalin. Marginaalin on oltava rakenteellisesti 1,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen verrattuna alijäämän viitearvoon, joka on 3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Rakenteellisen perusjäämän vuosittainen parannus vaaditun marginaalin saavuttamiseksi on 0,4 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen, ja se alennetaan 0,25 prosenttiyksikköön suhteessa bruttokansantuotteeseen sopeutuskautta pidennettäessä.

Viiteura pohjautuu komission velkakestävyysanalyysin perusteella tehtyihin laskelmiin, ja ensimmäisellä suunnitelmakierroksella vuonna 2024 se pohjautui Euroopan komission velkakestävyysraportissa 2023 kuvattuun menetelmään. Käytännössä 5–8 artikloissa säädetty viiteura lasketaan seuraavasti:

1. Viiteuran perusvaatimuksena on, että julkisen talouden velkasuhde on sopeutuskauden päättyessä keskipitkällä aikavälillä (10 vuotta sopeutuskauden jälkeen) laskussa, pysyy uskottavasti laskevalla uralla tai säilyy perussopimuksen määrittelemän 60 prosentin viitearvon alla.
2. Perusvaatimuksen lisäksi velkasuhteen on laskettava kolmessa vaihtoehtoisessa deterministisessä stressiskenaariossa. Deterministisiä stressitestejä ovat skenaariot matalammasta rakenteellisesta perusjäämästä, heikommasta korko-kasvu-erotuksesta sekä rahoitusmarkkinastressistä, joita kaikkia tarkastellaan sopeutuskauden jälkeiseltä ajanjaksolta.
3. Velan on laskettava viitenä sopeutuskautta seuraavana vuotena vähintään 70 prosentin todennäköisyydellä. Tämän stokastisen analyysin pohjana on 10 000 historiallisiin jakaumiin perustuvaa shokkia, jotka liittyvät julkisen talouden rahoitusasemaan, talouskasvuun, korkoihin ja valuuttakursseihin.
4. Viiteuran pitää varmistaa, että ennustettu julkisen talouden alijäämä saadaan sopeutuskaudella laskettua alle 3 prosentin suhteessa bruttokansantuotteeseen ja se pysyy kyseisen viitearvon alapuolella keskipitkällä aikavälillä.
5. Viiteuran on lisäksi varmistettava, että julkisen talouden sopeutus on suunnitelman aikana pääsääntöisesti samansuuruista joka vuosi koko sopeutuskauden ajan, lukuun ottamatta ensimmäisiä suunnitelmia koskevia poikkeuksia. Oletuksena viiteuran määrittämisessä on, että muita julkisen talouden toimenpiteitä ei toteuteta sopeutuskauden jälkeen.
6. Viiteuran pitää riskiperusteisten vaatimusten lisäksi täyttää kaksi turvalauseketta, jotka koskevat velkakestävyyttä ja alijäämää 7 ja 8 artiklojen mukaisesti.

Asetuksen 9 artiklassa säädetään komission ennakollisesta ohjauksesta kansallisia keskipitkän aikavälin suunnitelmia koskien. Artiklan 1 kohdan mukaan komission tulee toimittaa sinä vuonna, kun jäsenvaltion on toimitettava keskipitkän aikavälin suunnitelmansa, seuraavat tiedot: (a) taustalla olevan keskipitkän aikavälin julkista velkaa koskeva ennustekehikko ja sen tulokset; (b) makrotaloudellinen ennuste ja oletukset; sekä (c) viiteura tarvittaessa tai tekniset tiedot, jos jäsenvaltio pyytää niitä, sekä niitä vastaavan rakenteellisen perusjäämän, mukaan lukien tarvittavat tiedot, jotta jäsenvaltiot pystyvät toisintamaan laskelmat. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi pyytää teknistä tietojenvaihtoa komission kanssa sen kuukauden aikana, joka edeltää määräaikaa, johon mennessä komission on määrä toimittaa jäsenvaltiolle ennakolta antama ohjaus. Teknisen tietojenvaihdon on tarjottava tilaisuus keskustella tuoreimmista saatavilla olevista tilastotiedoista ja asianomaisen jäsenvaltion talous- ja finanssipoliittisista näkymistä. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioille, jotka alittavat perussopimuksessa säädetyt viitearvot, komission tulee tarjota jäsenvaltion pyynnöstä teknistä tietoa tarvittavasta rakenteellisesta perusjäämästä sen varmistamiseksi, että nimellinen alijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen pysyy 3 prosentin alapuolella muuttumattoman politiikan oletuksella. Teknisten tietojen tulee olla johdonmukaisia 8 artiklassa säädetyn alijäämän resilienssiä koskevan turvalausekkeen kanssa.

Asetuksen 10 artiklassa säädetään komission käyttämistä menetelmistä, joiden avulla komissio arvioi, onko jäsenvaltion velkasuhde uskottavasti alaspäin suuntautuvalla polulla tai pysyykö se uskottavasti maltillisella tasolla. Artiklan mukaan komissio soveltaa menetelmää, joka on toistettavissa, ennakoitava ja läpinäkyvä ja joka perustuu seuraaviin ehtoihin: (a) julkisen talouden velkasuhde pienenee tai pysyy maltillisella tasolla keskipitkän aikavälin julkista velkaa

koskevan komission ennustekehityksen determinististen mallinnusten mukaan; (b) komission tekemän velkakestävyysanalyysin perusteella arvioitu riski siitä, että julkisen talouden velkasuhde ei pienene kansallisen keskipitkän aikavälin suunnitelman sopeutuskautta seuraavien viiden vuoden aikana, on riittävän pieni. Komissio julkaisee arvionsa ja sen perustana olevat tiedot tulosten toistettavuuden varmistamiseksi sen jälkeen, kun kansalliset keskipitkän aikavälin suunnitelmat on toimitettu komissiolle.

IV LUKU: Kansalliset keskipitkän aikavälin finanssipoliittiset rakenteelliset suunnitelmat, 11-20 artiklat

Asetuksen 11 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisen jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin suunnitelma voimassa olevan suunnitelman viimeisen vuoden 30 päivään huhtikuuta mennessä. Jäsenvaltio ja komissio voivat tarvittaessa sopia kyseisen määräajan pidentämisestä kohtuullisella ajanjaksolla. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi pyytää itsenäistä finanssipoliittikan instituutiota antamaan lausunnon nettomenopolun perustana olevasta makrotalouden ennusteesta ja makrotaloudellisista oletuksista. Nämä lausunnot on annettava viimeistään 1 päivästä toukokuuta 2032 lähtien. Lausunto liitetään komissiolle toimitettavaan suunnitelmaan. Jos itsenäinen finanssipoliittikan instituutio ei anna lausuntoaan kohtuullisessa ajassa, se ei ole este jäsenvaltiolle toimittaa kansallista keskipitkän aikavälin suunnitelmaansa.

Asetuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kuultava kansallisen lainsäädäntökehityksensä mukaisesti kansalaisyhteiskuntaa, työmarkkinaosapuolia, alueellisia viranomaisia ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä ennen keskipitkän aikavälin suunnitelmansa toimittamista. Artiklan 4 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio voi kansallisen lainsäädäntökehityksensä mukaisesti keskustella kansallisen parlamenttinsa kanssa keskipitkän aikavälin suunnitelmansa luonnoksesta ennen suunnitelman toimittamista.

Asetuksen 11 artiklan 5 kohdan mukaan kansallinen keskipitkän aikavälin suunnitelma on julkistettava, kun se on toimitettu neuvostolle ja komissiolle.

Asetuksen 12 artiklassa säädetään teknisestä vuoropuhelusta. Jäsenvaltion on ennen suunnitelmansa toimittamista käytävä komission kanssa tekninen vuoropuhelu, jolla on tarkoitus varmistaa, että suunnitelma on asetuksen mukainen.

Asetuksen 13 artiklassa säädetään keskipitkän aikavälin suunnitelmia koskevista vaatimuksista. Suunnitelmassa on esitettävä nettomenopolku sekä nettomenopolun perusteena olevat makrotaloudelliset oletukset ja suunnitellut finanssipoliittiset ja rakenteelliset toimet, jotta voidaan osoittaa, että suunnitelma noudattaa 16 artiklan 2 ja 3 kohdissa säädettyjä alijäämä- ja velkaviitearvoja koskevia vaatimuksia sekä komission 5 artiklan nojalla esittämää viiteuraa. Suunnitelman on sisällettävä myös komission viiteura tai 9 artiklan 3 kohdan nojalla antamat tekniset tiedot. Jos keskipitkän aikavälin suunnitelmassa esitettävä nettomenopolku on korkeampi kuin komission viiteura, jäsenvaltion on esitettävä pätevät ja tietoon perustuvat taloudelliset perusteet erolle. Lisäksi suunnitelmassa on selitettävä, miten jäsenvaltio varmistaa eurooppalaiseen ohjausjaksoon ja erityisesti maakohtaisten suositusten yhteydessä yksilöityihin keskeisiin haasteisiin vastaamisen kannalta keskeisten investointien toteuttamisen ja miten jäsenvaltio aikoo käsitellä oikeudenmukaista vihreää ja digitaalista siirtymää, yhteiskunnan ja talouden resilienssiä, energiaturvallisuutta ja tarvittaessa puolustusvoimavarojen kehittämistä koskevia unionin yhteisiä painopisteitä. Suunnitelmassa on kuvattava myös jäsenvaltioiden toimet makrotalouden epätasapainoa koskevan menettelyn kannalta merkityksellisiin maakohtaisiin suosituksiin vastaamiseksi ja toimet mahdollisiin komission varoituksiin tai neuvoston suosituksiin vastaamiseksi.

Jos jäsenvaltio on hakenut sopeutuskauden pidennystä asetuksen 14 artiklan mukaisesti, keskipitkän aikavälin suunnitelmassa on asetuksen 13 artiklan mukaan selostettava uudistusten ja investointien kokonaisuuden toteuttamisen varmistaminen, minkä perusteella jäsenvaltion sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella. Keskipitkän aikavälin suunnitelman on sisällettävä myös jäsenvaltion jo toteuttamien uudistusten ja investointien vaikutukset, ja siinä on kiinnitettävä erityistä huomiota julkisyhteisöjen tulevien tulojen, menojen ja potentiaalisen kasvun vaikutuksiin julkisen talouden kestävytyden kannalta vankan ja tietoon perustuvan taloudellisen näytön perusteella.

Lisäksi suunnitelman on asetuksen 13 artiklan mukaan sisällettävä seuraavat tiedot: (i) keskeiset makrotalouteen liittyvät oletukset; (ii) implisiittiset ja ehdolliset vastuut; (iii) sopeutuskauden pidentämisen perustana olevien uudistusten ja investointien odotettu vaikutus; (iv) kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien ennustettu kokonaistaso keskipitkän aikavälin suunnitelman kattaman kauden aikana; (v) julkisten investointien tarpeet, mukaan lukien unionin yhteisiin painopisteisiin liittyvät tarpeet; (vi) kansallisten parlamenttien kuuleminen ja asetuksen 11 artiklassa tarkoitettu kuuleminen; (vii) johdonmukaisuus ja tarvittaessa täydentävyys asianomaisen jäsenvaltion koheesiopolitiikan rahastojen ja elpymis- ja palautumissuunnitelman kanssa sinä aikana, kun asetuksen (EU) 2021/241 mukainen elpymis- ja palautumistukiväline on toiminnassa.

Asetuksen 14 artiklassa säädetään ehdoista sopeutuskauden pidentämiseksi. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltio voi hakea pidennystä sopeutuskautensa enintään kolmella vuodella. Käytännössä komissio toimittaa viiteuran vain neljän ja seitsemän vuoden sopeutuskaussille, minkä vuoksi sopeutuskauden pidennys on tosiasiallisesti kolme vuotta. Artiklan 2 kohdan mukaan sopeutuskauden pidentämisen edellytyksenä on, että jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset uudistukset ja investoinnit. Uudistusten ja investointien laajuus tulee olla suhteessa jäsenvaltion julkisen velan ja keskipitkän aikavälin kasvun haasteisiin. Uudistus- ja investointikokonaisuuden tulee yhdessä arvioituna parantaa kasvua ja resilienssipotentiaalia kestäväällä tavalla perustuen uskottaviin ja maltillisiin oletuksiin, tukea julkisen talouden kestävyttä julkisen talouden vahvistuessa rakenteellisesti keskipitkällä aikavälillä mitattuna esimerkiksi alemmilla julkisilla menoilla suhteessa bruttokansantuotteeseen tai korkeammilla julkisilla tuloilla suhteessa bruttokansantuotteeseen, ottaa huomioon asianmukaiset maakohtaiset suositukset ja unionin yhteiset painopisteet sekä varmistaa, että kansallisesti rahoitettujen julkisten investointien taso kokonaisuudessaan suunnitelman aikana on suurempi kuin keskipitkän aikavälin taso ennen suunnitelmaa. Jokaisen uudistus- ja investointisitoumuksen on oltava riittävän yksityiskohtainen, etupainotteinen, aikasidonnainen sekä riittävän hyvin todennettavissa, ja sen on noudatettava asetuksen 14 artiklan 3 kohdan a–d alakohdissa säädettyjä kriteerejä.

Asetuksen 14 artiklan 4 kohdan mukaan sopeutuskauden pidentämisen perustana olevan uudistus- ja investointisitoumusten kokonaisuuden on oltava johdonmukainen niiden sitoumusten kanssa, jotka sisältyvät asianomaisen jäsenvaltion hyväksytyyn elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sinä aikana, kun elpymis- ja palautumistukiväline on toiminnassa, sekä asianomaisen jäsenvaltion monivuotisen rahoituskehysten puitteissa sovitun kumppanuussopimuksen kanssa.

Asetuksen 15 artiklassa säädetään jäsenvaltion mahdollisuudesta toimittaa tarkistettu keskipitkän aikavälin suunnitelma. Jäsenvaltio voi pyytää mahdollisuutta toimittaa komissiolle tarkistettu suunnitelma ennen sopeutuskauden loppua, jos olosuhteet objektiivisesti tarkasteltuna estävät suunnitelman toimeenpanon kyseisen kauden puitteissa tai jos uusi äskettäin nimetty hallitus pyytää uuden suunnitelman tekemistä. Komissio toimittaa uuden suunnitelman laatimiseksi uuden viiteuran tai kyseisen jäsenvaltion pyynnöstä uudet tekniset

tiedot. Uusi viiteura ei saa lykätä sopeutustoimia sopeutuskauden loppuun eikä pääsääntöisestä vähentää niitä. Tarkistettuun suunnitelmaan sovelletaan 12–14 ja 16–20 artiklassa säädettyä.

Asetuksen 16 artiklan mukaan komission on arvioitava keskipitkän aikavälin suunnitelmat pääsääntöisesti kuuden viikon kuluessa suunnitelman toimittamisesta. Komissio arvioi jäsenvaltiokohtaisesti, täyttääkö nettomenopolku vaatimukset saada julkinen velka uskottavalle alaspäin suuntautuvalla polulla sopeutuskauden päättyessä tai pitää se tällaisella polulla taikka pysyykö velka maltillisella tasolla alle 60 prosentissa, ja saako se julkisen talouden alijäämän suhteessa bruttokansantuotteeseen laskemaan alle 3 prosentin ja pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Komission on tarkasteltava niiden jäsenvaltioiden osalta, joille on toimitettu viiteura, ovatko niiden nettomenopolut asetuksen 6, 7 ja 8 artiklassa säädettyjen vaatimusten mukaisia. Lisäksi komissio tarkastelee, täyttävätkö suunnitelmat 13 artiklassa säädetty vaatimukset ja onko sopeutuskauden pidentämisen perustana oleva uudistus- ja investointikokonaisuus 14 artiklan mukainen.

Asetuksen 17 artiklassa säädetään keskipitkän aikavälin suunnitelmien hyväksymisestä neuvostossa. Neuvosto hyväksyy jäsenvaltion nettomenopolun ja tarvittaessa uudistukset ja investoinnit sopeutuskauden pidentämiseksi komission suosituksesta pääsääntöisesti kuuden viikon kuluessa suosituksen antamisesta. Jos keskipitkän aikavälin suunnitelma toimii 31 artiklan mukaisesti myös makrotaloudellisten epätasapainojen korjaavana suunnitelmana, neuvosto hyväksyy suosituksessaan myös epätasapainojen korjaamiseksi vaadittavat uudistukset ja investoinnit.

Asetuksen 18 artiklassa säädetään neuvoston mahdollisuudesta suosittaa komission suosituksesta, että jäsenvaltio toimittaa tarkistetun suunnitelman, jos suunnitelma ei ole 16 artiklan 2, 3 ja 5 kohdassa säädettyjen vaatimusten mukainen.

Asetuksen 19 artiklan mukaan neuvosto suosittelee komission suosituksesta jäsenvaltioille, että komission esittämä viiteura olisi pääsääntöisesti jäsenvaltion nettomenopolku, jos jäsenvaltio (a) ei toimita tarkistettua suunnitelmaa kuukauden sisällä neuvoston 18 artiklan mukaisesta suosituksesta, (b) jos neuvosto katsoo, että tarkistettu suunnitelma ei ole asetuksen 16 artiklan 2, 3 ja 5 kohdassa säädettyjen vaatimusten mukainen tai (c) jos jäsenvaltio ei toimita uutta suunnitelmaa edellisen suunnitelmakauden päätyttyä.

Asetuksen 20 artiklan mukaan, jos jäsenvaltio ei noudata tyydyttävästi sopeutuskauden pidentämisen perusteena olevaa uudistus- ja investointisitoumuskokonaisuuttaan, neuvosto voi komission suosituksesta suosittaa lyhennettyä sopeutuskautta, paitsi jos olosuhteet objektiivisesti tarkasteltuna estävät toteuttamisen alkuperäisessä määräajassa.

V LUKU: Kansallisten keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisten suunnitelmien toteuttaminen, 21–26 artiklat

Asetuksen 21 artiklassa säädetään vuotuisesta edistymisraportista. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava komissiolle ja julkistettava kunkin vuoden huhtikuun loppuun mennessä vuotuinen edistymisraportti. Raportissa on annettava tietoja erityisesti edistymisestä neuvoston asettaman nettomenopolun toteuttamisessa, laajempien uudistusten ja investointien toteuttamisessa eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä sekä sopeutuskauden mahdollisen pidentämisen perustana olleiden uudistusten ja investointien toteuttamisessa.

Asetuksen 22 artiklan mukaan komissio seuraa keskipitkän aikavälin suunnitelmien sekä erityisesti neuvoston asettaman nettomenopolun ja sopeutuskauden pidentämisen perustana olevien uudistusten ja investointien toteuttamista. Komissio seuraa kumuloituneita poikkeamia

nettomenopolulta valvontatilin avulla. Valvontatilin toiminnasta säädetään tarkemmin 22 artiklan 2–7 kohdissa.

Asetuksen 23 artiklassa säädetään itsenäisten finanssipolitiikan instituutioiden roolista. Artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat pyytää budjettikehysdirektiivin 8 a artiklassa tarkoitettuja itsenäisiä finanssipolitiikan instituutioita toimittamaan arvioinnin siitä, vastaavatko vuotuisessa edistymisraportissa ilmoitetut julkisen talouden toteutumatiedot neuvoston asettamaa nettomenopolkua. Jäsenvaltiot voivat pyytää instituutioita myös analysoimaan nettomenopolulta poikkeamisen taustalla olevia tekijöitä.

Asetuksen 24 artiklassa säädetään Euroopan finanssipoliittisesta komiteasta, joka antaa komissiolle ja neuvostolle neuvoja finanssipolitiikan monenvälistä valvontaa koskevissa SEUT 121, 126 ja 136 artiklan mukaisissa tehtävissä. Artiklassa säädetään finanssipoliittisen komitean tehtävistä, kokoonpanosta, jäsenten nimittämisestä, työjärjestyksestä ja raportoinnista.

Asetuksen 25 artiklassa säädetään mahdollisuudesta poiketa nettomenopolulta yleisen poikkeuslausekkeen perusteella. Jos euroalueen tai koko unionin talous joutuu vakavaan taantumaan, neuvosto voi komission analyysiin perustuvasta komission suosituksesta antaa pääsääntöisesti neljän viikon kuluessa suosituksen, jolla sallitaan jäsenvaltioille poikkeaminen neuvoston asettamalta nettomenopolultaan edellyttäen, että tämä ei vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä. Neuvosto asettaa tällaiselle poikkeamiselle yhden vuoden aikarajan. Neuvosto voi komission suosituksesta pidentää ajanjaksoa edellyttäen, että euroalueen tai koko unionin talouden vakava taantuma jatkuu. Ajanjaksoa voidaan pidentää useammin kuin kerran, kuitenkin vain enintään vuodeksi kerrallaan.

Asetuksen 26 artiklassa säädetään mahdollisuudesta poiketa nettomenopolulta kansallisten poikkeuslausekkeiden perusteella. Neuvosto voi jäsenvaltion pyynnöstä ja komission analyysin perustuvasta suosituksesta hyväksyä suosituksen, jolla sallitaan jäsenvaltion poikkeaminen nettomenopolultaan, jos poikkeuksellisilla olosuhteilla, joihin jäsenvaltio ei voi vaikuttaa, on merkittävä vaikutus asianomaisen jäsenvaltion julkiseen talouteen. Edellytyksenä on, ettei poikkeaminen vaaranna julkisen talouden kestävyyttä keskipitkällä aikavälillä. Neuvosto asettaa poikkeamiselle aikarajan. Jos tilanne jatkuu, neuvosto voi jäsenvaltion pyynnöstä ja komission suosituksesta pidentää aikaa, jona jäsenvaltio voi poiketa nettomenopolulta. Ajanjaksoa voidaan pidentää useammin kuin kerran, kuitenkin vain enintään vuodeksi kerrallaan.

VI LUKU: Avoimuus ja vastuuvetovollisuus, 27–30 artiklat

Asetuksen 27 artiklassa säädetään Euroopan parlamentin roolista ja osallistumisesta eurooppalaiseen ohjausjaksoon.

Asetuksen 28 artiklassa säädetään taloudellisesta vuoropuhelusta unionin toimielinten ja erityisesti Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission välillä.

Asetuksen 29 artiklassa säädetään neuvostoa koskevasta noudata tai selitä -säännöstä (ns. *comply or explain* -sääntö). Säännön mukaan neuvoston odotetaan pääsääntöisesti noudattavan komission suosituksia ja ehdotuksia tai selittävän kantansa julkisesti.

Asetuksen 30 artiklassa säädetään vuoropuhelusta jäsenvaltioiden kanssa. Euroopan parlamentin asiasta vastaava valiokunta voi tarjota jäsenvaltiolle, jolle on annettu SEUT 121 artiklan 4 kohdan nojalla neuvoston suositus, tilaisuuden osallistua näkemystenvaihtoon.

VII LUKU: Vuorovaikutus asetuksen (EU) N:o 1176/2011 kanssa, 31 artikla

Asetuksen 31 artiklassa säädetään asetuksen suhteesta makrotalouden epätasapainoa koskevaan menettelyyn. Jos jäsenvaltio ei pane täytäntöön keskipitkän aikavälin suunnitelmaansa sisältyviä makrotalouden epätasapainoa koskevan menettelyn kannalta merkityksellisiä uudistus- ja investointisitoumuksia ja jos komissio katsoo, että kyseisessä jäsenvaltiossa on liiallinen epätasapaino, sovelletaan makrotalouden epätasapainon ennaltaehkäisemisestä ja korjaamisesta annetussa asetuksessa (EU) N:o 1176/2011, jäljempänä *MIP-asetus*, säädettyä menettelyä. Jäsenvaltion, jolle liiallista epätasapainoa koskeva menettely on avattu, on toimitettava tarkistettu suunnitelma, jonka on noudatettava MIP-asetuksessa tarkoitettua suositusta. Neuvoston on MIP-asetuksen mukaisesti arvioitava tarkistettu suunnitelma komission arvioinnin perusteella kahden kuukauden kuluessa sen toimittamisesta. Tarkistetun suunnitelman täytäntöönpanon seuranta ja arviointi on tehtävä ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen ja MIP-asetuksen mukaisesti.

VIII LUKU: Vuorovaikutus asetuksen (EU) N:o 472/2013 kanssa, 32 artikla

Asetuksen 32 artiklassa säädetään asetuksen suhteesta rahoitusvakautensa osalta vakavissa vaikeuksissa olevien tai vakavien vaikeuksien uhasta kärsivien euroalueen jäsenvaltioiden talouden ja julkisen talouden valvonnan tiukentamisesta annettuun asetukseen (EU) N:o 472/2013. Jos jäsenvaltioon sovelletaan makrotalouden sopeutusohjelmaa, se ei ole velvollinen toimittamaan keskipitkän aikavälin suunnitelmaa ja vuotuista edistymisraporttia. Jos jäsenvaltiolla on voimassa oleva kansallinen keskipitkän aikavälin suunnitelma ja jäsenvaltioon sovelletaan makrotalouden sopeutusohjelmaa, kyseinen keskipitkän aikavälin suunnitelma on otettava huomioon makrotalouden sopeutusohjelman suunnittelussa.

IX LUKU: Yhteiset säännökset, 33–38 artikla

Asetuksen 33 artiklan mukaan komissio varmistaa jatkuvan vuoropuhelun jäsenvaltioiden kanssa. Artiklan mukaan komissio tekee erityisesti käyntejä arvioidakseen asianomaisen jäsenvaltion sosioekonomista tilannetta ja määrittääkseen mahdolliset riskit tai vaikeudet noudattaa asetuksen säännöksiä. Komissio voi pyytää näkemyksiä asianomaiseen jäsenvaltioon sijoittautuneilta asiaankuuluvilta sidosryhmiltä.

Asetuksen 34 artiklan mukaan komissio voi tehdä seurantakäyntejä jäsenvaltioihin, joille on annettu SEUT 121 artiklan 4 kohdan mukaisia suosituksia. Seurantakäynnille voi osallistua Euroopan keskuspankin edustajia, jos käynti kohdistuu eurovaltioon tai jäsenvaltioon, joka osallistuu valuuttakurssimekanismiin talous- ja rahaliiton kolmannessa vaiheessa (ERM II).

Asetuksen 35 artiklan mukaan komissio julkaisee 31 päivään joulukuuta 2030 mennessä ja sen jälkeen viiden vuoden välein kertomuksen asetuksen soveltamisesta ja liittää siihen tarvittaessa ehdotuksen asetuksen muuttamiseksi.

Asetuksen 36–38 artiklat sisältävät asetuksen siirtymä- ja voimaantulosäännökset sekä säännöksen vakaus- ja kasvusopimuksen aiemman ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen kumoamisesta.

Korjaavaa osaa koskevan asetuksen muutos

Korjaavan osan muutosta koskevan asetuksen 1 artikla sisältää asetukseen tehdyt muutokset. Muutosasetuksella korvataan asetuksen 1–4 artiklat, muutetaan 5 artikla, korvataan 6 artiklan 1 kohta, korvataan 8 artikla, korvataan 9 artiklan 1 kohta, korvataan 10 artikla,

muutetaan 10 a artikla, korvataan 12 ja 14–16 artikkelit, kumotaan 17 artikla, korvataan 17 a artikla sekä lisätään 17 b artikla. Muutosasetuksen 2 artiklan mukaan muutosasetus tulee voimaan julkaisupäivänään.

Korjaavaa osaa koskevan asetuksen 1 artiklassa säädetään asetuksen tarkoituksesta. Asetus määrittää liiallisen alijäämän menettelyä, jonka tarkoitus on estää jäsenvaltioiden liiallisia alijäämiä ja edistää niiden korjausta. Budjettikurin noudattamista arvioidaan perussopimuksiin liitetyn pöytäkirjan N:o 12 mukaisten alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen perusteella. Artiklan muutokset koskevat asetuksessa käytettäviä määritelmiä, jotka on muutettu yhteneviksi ennaltaehkäisevän osan kanssa.

Asetuksen 2 artikla on korvattu uudella. Asetuksen 2 artiklan 1 kohdan liiallisen alijäämän poikkeuksellisuuden käsitettä muutetaan niin, että viitearvon ylittävää alijäämää voidaan pitää poikkeuksellisenä, jos neuvosto on todennut vakavan euroalueen tai koko unionin talouden vakavan taantumana ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 25 artiklan (yleinen poikkeuslauseke) mukaisesti tai jos se johtuisi poikkeuksellisista olosuhteista, joihin jäsenvaltio ei voi vaikuttaa, ja joilla on merkittävä vaikutus asianomaisen jäsenvaltion julkiseen talouteen ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 26 artiklan (kansallinen poikkeuslauseke) mukaisesti. Viitearvon ylittävää alijäämää on lisäksi pidettävä väliaikaisena, jos komission ennusteet julkistalouden kehityksestä osoittavat, että alijäämä ei enää ylitä viitearvoa vakavan taloudellisen taantumana tai poikkeuksellisten olosuhteiden päätyttyä.

Asetuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan julkisen velan viitearvon ylittävän jäsenvaltion velkasuhteen (julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen) katsotaan supistuvan ja lähestyvän viitearvoa SEUT 126 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti riittävän nopeasti, mikäli jäsenvaltio noudattaa nettomenopolkuaan. Tämä korvaa aiemmat määritelmät velan vähentämiselle. Komissio laatii velkakriteerin noudattamisesta SEUT 126 artiklan 3 kohdan mukaisen kertomuksen, kun julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen ylittää viitearvon, kun julkisen talouden rahoitusasema ei ole lähellä tasapainoa tai ylijäämäinen ja kun jäsenvaltion valvontatilille merkityt poikkeamat ylittävät joko (a) vuosittain 0,3 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen tai (b) kumulatiivisesti 0,6 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Asetuksen 2 artiklan 3 kohdan mukaan laatiessaan SEUT 126 artiklan 3 kohdan mukaista kertomusta komissio ottaa huomioon kaikki mainitussa artiklassa tarkoitetut merkitykselliset tekijät siltä osin kuin ne vaikuttavat merkittävästi alijäämä- ja velkakriteerien noudattamisen arviointiin asianomaisessa jäsenvaltiossa. Kertomuksessa käsitellään tilanteen mukaan seuraavia näkökohtia: (a) julkiseen velkaan liittyvien haasteiden laajuus ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 10 artiklassa tarkoitetun velkakestävyysanalyysin perusteella, julkisen sektorin velka-aseman ja sen rahoituksen kehitys sekä tähän liittyvät riskitekijät, erityisesti velkojen maturiteettirakenne, valuuttayksikkö ja ehdolliset vastuut; (b) kehitys keskipitkän aikavälin julkistalouden rahoitusasemassa, mukaan lukien erityisesti poikkeaminen nettomenopolulta vuositason ja kumulatiivisesti valvontatilan perusteella; (c) kehitys keskipitkän aikavälin taloudellisessa tilanteessa, mukaan lukien potentiaalinen tuotanto sekä inflaation ja suhdanteiden kehitys, verrattuna neuvoston hyväksymän nettomenopolun oletuksiin; (d) uudistusten ja investointien toimeenpääminen erityisesti liittyen makrotaloudellisten epätasapainojen estämiseen ja korjaamiseen ja unionin yhteiseen kasvu- ja työllisyysstrategiaan sisältäen elpymis- ja palautumistukivälineen tukemat toimet, sekä yleiset julkisen talouden laatua parantavat toimet, erityisesti liittyen kansallisen julkisen talouden kehikön vaikuttavuuteen; sekä (e) puolustusinvestointien kasvu, ottaen huomioon myös puolustusinvestointien kirjautumisen ajoitus. Tämän lisäksi komissio ottaa asianmukaisesti ja nimenomaisesti huomioon myös muut tekijät, joita kyseinen jäsenvaltio pitää merkityksellisinä

arvioitaessa kokonaisvaltaisesti alijäämä- ja velkakriteerien noudattamista ja jotka jäsenvaltio on esittänyt neuvostolle ja komissiolle. Tässä yhteydessä tarkastellaan erityisesti kansainvälisen solidaarisuuden edistämiseen ja unionin yhteisten painopisteiden saavuttamiseen tarkoitettuja rahoitusosuuksia.

Asetuksen 2 artiklan 4 kohdan mukaan neuvosto ja komissio tekevät tasapainoisen kokonaisarvioinnin kaikista merkityksellisistä tekijöistä, erityisesti niiden vaikutuksesta alijäämä- ja/tai velkakriteerien noudattamisen arviointiin raskauttavina tai lieventävinä tekijöinä. Artiklakohtaan on lisätty maininta jäsenvaltion 2 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen merkittävien julkiseen velkaan liittyvien haasteiden katsomisesta keskeiseksi raskauttavaksi tekijäksi. Kuitenkaan talouden, julkisen talouden ja rahoitusmarkkinoiden suotuisaa suhdannekehitystä ei pidetä lieventävänä tekijänä, vaikka epäsuotuisa kehitys voidaan katsoa lieventäväksi tekijäksi.

Asetuksen 2 artiklan 5 kohtaa on muutettu niin, että komissio ja neuvosto voivat arviossaan päättää olla toteamatta liiallisen alijäämän olemassaoloa yleisen tai kansallisen poikkeuslausekkeen ollessa voimassa. Artiklan 6 kohta, jossa säädetään tarkemmin merkityksellisten tekijöiden ottamisesta huomioon, säilyy ennallaan.

Instituutioiden välistä taloudellista vuoropuhelua koskeva asetuksen 2 a artikla pysyy muuttumattomana.

Asetuksen 3 artikla, jossa säädetään liiallisen alijäämän menettelyn nopeuttamisesta, on korvattu uudella 3 artiklalla. Talous- ja rahoituskomitean näkemystä ja komission päätösehdotusta liiallisen alijäämän olemassaolosta koskevat artiklan 1 ja 2 kohdat säilyvät ennallaan. Artiklan 3 kohtaan on lisätty, että neuvoston SEUT 126 artiklan 6 kohdan mukainen päätös liiallisen alijäämän olemassaolosta ja sen antamat SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaiset suositukset jäsenvaltiolle liiallisen alijäämän korjaamiseksi on julkistettava.

Asetuksen 3 artiklan 4 kohtaa on muutettu niin, että neuvoston on SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaisessa suosituksessaan pyydettävä jäsenvaltiota toimeenpanemaan korjaava nettomenopolku, joka varmistaa julkistalouden alijäämän pysyvän tai painuvan viitearvon alapuolelle ja pysyvän siellä suosituksessa määritellyn aikarajan puitteissa. Jos liiallista alijäämää koskeva menettely on aloitettu alijäämäkriteerin perusteella, korjaavan nettomenopolun on niiden vuosien osalta, joina julkistalouden alijäämän odotetaan ylittävän viitearvon, johdettava rakenteellisen rahoitusaseman vuotuisen vähimmäissopeutukseen, jonka vertailuarvo on vähintään 0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tätä koskee kuitenkin elpymis- ja palautumistukivälineen voimassaoloa koskeva siirtymäaika vuosina 2025–2027, jolloin voidaan ensimmäisessä keskipitkän aikavälin suunnitelmassa vähimmäissopeutusvaateesta ottaa huomioon korkomenot (johdantokappale 23). Jos liiallista alijäämää koskeva menettely on aloitettu velkakriteerin perusteella, korjaavan nettomenopolun on oltava vähintään yhtä vaativa kuin ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 16 artiklan mukaisesti vahvistettu nettomenopolku ja sen on pääsääntöisesti korjattava valvontatilin kumuloituneet poikkeamat neuvoston vahvistamaan määräaikaan mennessä. Nämä vaatimukset korvaavat aikaisemmat, joiden mukaan neuvosto on kehottanut suosituksessaan jäsenvaltiota saavuttamaan vuotuiset julkistalouden tavoitteet, jotka johtavat jäsenvaltion rakenteellisen rahoitusaseman vähimmäisparannukseen, jonka vertailuarvo on 0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Asetuksen 3 artiklan 5 kohdan (aikaisemmin 4 a kohta) mukaan asianomaisen jäsenvaltion on säädetyt määräajan kuluessa esitettävä neuvostolle ja komissiolle selvitys SEUT 126 artiklan 7 kohdan mukaisen neuvoston suosituksen perusteella toteutetuista toimista. Asetuksen on lisätty,

että jäsenvaltio voi pyytää asiaankuuluvaa itsenäisen finanssipolitiikan instituutiota laatimaan ei-sitovan erillisen selvityksen suunniteltujen toimenpiteiden riittävydestä.

Asetuksen 3 artiklan 6 kohdan (aikaisemmin 5 kohta) mukaan neuvosto voi komission suosituksesta päättää antaa SEUT 126 artiklan 7 kohdan nojalla tarkistetun suosituksen, jos (a) tällaisen suosituksen johdosta on toteutettu tuloksellisia toimia ja ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 26 artiklassa säädettyjä edellytyksiä (kansallinen poikkeuslauseke) sovelletaan tai (b) ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 25 artiklassa säädettyjä edellytyksiä (yleinen poikkeuslauseke) sovelletaan. Tarkistetussa suosituksessa voidaan esimerkiksi pidentää liiallisen alijäämän korjaamiselle asetettua määräaikaa pääsääntöisesti yhdellä vuodella.

Asetuksen 4 artiklassa säädetään jäsenvaltion tuloksellisista toimista. Artiklaan on lisätty 3 artiklan 5 kohdan tarkoittamaan jäsenvaltion selvitykseen liittyen maininta siitä, että asianomaisen jäsenvaltion hallituksen julkistamien toimien on oltava riittävän yksityiskohtaisia.

Asetuksen muutetun 5 artiklan mukaan SEUT 126 artiklan 9 kohdan mukainen neuvoston päätös, jossa osallistuvaa jäsenvaltiota vaaditaan toteuttamaan alijäämää pienentäviä toimenpiteitä, on tehtävä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun neuvosto on SEUT 126 artiklan 8 kohdan mukaisesti todennut, ettei tuloksellisia toimia ole toteutettu. Artiklaa on muutettu niin, että neuvoston vaatimus sisältää korjaavan nettomenopolun toimeenpanon. Lisäksi 5 artiklaa on muutettu vastaamaan uusia säännöksiä poikkeuksellisista olosuhteista, joiden mukaan neuvosto voi komission suosituksesta hyväksyä SEUT 126 artiklan 9 kohdan mukaisen muutetun päätöksen, jos tehokkaiisiin toimiin on ryhdytty ja voimassa on yleinen tai kansallinen poikkeuslauseke. Päätöksen muutoksessa voidaan pidentää liiallisen alijäämän korjaamiselle annettua määräaikaa.

Asetuksen 6 artikla, jossa säädetään tuloksellisista toimista SEUT 126 artiklan 9 kohdan mukaisen päätöksen johdosta, säilyy lähes ennallaan. Artiklaan on lisätty maininta, jonka mukaan neuvosto tekee päätöksensä jäsenvaltion riittävän yksityiskohtaisesti tekemien selvitysten ja päätösten perusteella.

Asetuksen eurovaltioita koskevien sanktioiden määräaikoja koskeva 7 artikla säilyy ennallaan.

Määräaikoja koskevan asetuksen 8 artiklan 1 ja 2 kohta pysyvät ennallaan, mutta artiklan 3 kohtaa muutetaan siten, että SEUT 126 artiklan 12 kohtaan perustuva neuvoston päätös liiallisen alijäämän päätöksen purkamisesta tehdään ainoastaan, jos alijäämä on saatu laskettua viitearvon alapuolelle ja komissio on arvioinut sen pysyvän kuluvaan ja seuraavana vuonna viitearvon alapuolella ja jos jäsenvaltio on velkakriteerin perusteella aloitetussa liiallisen alijäämän menettelyssä noudattanut neuvoston asetuksen 3 artiklan 4 kohdan tai 5 artiklan 1 kohdan mukaisesti hyväksymää korjaavaa nettomenopolkua.

Asetuksen 9 ja 10 artikla säilyvät sisällöltään muuttumattomina, mutta niiden muotoiluun on tehty pieniä korjauksia. Asetuksen 9 ja 10 artikloissa säädetään liiallisen alijäämän menettelyn keskeyttämisestä ja seurannasta.

Asetuksen muutetussa 10 a artiklassa säädetään komission valvontakäynneistä jäsenvaltioon, jossa on liiallinen alijäämä. Komissio pitää yllä pysyvää vuoropuhelua jäsenvaltioiden viranomaisten kanssa asetuksen tavoitteiden mukaisesti. Tätä tarkoitusta varten komissio tekee erityisesti valvontakäyntejä arvioidakseen jäsenvaltion tosiasiallista taloudellista tilannetta ja määrittääkseen mahdolliset riskit tai vaikeudet noudattaa asetuksen tavoitteita sekä

mahdollistaakseen keskustelun muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa, sisältäen kansalliset itsenäiset finanssipolitiikan instituutiot. Keskustelut muiden asiaankuuluvien sidosryhmien, mukaan lukien itsenäisten finanssipolitiikan instituutioiden kanssa, ovat lisäys 10 a artiklan 1 kohtaan.

Asetuksen 10 a artiklan 2 kohtaan on lisätty, että jäsenvaltioita, joista on annettu SEUT 126 artiklan 8 kohdan mukaisen päätöksen nojalla suosituksia ja vaatimuksia ja SEUT 126 artiklan 11 kohdan mukaisia päätöksiä, voidaan valvoa tehostetusti paikan päällä. Asianomaisen jäsenvaltion on annettava kaikki tarvittavat tiedot käynnin valmistelua ja toteutusta varten. Asetuksen 10 a artiklan 3–5 kohdat säilyvät ennallaan.

Sanktioita koskeva asetuksen 11 artikla säilyy ennallaan.

Sanktioita koskevaa asetuksen 12 artiklaa on muutettu siten, että SEUT 126 artiklan 11 kohdan nojalla määrätty sakko on enintään 0,05 prosenttia suhteessa viimeisimpään arvioon edellisen vuoden bruttokansantuotteesta kuudelta kuukaudelta. Sakko maksetaan joka kuudes kuukausi, kunnes neuvosto arvioi, että asianomainen jäsenvaltio on toteuttanut tuloksellisia toimia SEUT 126 artiklan 9 kohdan nojalla esitetyn vaatimuksen noudattamiseksi. Neuvosto arvioi puolivuositain, onko kyseinen jäsenvaltio toteuttanut tuloksellisia toimia ja päättää SEUT 126 artiklan 11 kohdan mukaisesti tehostaa seuraamuksia, jollei kyseinen jäsenvaltio ole noudattanut neuvoston vaatimusta. Aiemmin sakkojen suuruudeksi oli määrätty 0,2 prosenttia bruttokansantuotteesta ja julkisen talouden alijäämän ja viitearvon väliseen erotukseen sidottu muuttuva osuus ja yksittäisen sakon enimmäismäärä oli 0,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Sakkojen enimmäismäärä on aiempaa pienempi, koska aiempaa sakkojen määrää pidettiin liian suurena, minkä vuoksi niitä ei tosiasiallisesti käytetty, mikä puolestaan heikensi sääntöjen uskottavuutta.

Asetuksen sanktioita koskevat korvatut 14 ja 15 artiklat säilyvät sisällöltään muuttumattomana, mutta niiden muotoiluihin on tehty pieniä korjauksia.

Asetuksen 16 artikla korvataan niin, että sakkojen todetaan olevan unionin talousarvion yleisiä tuloja. Asetuksen 17 artikla, joka koskee Yhdistyneiden Kuningaskuntien erityisjärjestelyjä, kumotaan.

Komission kertomuksen antamista koskevan 17 a artiklan mukaan komissio julkaisee viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2030 ja sen jälkeen joka viides vuosi asetuksen soveltamisesta kertomuksen.

Asetuksen 17 b artiklan mukaan neuvosto hyväksyy asetuksen voimaantulopäivänä komission suosituksen pohjalta uudistetun SEUT 126 artiklan 7 kohdassa tarkoitetun suosituksen tai uudistetun SEUT 126 artiklan 9 kohdassa tarkoitetun ilmoituksen jäsenvaltioille, joita jo koskee SEUT 126 artiklan 7 kohdan suositus tai SEUT 126 artiklan 9 kohdassa tarkoitettu ilmoitus, ja jotka ovat tehneet tuloksellisia toimia. Uudistettu suositus tai ilmoitus on yhdessä ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 16 artiklan kanssa nettomenopolun asettamisen perustana.

Budjettikehysdirektiivin muutos

Muutosdirektiivin 1 artikla sisältää direktiiviin tehdyt muutokset. Muutosdirektiivillä muutetaan direktiivin 2 artiklan määritelmiä, korvataan 3 artikla, muutetaan 4 artiklaa, korvataan 5 artikla, muutetaan 6 artiklaa, korvataan 7 artikla, kumotaan 8 artikla, lisätään 8 a artikla, muutetaan 9 artiklaa sekä korvataan 10–12, 14 ja 16 artikla. Muutosdirektiivin 2 artiklan

mukaan muutokset on saatettava voimaan vuoden 2025 loppuun mennessä. Muutosdirektiivin 3 artiklan mukaan muutosdirektiivi tulee voimaan julkaisupäivänään.

Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan julkisen talouden kehystä koskevaan määritelmäsäännökseen on lisätty itsenäisiä finanssipolitiikan instituutioita koskeva uusi h alakohta. Itsenäisistä finanssipolitiikan instituutioista säädetään direktiivin uudessa 8 a artiklassa. Muut direktiivin 2 artiklaan tehdyt muutokset ovat luonteeltaan teknisiä.

Direktiivin kirjanpitoa ja tilastoja koskeva 3 artikla on korvattu siten, että siinä luetellaan jäsenvaltioiden tilinpidolliset ja tilastolliset vastuut. Jäsenvaltioilla on vuoteen 2030 mennessä oltava integroidut, kattavat ja kansallisesti yhdenmukaistetut suoriteperusteiset kirjanpitojärjestelmät. Jäsenvaltioiden tulee julkaista neljännesvuosikohtaiset velka- ja alijäämätietonsa erikseen valtionhallinnon, osavaltiohallinnon, paikallishallinnon ja sosiaaliturvarahastojen osalta. Aikaisemmin vaatimuksena oli julkaista osa tilastoista kuukausikohtaisesti.

Direktiivin talousennusteita koskevan 4 artiklan 1, 5 ja 6 kohdat on muutettu ja ennusteiden herkkyyksianalyysiä koskeva 4 kohta kumottu. Artiklan 1 ja 6 kohtaa on täsmennetty siten, että julkisen talouden suunnittelulla tarkoitetaan sekä vuotuista että monivuotista julkisen talouden suunnittelua. Lisäksi artiklan 1 kohtaa on täsmennetty siten, että mahdolliset merkittävät erot finanssipolitiikan suunnittelun pohjana olevien makrotalous- ja julkisen talouden ennusteiden ja komission ennusteiden välillä on kuvaamisen sijaan selitettävä. Artiklan 5 kohdasta on poistettu vaatimus ennustemenetelmien ja -oletusten julkaisemisesta. Vastaava velvoite sisältyy seuraavan vuoden talousarvion osalta kuitenkin edelleen alustavien talousarviosuunnitelmien seurantaan ja arviointia sekä euroalueen jäsenvaltioiden liiallisen alijäämän tilanteen korjaamisen varmistamista koskevista yhteisistä säännöksistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 473/2013 (jäljempänä *alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetus*) 6 artiklan 3 kohdan f ja g alakohtiin. Artiklan 6 kohdan mukaan finanssipolitiikan suunnittelun pohjana olevista makrotalouden ja julkisen talouden ennusteista on tehtäväsäännölliset, puolueettomat ja kattavat jälkiarvioinnit.

Direktiivin 5–7 artiklat koskevat kansallisia numeerisia finanssipoliittisia sääntöjä. Direktiivin korvatus 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava omat numeeriset finanssipoliittiset sääntönsä, joiden on edistettävä alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen ja säädösten noudattamista sekä ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen määräyksiä, mikä korvaa aiemman viittauksen aiemman ennaltaehkäisevän osan mukaiseen keskipitkän aikavälin tavoitteeseen.

Direktiivin muutetun 6 artiklan mukaan numeeristen finanssipoliittisten sääntöjen on sisällettävä seuraavat osatekijät: (a) tavoitemääritelmä ja sääntöjen soveltamisala ja (b) sääntöjen noudattamisen tehokas ja oikea-aikainen seuranta. Artiklan 1 kohdan b alakohdan muutoksen mukaan kansallisten finanssipoliittisten sääntöjen valvonnasta vastaavat lisätyn 8 a artiklan mukaisesti perustetut itsenäiset finanssipoliittiset instituutiot tai muut jäsenvaltion finanssipolitiikasta vastaavista viranomaisista toiminnallisesti riippumattomat toimielimet.

Direktiivin korvatus 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden vuotuisen talousarviolainsäädännön on oltava yhdenmukainen maakohtaisten voimassa olevien numeeristen finanssipoliittisten sääntöjen kanssa. Artiklan aiemman sanamuodon mukaan jäsenvaltioiden vuotuisessa talousarviolainsäädännössä oli otettava huomioon niiden maakohtaiset voimassa olevat numeeriset finanssipoliittiset säännöt. Korvattu 7 artikla korostaa kansallisten finanssipoliittisten sääntöjen noudattamista aiempaa selkeämmin.

Direktiiviin lisätty 8 a artikla koskee itsenäisten finanssipoliittisten instituutioiden asemaa ja tehtäviä. Artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan jäsenvaltion on perustettava yksi tai useampi itsenäinen finanssipoliittinen instituutio lailla, asetuksella tai hallinnollisella määräyksellä. Artiklan 3 kohdan mukaan itsenäiset finanssipoliittisten instituutiot muodostuvat jäsenistä, jotka nimetään ja nimitetään avoimin menettelyin heidän julkiseen talouteen, makrotalouteen ja talousarviohallintoon liittyvän kokemuksensa ja pätevyytensä perusteella. Artiklan 4 kohdan mukaan itsenäisiltä finanssipoliittisten instituutioilta edellytetään, että (a) ne eivät ota vastaan ohjeita asianomaisen jäsenvaltion talousarvioviranomaisilta tai muilta julkisilta tai yksityisiltä elimiltä, (b) ne kykenevät tiedottamaan arvioinneistaan ja lausunnoistaan julkisesti ja oikea-aikaisesti, (c) niillä on riittävät ja vakaat varat tehtäviensä sekä kaikenlaisien tehtäviensä sisältyvien analyysien toteuttamiseksi tuloksellisesti, (d) ne saavat käyttöönsä riittävästi ja oikea-aikaisesti sellaista tietoa, jota ne tarvitsevat tehtäviensä hoitamiseksi ja että (e) niistä tehdään säännöllisesti ulkoisia arviointoja, joista vastaavat riippumattomat arvioijat.

Direktiivin 8 a artiklan 5 kohdassa säädetään itsenäisten finanssipoliittisten instituutioiden tehtävistä. Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, ottaen huomioon asetuksen (EU) N:o 473/2013 euroalueen jäsenvaltioita koskevat vaatimukset, että jokin itsenäisistä finanssipoliittisten instituutioista hoitaa seuraavat tehtävät: (a) vuotuisten ja monivuotisten makrotalouden ennusteiden laatiminen, arvioiminen tai vahvistaminen; (b) maakohtaisten numeeristen finanssipoliittisten sääntöjen noudattamisen seuraaminen 6 artiklan mukaisesti, jollei niitä suorita jokin muu elin; (c) ennaltaehkäisevän osan 11 artiklan, 15 artiklan 3 kohdan ja 23 artiklan sekä korjaavaa osaa koskevan asetuksen 3 artiklan 5 kohdan mukaisten tehtävien hoitaminen; (d) kansallisen julkisen talouden kehityksen yhtenäisyyden, johdonmukaisuuden ja vaikuttavuuden arvioiminen; sekä (e) osallistuminen pyynnöstä säännöllisiin kuulemisiin ja keskusteluihin kansallisessa parlamentissa. Artiklan 6 kohdan mukaan finanssipoliittisten instituutioiden on annettava edellä mainittuja tehtäviään koskevia arvioita. Jäsenvaltioiden on noudatettava arvioita tai selitettävä kahden kuukauden kuluessa julkisesti, miksi ne eivät nouda niitä.

Direktiiviin muutetussa 9 artiklassa säädetään kansallisesta keskipitkän aikavälin budjettikehikosta. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava uskottava ja tehokas julkisen talouden keskipitkän aikavälin kansallinen sääntökehikko, joka mahdollistaa julkisen talouden suunnittelun vähintään kolmen vuoden aikajänteellä, jotta varmistetaan, että finanssipoliittikan kansallisessa suunnittelussa lähtökohdaksi otetaan monivuotisuus. Artiklan 1 kohta vastaa asiallisesti aiempaa. Artiklan 2 kohdan a alakohtaan on täsmennetty, että kansallisten finanssipoliittisten sääntöjen on oltava ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen mukaisia. Lisäksi artiklan 2 kohdan c ja d alakohtien muutokset laajentavat kansallisessa budjettikehikossa tarkasteltavia asioita muun muassa ilmastonmuutoksesta johtuviin makrotalouden ja finanssipoliittikan riskeihin.

Direktiivin korvatun 10 artiklan mukaan vuotuisen budjetoinnin on oltava yhteensopiva kansallisten keskipitkän aikavälin budjettitavoitteiden kanssa ja budjetoinnin mahdolliset poikkeamat direktiivin 2 artiklan 2 kohdan e alakohdassa tarkoitetuista julkisen talouden keskipitkän aikavälin tavoitteista on perusteltava asianmukaisesti.

Direktiivin korvatun 11 artiklan muutoksen mukaan direktiivi ei estä jäsenvaltion uutta hallitusta muuttamasta keskipitkän aikavälin budjettisuunnitelmaa politiikkapainopisteitään vastaavaksi. Uuden hallituksen on esitettävä erot vanhan ja uuden keskipitkän aikavälin budjettisuunnitelman välillä. Artikla vastaa asiallisesti alkuperäistä 11 artiklaa.

Direktiivin korvatun 12 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että direktiivin II, III ja IV luvun säännösten mukaisesti toteutetut toimenpiteet ovat johdonmukaisia kaikilla

julkisyhteisöjen alasektoreilla ja kattavat ne laajalti. Artiklan mukaan jäsenvaltioilla on tätä varten erityisesti oltava käytössä johdonmukaiset julkisyhteisöjen tilinpitosäännöt ja -menettelyt ja jäsenvaltioiden on varmistettava niiden perusteena olevien tiedonkeruu- ja käsittelyjärjestelmien eheys. Artikla vastaa asiallisesti alkuperäistä 12 artiklaa.

Alasektoreiden koordinoimista koskeva direktiivin 13 artikla säilyy ennallaan.

Direktiivin korvatus 14 artiklan muutetun 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vuotuisten ja monivuotisten talousarviomenettelyjen yhteydessä julkaistava sellaisia elimiä ja rahastoja koskevat tiedot, jotka eivät muodosta säännönmukaisten talousarvioiden osaa mutta jotka kuuluvat julkisyhteisöihin, mukaan lukien julkisyhteisöjen alasektorit. Jäsenvaltioiden on myös julkaistava määrät, jotka vastaavat tällaisten elinten ja rahastojen yhdistettyä vaikutusta julkisyhteisöjen rahoitusasemiin ja velkoihin. Artiklakohdan sanamuotoa on täsmennetty teknisesti, minkä lisäksi julkaisuvelvollisuus on ulotettu koskemaan myös monivuotisia talousarviomenettelyjä.

Direktiivin 14 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on julkaistava yksityiskohtaiset tiedot verotukien vaikutuksesta tuloihin. Artiklakohta vastaa aiempaa.

Direktiivin 14 artiklan muutetun 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kaikkien julkisyhteisöjen alasektoreiden osalta julkaistava asiaankuuluvat tiedot ehdollisista sitoumuksista, joilla on mahdollinen tuntuva vaikutus julkisen talouden talousarvioihin, mukaan lukien valtiontakaukset, järjestämättömät lainat ja julkisten yritysten toiminnasta aiheutuvat vastuut niiden laajuus mukaan lukien. Jäsenvaltioiden on myös julkaistava mahdollisuuksien mukaan tiedot katastrofeihin ja ilmastoon liittyvistä ehdollisista sitoumuksista. Julkaistuissa tiedoissa on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon tiedot julkiselle taloudelle aiheutuneista kustannuksista, jotka johtuvat katastrofeista ja ilmastoon liittyvistä häiriöistä. Jäsenvaltioiden on julkaistava tiedot julkisyhteisöjen osallistumisesta yksityisten ja julkisten yritysten pääomaan taloudellisesti merkittävien määrien osalta. Uutta artiklakohdassa ovat katastrofeja ja ilmastohäiriöitä koskevat raportointivelvoitteet.

Direktiivin loppusäännöksiä koskeva 15 artikla säilyy ennallaan.

Direktiivin 16 artiklan mukaan komissio antaa vuoden 2025 loppuun mennessä ja sen jälkeen viiden vuoden välein kertomuksen julkisyhteisöjen tilinpidon tilasta sekä itsenäisten finanssipoliittisten instituutioiden valmiudesta ja tehtävistä.

3 Nykytila ja sen arviointi

3.1 Nykytila

EU-lainsäädäntö

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta (SEUT). EU-oikeudellinen talous- ja finanssipolitiikan sääntely ja valvonta perustuvat keskeisesti SEUT 121, 126 ja 136 artikloihin. Talouspolitiikan yhteensovittamista koskevan SEUT 121 artiklan mukaan jäsenvaltiot pitävät talouspolitiikkaansa yhteistä etua koskevana asiana. Talouspolitiikat sovitetaan yhteen neuvostossa, joka myös valvoo ja arvioi komission raportoinnin perusteella säännöllisesti, onko jäsenvaltioiden talouspolitiikka yhteisesti sovittujen suuntaviivojen mukaista. Valvonta tapahtuu jäsenvaltioiden toimittamien tietojen perusteella. Jos neuvosto katsoo, että jäsenvaltion politiikka ei ole suuntaviivojen mukaista tai että se voi vaarantaa talous- ja rahaliiton moitteettoman toiminnan, komissio voi antaa jäsenvaltiolle varoituksen. Neuvosto voi

komission suosituksesta antaa tähän liittyen tarpeelliset suositukset, jotka voidaan julkistaa. Neuvosto ja komissio raportoivat monenvälisen valvonnan tuloksista Euroopan parlamentille. Parlamentti ja neuvosto voivat antaa yksityiskohtaisempia sääntöjä valvontamenettelystä.

SEUT 126 artikla koskee jäsenvaltion velvollisuutta välttää julkisen talouden liiallista alijäämää. Komissio arvioi liiallisen alijäämän olemassaoloa erityisesti sillä perusteella, ylittääkö suunnitellun tai toteutuneen alijäämän osuus bruttokansantuotteesta viitearvon. Poikkeuksen muodostavat tilanteet, joissa alijäämän osuus on pienentynyt merkittävästi ja jatkuvasti tasolle, joka on lähellä viitearvoa, sekä tilanteet, joissa alijäämän viitearvon ylittäminen on vain poikkeuksellista ja väliaikaista ja osuus pysyy lähellä viitearvoa. Velkasuhdetta arvioidessaan komissio ottaa huomioon, ylittääkö velkasuhde viitearvon tai läheneekö se viitearvoa riittävää vauhtia.

Viitearvot julkisen talouden alijäämälle ja velalle on täsmennetty perussopimukseen liitettyssä liiallisia alijäämiä koskevasta menettelystä tehdyssä pöytäkirjassa N:o 12. Alijäämaviitearvo on 3 prosenttia ja velkaviitearvo 60 prosenttia markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Pöytäkirjan mukaan julkisen talouden alijäämistä vastaavat jäsenvaltioiden hallitukset. Jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että kansalliset talousarviomenettelyt mahdollistavat perussopimusten noudattamisen.

SEUT 136 artikla sisältää eurovaltioita koskevia erityismääräyksiä. Niiden mukaan neuvosto voi muun muassa hyväksyä SEUT 121 ja 126 artiklassa, viimeksi mainitun artiklan 14 kohtaa lukuun ottamatta, tarkoitettuja menettelyjä koskevia toimenpiteitä, joilla tehostetaan eurovaltioiden budjettikurin yhteensovittamista ja valvontaa.

Vakaus- ja kasvusopimus. Vakaus- ja kasvusopimus sisältää ennaltaehkäisevän osan, josta säädetään SEUT 121 artiklan nojalla annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella 2024/1263, ja korjaavan osan, josta säädetään SEUT 126 artiklan nojalla neuvoston asetuksella 1467/97. Vakaus- ja kasvusopimusta on muutettu vuosina 2005, 2011 ja 2024. Lisäksi sitä on täydennetty vuonna 2011 ns. budjettikehysdirektiivillä 2011/85/EU ja täytäntöönpanon tehostamisasetuksella (EU) N:o 1173/2011 sekä vuonna 2013 voimaantulleella vain euroalueen jäsenvaltioita koskevalla alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetuksella (EU) N:o 473/2013. Vakaus- ja kasvusopimuksen 30.4.2024 voimaantulleita EU:n finanssipoliittisten sääntöjen muutoksia on kuvattu edellä esityksen jaksossa 2.

Täytäntöönpanon tehostamisasetus. Vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanoa tehostettiin joulukuussa 2011 voimaantulleella SEUT 121 ja 136 artiklan nojalla annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1173/2011 julkisen talouden valvonnan tehokkaasta täytäntöönpanosta euroalueella.

Alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetus. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 473/2013 alustavien talousarviosuunnitelmien seurantaa ja arviointia sekä euroalueen jäsenvaltioiden liiallisen alijäämän tilanteen korjaamisen varmistamista koskevista yhteisistä säännöksistä, jäljempänä alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetus, säädetään euroalueen jäsenvaltioiden alustavien talousarviosuunnitelmien aikatauluista ja suunnitelmien arvioinnista komissiossa. Asetuksella vahvistetaan säännökset, joilla tehostetaan finanssipolitiikan seurantaa euroalueella ja varmistetaan, että kansalliset talousarviot ovat yhdenmukaisia vakaus- ja kasvusopimuksen sekä talouspolitiikan koordinaation eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä annetun talouspolitiikan ohjauksen kanssa. Asetuksessa säädetään itsenäisistä finanssipolitiikan valvojista, jotka tämän asetuksen nojalla olivat euroalueen jäsenvaltioille pakollisia jo ennen muutetun budjettikehysdirektiivin voimaantuloa.

Komissio on antanut 2.10.2025 asetusehdotuksen sekä täytäntöönpanon tehostamista koskevan asetuksen että alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetuksen muuttamisesta (COM 2025(591) final, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2025:0591:FIN:fi:PDF>), jotta molemmat asetukset saatetaan yhteensopiviksi 30.4.2024 voimaantulleiden vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevää osaa ja korjaavaa osaa koskevien asetusten kanssa.

Talousunionin vahvistamista koskeva sopimus. Vuosien 2011 ja 2013 vakaus- ja kasvusopimukseen tehtyjen uudistusten lisäksi vuonna 2012 solmittiin valtioiden välinen sopimus Talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta, jonka luku III (Finanssipoliittinen sopimus) asettaa lisävelvoitteita euroalueen jäsenvaltioiden lisäksi sopimuksen allekirjoittaneille Tanskalle ja Bulgarialle. Talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen luku III on saatettu EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistuksella osaksi unionin oikeutta sopimuksen 16 artiklan mukaisesti.

Käytännėsäännöt. EU:n finanssipoliittisten sääntöjen tulkinnan kannalta keskeinen asiakirja on niin sanotut käytännėsäännöt (Code of Conduct, Specifications on the implementation of the Stability and Growth Pact and Guidelines on the format and content of Stability and Convergence Programmes), joihin sisältyy muun muassa eri indikaattoreiden tulkintaa ja laskentaa koskevaa ohjeistusta. Käytännėsääntöjä on päivitetty edellisen kerran vuonna 2016. Neuvoston piirissä valmistellaan uusia käytännėsääntöjä.

Vade Mecum. Vuoden 2011 uudistuksen jälkeen komissio julkaisi sääntöjen tulkintaa avaavan asiakirjan *Vade Mecum on the Stability and Growth Pact*, jonka viimeisin päivitys julkaistiin vuonna 2019. Komissiolla ei ole tällä hetkellä aikomusta tehdä 30.4.2024 voimaantulleista säännöistä vastaavaa asiakirjaa.

Kansallinen lainsäädäntö

Voimassa oleva kansallinen finanssipoliittinen lainsäädäntö koostuu talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetusta laista (869/2012), jäljempänä *finanssipoliittinen laki*, jolla on vuoden 2013 alusta lähtien saatettu voimaan samanniminen valtiosopimus, sekä finanssipoliittisen lain nojalla annetusta julkisen talouden suunnitelmaa koskevasta valtioneuvoston asetuksesta (120/2014). Mainituilla säädöksillä on myös pantu kansallisesti täytäntöön vuoden 2011 budjettikehysdirektiivi. Kansallisen finanssipolitiikan hallinnan kannalta merkityksellisiä ovat lisäksi kuntia ja hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön vaatimukset taloussuunnitelman tasapainosta ja alijäämän kattamisvelvollisuudesta.

Finanssipoliittinen laki. Finanssipoliittisessa laissa säädetään edellä mainitun valtiosopimuksen lain alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (1 §), sopimuksen edellyttämän, ja asetuksen (EY) N:o 1466/97 mukaisen, julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa koskevan keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO; medium term objective) asettamisesta (2 §), valtiovarainministeriön ennustetoiminnasta (2 a §), sopimuksen edellyttämästä korjausmekanismista (3 §) sekä sen soveltamatta jättämisen edellytyksenä olevista poikkeuksellisista olosuhteista (4 §) ja toimenpiteistä poikkeuksellisten olosuhteiden päättymisen jälkeen (5 §), asetuksenantovaltuudesta (6 §) ja lain noudattamisen valvonnasta (7 §).

Lain 2 §:n mukaan valtioneuvosto asettaa julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa koskevan keskipitkän aikavälin tavoitteen lain 1 §:ssä mainitun sopimuksen mukaisesti. Finanssipoliittisen sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan rakenteellinen alijäämä saa olla enintään 0,5 prosenttia markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta. Jos sopimuspuolen velka kuitenkin on merkittävästi alle EU:n perussopimukseen liitetystä pöytäkirjassa N:o 12 määrätyn 60 prosentin viitearvon ja jos julkiseen talouden pitkän aikavälin kestävyyskohdistuvat riskit ovat vähäiset, rakenteellinen alijäämä saa finanssipoliittisen sopimuksen 3 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan kuitenkin olla enintään 1,0 prosenttia suhteessa markkinahintaiseen bruttokansantuotteeseen. Sopimuksen mukaan tavoitteen saavuttamista arvioidaan vakaus- ja kasvusopimuksen ennaltaehkäisevän osan ((EY) N:o 1466/97, kumottu 30.4.2024) mukaan.

Lain 2 a §:n mukaan valtiovarainministeriössä ennustetoiminnasta vastaavan osaston päällikkö ratkaisee itsenäisesti esittelystä asiat, jotka koskevat valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnittelun perustana olevia makrotalouden kehitystä koskevia ennusteita. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa julkisen talouden suunnittelun pohjana toimivien makrotaloussuunnusteiden laatimisen riippumattomuus alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetuksen ((EU) N:o 473/2013) 4 artiklan 4 kohdan mukaisesti.

Lain 3 §:ssä säädetään kolmivaiheisesta korjausmekanismista. Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeelliseksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos julkisen talouden rakenteellisessa rahoitusasemassa sen arvion mukaan on keskipitkän aikavälin tavoitteen saavuttamista vaarantava merkittävä poikkeama. Valtioneuvosto arvioi asiaa julkisen talouden tilaa koskevan seurannan ja kokonaisarvioinnin yhteydessä tai Euroopan unionin neuvoston kiinnitettyä asiaan huomiota Suomen vakausohjelmasta antamassaan lausunnossa. Pykälän 2 momentin mukaan, jos neuvosto antaa Suomelle julkisyhteisöjen rahoitusaseman valvonnan sekä korjaavaa osaa koskevan asetuksen 6 artiklan 2 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun suosituksen tarvittaviksi toimin, valtioneuvoston tulee antaa eduskunnalle perustuslain 44 §:ssä säädetty valtioneuvoston selonteko. Selonteon tulee sisältää arvio rakenteellisen rahoitusaseman poikkeaman määrästä verrattuna keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tai siihen johtavaan sopeuttamisuraan sekä selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä, joilla poikkeama korjataan viimeistään seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä. Pykälän 3 momentin mukaan, jos neuvosto antaa 2 momentissa mainitun asetuksen 6 artiklan 2 kohdan neljännessä tai viidennessä alakohdassa tarkoitetun päätöksen, jossa vahvistetaan, että Suomi ei ole toteuttanut tuloksellisia toimia, valtioneuvosto antaa ilman aiheetonta viivytystä eduskunnalle perustuslain 44 §:ssä säädetyn tiedonannon. Tiedonannon tulee sisältää arvio rakenteellisen rahoitusaseman poikkeaman määrästä verrattuna keskipitkän aikavälin tavoitteeseen tai siihen johtavaan sopeuttamisuraan sekä selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä, joilla poikkeama korjataan viimeistään seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä.

Lain 4 §:n mukaan 3 §:ssä säädettyistä rakenteellisen rahoitusaseman korjaamista koskevista toimenpiteistä voidaan pidättäytyä, jos neuvosto on nimenomaisesti todennut, että Suomessa vallitsee finanssipoliittisen sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettu poikkeuksellinen olosuhde. Poikkeuksellisella olosuhteella tarkoitetaan epätavallista tapahtumaa, johon asianomainen sopimuspuoli ei voi vaikuttaa ja jolla on merkittävä vaikutus julkisen talouden rahoitusasemaan, tai talouden vakavaa taantumaa sellaisena kuin se on esitetty tarkistetussa vakaus- ja kasvusopimuksessa, edellyttäen, että asianomaisen sopimuspuolen väliaikainen poikkeaminen ei vaaranna julkisen talouden kestävyttä keskipitkällä aikavälillä. Finanssipoliittisen sopimuksen määritelmä poikkeuksellisista olosuhteista vastaa pitkälti kumotun ennaltaehkäisevän osan määritelmää.

Lain 5 §:n mukaan, jos neuvosto on nimenomaisesti todennut, että Suomessa eivät enää vallitse 4 §:ssä tarkoitetut poikkeukselliset olosuhteet, valtioneuvosto päättää samana tai viimeistään seuraavana kalenterivuonna toteutettaviksi tarkoitetuista toimenpiteistä, joilla julkisen talouden rakenteellista rahoitusasemaa parannetaan vähintään 0,5 prosenttiyksikköä. Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa lausunnon toimenpiteiden riittävydestä.

Lain 6 § sisältää asetuksenantovaltuuden. Pykälän nojalla on annettu valtioneuvoston asetus talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain voimaantulosta (1030/2012) sekä valtioneuvoston asetus julkisen talouden suunnitelmasta (120/2014).

Lain 7 §:n 1 momentin mukaan Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) valvoo finanssipoliittisen lain sekä sen nojalla annettujen säädösten noudattamista. Lain 7 §:n 2 momentin mukaan Valtiontalouden tarkastusvirasto ilmoittaa valvonnan perusteella tekemistään johtopäätöksistä valtioneuvostolle. Valtioneuvosto antaa julkisen kannanoton siltä osin kuin se ei yhdy tarkastusviraston johtopäätöksiin, joiden mukaan lakia ei ole noudatettu.

Kuntien ja hyvinvointialueiden talous. Kuntien itsehallinnosta on säädetty perustuslain 121 §:n tarkoittamana lakina kuntalailla (410/2015). Kuntalain 110 §:n 3 momentin (419/2021) mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Hyvinvointialueista ja niiden taloudesta on säädetty hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021). Lain 115 §:n 2 momentin mukaan aluevaltuuston on laadittava hyvinvointialueen taloussuunnitelma siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Budjettikehysdirektiivin 13 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on otettava käyttöön tarkoituksenmukaiset mekanismit kaikkien julkisyhteisöjen alasektoreiden koordinoimiseksi, jotta kaikki julkisyhteisöjen alasektorit katetaan kokonaisvaltaisesti ja johdonmukaisesti finanssipoliittikan suunnittelussa, maakohtaisissa numeerisissa finanssipoliittisissa säännöissä ja julkista taloutta koskevien ennusteiden laatimisessa ja monivuotisen suunnittelun valmistelussa erityisesti julkisen talouden monivuotisen kehyksen mukaisesti. Kuntien ja hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön säännökset tukevat budjettikehysdirektiivissä säädettyä vaatimusta.

Valtioneuvoston asetus julkisen talouden suunnitelmasta. Finanssipoliittisen lain nojalla annetussa julkisen talouden suunnitelmaa koskevassa valtioneuvoston asetuksessa (120/2014) säädetään julkisen talouden suunnitelman (JTS) tarkoituksesta (1 §), suunnitelman laatimisesta (2 §), suunnitelman sisällöstä (3 §), valtion talousarvioesitykseen sisällytettävistä tiedoista (4

§), hallituskausien välisestä vertailusta (5 §) sekä talousennusteita koskevien Valtiontalouden tarkastusviraston johtopäätösten huomioon ottamisesta (5 a §).

Talouspolitiikan arviointineuvosto. Talouspolitiikan arviointineuvosto perustettiin vuonna 2014 talouden tilan ja talouspolitiikan tieteellistä arviointia varten. Talouspolitiikan arviointineuvostosta on säädetty valtioneuvoston asetuksella (61/2014). Asetuksen 2 §:n mukaan arviointineuvoston tehtävänä on arvioida talouspolitiikkaa ja erityisesti: 1) talouspolitiikalle asetettujen tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta; 2) talouspolitiikalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja valittujen keinojen tarkoituksenmukaisuutta; 3) talouspolitiikan valmistelussa käytettyjen ennuste- ja arviointimenetelmien laatua; 4) talouspolitiikan eri osa-alueiden yhteensovittamista ja kytkentöjä yhteiskuntapolitiikan muihin osa-alueisiin; 5) talouspolitiikan onnistumista erityisesti taloudellisen kasvun ja vakauden, työllisyyden ja julkisen talouden pitkän ajan kestävyyskannalta; ja 6) talouspolitiikan instituutioiden ja julkisen talouden rakenteiden tarkoituksenmukaisuutta.

3.2 Nykytilan arviointi

Finanssipoliittinen sääntö ja sen saavuttamista koskeva korjausmekanismi

Voimassa olevassa kansallisessa finanssipoliittisessa laissa budjettikehysdirektiivin edellyttämäksi kansalliseksi finanssipoliittiseksi säännöksi on määritelty finanssipoliittisen sopimuksen ja kumotun ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen ((EY) N:o 1466/97) mukaisesti rakenteelliselle rahoitusasemalle asetettavan keskipitkän aikavälin tavoitteen (Medium Term Objective, MTO) saavuttaminen tai edistyminen sitä kohti. Sinänsä uudistettu EU-lainsäädäntö ei estä MTO:n käyttämistä jatkossakin budjettikehysdirektiivin mukaisena kansallisena numeerisena finanssipoliittisena sääntönä edellyttäen, että tämän noudattaminen varmistaa EU:n viitearvojen ja ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen noudattamisen. Koska MTO:lla tai rakenteellisella rahoitusasemalla ei ole roolia uudessa ennaltaehkäisevää osaa koskevassa asetuksessa ja koska MTO:n yhteensovittaminen uuden ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen sääntelyn kanssa olisi hankalaa, on kuitenkin perusteltua luopua MTO:n käytöstä kansallisena finanssipoliittisena sääntönä.

Nykyiseen finanssipoliittiseen sääntöön liittyvä korjausmekanismi on linkitetty vakaus- ja kasvusopimuksen kumotun ennaltaehkäisevän osan merkittävän poikkeaman menettelyn käynnistymiseen. Merkittävän poikkeaman menettely on myös poistettu uudistetussa EU-sääntelyssä, joten korjausmekanismi on perusteltua uudistaa.

Itsenäinen finanssipoliitiikan valvoja

Vaatus itsenäisistä finanssipoliitiikan valvojista tuli pakolliseksi euromaille osana finanssipoliittista sopimusta vuonna 2012. EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistuksessa vuonna 2024 itsenäisten finanssipoliitiikan valvojen perustaminen tuli pakolliseksi kaikille EU:n jäsenvaltioille. Uudistuksessa itsenäisten finanssipoliitiikan valvojen asemaa myös vahvistettiin ja niille osoitettiin uusia tehtäviä.

Uusista itsenäisten finanssipoliitiikan valvojen tehtävistä säädetään erityisesti budjettikehysdirektiiviin lisätyssä 8 a artiklassa. Voimassa olevan kansallisen finanssipoliittisen lain noudattamista nykyisin valvova Valtiontalouden tarkastusvirasto täyttää budjettikehysdirektiivin finanssipoliitiikan valvojalle asettamat institutionaaliset vaatimukset, vaikka tarkastusvirasto ei sinänsä toimi budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 3 kohdan sanamuodon mukaisella kollegiaalisuusperiaatteella vaan päällikkövirastoperiaatteella. Usein

itsenäiset finanssipoliittiset instituutiot ovat asiantuntijaneuvostomuotoisia ja niistä käytetään termiä finanssipoliittinen neuvosto (fiscal council). Useimmissa jäsenvaltioissa, esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa, finanssipoliitiikan valvontatehtävä on osoitettu taloustieteen edustajista koostuvalle asiantuntijaneuvostomuotoiselle toimijalle.

Eduskunta on edellyttänyt kirjelmässään EK 75/2022 vp — K 25/2022 vp valtioneuvostoa selvittämään riippumattoman ulkoisen talous- ja finanssipoliitiikan valvonta- ja arviointitehtävän tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä resurssien yhdistämisen tarpeellisuutta ja ryhtymään asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin. Valtioneuvosto pitää parhaana vaihtoehtona ratkaisua, jossa sekä nykyiset että budjettikehysdirektiivin muutoksella laajennetut valvontatehtävät keskitetään yhdelle itsenäiselle finanssipoliitiikan valvojalle. Tämä on perusteltua sääntökehikon valvonnan selkeyden, resurssien käytön tehokkuuden ja valvojan tehtävien luonteen, erityisesti korjausmekanismin käynnistymisen arvioinnin kannalta. Tehtävien keskittäminen yhdelle toimijalle tekee valvojasta myös vahvemman.

Voimassa olevan finanssipoliittisen lain 2 a §:n mukaan valtiovarainministeriön ennustetoiminnasta vastaavan osaston päällikkö ratkaisee itsenäisesti esittelystä asiat, jotka koskevat valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnittelun perustana olevia makrotalouden ennusteita. Kyseinen alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetuksen (EU) N:o 473/2013 mukainen ratkaisu ei täytä muutetun budjettikehysdirektiivin vaatimuksia. Budjettikehysdirektiivin muutoksen seurauksena Suomelle euroalueen valtiona mahdolliset ratkaisut ovat, että valtiovarainministeriön laatimille makrotalouden ennusteille on saatava itsenäisen finanssipoliitiikan valvojan hyväksyntä, tai ennusteet on laadittava jonkin itsenäisen finanssipoliitiikan valvojan toimesta. Tämä on todettu komission 13.5.2025 valtiovarainministeriölle lähettämässä kirjeessä. Jotta julkisen talouden suunnittelun perustana toimiva makrotalouden ennuste täyttäisi jatkossa uusien EU:n finanssipoliittisten sääntöjen vaatimukset riippumattomuudelle, makrotalouden ennusteen vahvistaminen on säädettävä itsenäisen finanssipoliitiikan valvojan tehtäväksi.

Talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisen osittainen kumoaminen

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistuksella on saatettu talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen III osaston (Finanssipoliittinen sopimus) sisältö osaksi unionin oikeutta valtiosopimuksen 16 artiklan mukaisesti. Talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset voidaan tämän johdosta kumota kansallisesta lainsäädännöstä. Muut kuin lainsäädännön alaan kuuluvat talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen määräykset jäävät edelleen voimaan asetuksena.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisen talouden hoitamisesta, jäljempänä *uusi finanssipoliittinen laki*. Laki korvaisi voimassa olevan finanssipoliittisen lain (869/2012), joka kumottaisiin.

Uudessa finanssipoliittisessa laissa säädettäisiin numeerisesta pitkän aikavälin velkasuhdetavoitteesta. Tavoitteena olisi, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen olisi enintään 60 ja pitkällä aikavälillä enintään 40 prosenttia.

Kansallisena finanssipoliittisena sääntönä toimisi valtion- ja paikallishallinnon, eli julkisyhteisöjen velkaa kerryttävien sektorien, yhteenlasketulle nimelliselle rahoitusasemalle asetettava vaalikausikohtainen tavoite. Valtioneuvoston tulisi asettaa vaalikausikohtainen rahoitusasematavoite aina siten, että se täyttäisi EU-oikeudesta johtuvat vaatimukset. Lisäksi vaalikauden rahoitusasematavoitteen tulisi noudattaa edellisen vaalikauden puolivälissä seuraaville kahdeksalle vuodelle asetettua ylivaalikautista tavoitetta. Ylivaalikautinen tavoite tulisi asettaa, mahdollisia poikkeuksellisia kriisitilanteita lukuun ottamatta, siten, että julkisyhteisöjen velkasuhde alenee kahdeksan vuoden tarkastelujaksolla kohti kansallista pitkän aikavälin tavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain tai pysyy tavoitetta pienempänä. Sekä vaalikauden että ylivaalikautisen tavoitteen asettamista valmisteltaisiin valtioneuvoston asettamassa parlamentaarisessa työryhmässä.

Finanssipoliittisena sääntönä toimivan vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamista tukisi voimassa olevaa lakia pitkälti vastaava korjausmekanismisääntely, jonka kansallista osuutta kuitenkin vahvistettaisiin voimassa olevaan finanssipoliittiseen lakiin verrattuna. Korjausmekanismi käynnistyisi joko itsenäisen finanssipoliitiikan valvojan kannanoton tai EU:n liiallisen alijäämän menettelyyn kytkettyjen EU:n neuvoston Suomea koskevien toimien perusteella. Korjausmekanismin viimeisessä vaiheessa valtioneuvoston tulisi antaa eduskunnalle mittaluokaltaan EU:n neuvoston suosituksia vastaava korjaavia toimenpiteitä koskeva tiedonanto.

EU-lainsäädännön edellyttämänä itsenäisenä finanssipoliitiikan valvojana toimisi Valtiontalouden tarkastusviraston sijasta jatkossa asiantuntijaneuvostomuotoinen talouspolitiikan arviointineuvosto. Arviointineuvostosta säädettäisiin sen uuden valvontatehtävän vuoksi jatkossa asetuksen sijasta lailla. Valtiontalouden tarkastusviraston nimenomaisesti mainituksi tehtäväksi säädettäisiin tarkastusviraston nykyisinkin suorittama budjettikehysdirektiivin 4 artiklan 6 kohdan mukainen valtiovarainministeriön talousennusteiden luotettavuuden jälkiarviointi, joka ei budjettikehysdirektiivin mukaan ole itsenäisen finanssipoliitiikan valvojan hoitama tehtävä.

Julkisen talouden suunnittelun pohjana toimivat talousennusteet laadittaisiin jatkossakin valtiovarainministeriössä. Makrotalouden ennusteen vahvistaisi kuitenkin jatkossa talouspolitiikan arviointineuvosto. Valtioneuvoston tulisi käyttää talouspolitiikan arviointineuvoston vahvistamaa ennustetta julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion laatimisen perustana tai selittää, miksi se ei näin tee.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Vaikutukset julkisen talouden hoitamiseen

Julkisen talouden hoitamista koskevan lakiehdotuksen mukaan julkista taloutta ohjattaisiin valtion ja paikallishallinnon, eli julkisyhteisöjen velkaa kerryttävien sektorien, yhteenlasketulle nimelliselle rahoitusasemalle asetettavalla vaalikausikohtaisella ja ylivaalikautisella rahoitusasematavoitteella. EU-lainsäädännön edellyttämänä kansallisena finanssipoliittisena sääntönä toimisi valtion- ja paikallishallinnon yhteenlasketulle nimelliselle rahoitusasemalle asetettava vaalikausikohtainen rahoitusasematavoite. Vaalikausikohtainen rahoitusasematavoite tulisi asettaa vaalikauden alussa EU-oikeudelliset vaatimukset täyttävästi ja siten, että se edistäisi ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen saavuttamista. Ylivaalikautinen rahoitusasematavoite asetettaisiin vaalikauden puolivälissä seuraavaksi kahdeksaksi vuodeksi keskimääräisenä rahoitusasemana. Ylivaalikautinen rahoitusasematavoite tulisi asettaa EU-oikeudelliset vaatimukset täyttävästi ja vähintään siten,

että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen vähenee vuosittain keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä kahdeksan vuoden tarkastelujakson aikana.

Rahoitusasematavoitteiden asettamista koskevat säännökset tulisivat voimaan portaittain. Ensimmäisestä ylivaalikautisesta tavoitteesta sovittaisiin parlamentaarisesti helmikuussa 2026. Tämän jälkeen ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin lain 3 §:n 1 momentin mukaisesti aina vaalikauden puoliväliin mennessä. Myös ensimmäisestä vaalikauden tavoitteesta sovittaisiin parlamentaarisesti helmikuussa 2026, mutta tavoitetta tarkistettaisiin joulukuussa 2026 komissiosta tätä ennen saatavan viiteuran perusteella. Muodollisesti molemmat rahoitusasematavoitteet asetettaisiin vaalikauden 2027–2031 ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa.

Ensimmäinen ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin lain 3 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohtien vaatimusten mukaisesti (EU:n perussopimuksen viitearvojen ja nettomenopolun noudattaminen). Vuodesta 2033 lähtien ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin lisäksi lain tuolloin voimaan tulevan 3 §:n 2 momentin 4 kohdan vaatimuksen mukaisesti (julkisyhteisöjen velkasuhteen lasku keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksiköllä vuosittain 8 vuoden tarkastelujakson aikana, ts. julkisyhteisöjen velan vähentyminen vuosina 2034–2041 yhteensä vähintään 6 prosenttiyksikköä suhteessa bruttokansantuotteeseen). Viimeksi mainittu vaatimus vaikuttaisi vaalikauden tavoitteen asettamiseen ensimmäisen kerran vaalikauden 2035–2039 tavoitetta asetettaessa. Erityisesti vuodesta 2031 lähtien rahoitusasematavoitteiden asettamisessa on lisäksi perusteltua ottaa huomioon lain 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin säännökset, joiden tavoitteina on turvata, ettei koko julkisen talouden alijäämä ylitä 2,5 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Rahoitusasematavoitteiden asettamisen vaikutuksia julkisen talouden hoitamiseen on arvioitu valtiovarainministeriön syksyn 2025 ennusteen perusteella, joissa on huomioitu puolustusmenojen nostaminen kolmeen prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2029 mennessä. Peruskenaariossa bruttokansantuotteen volyymi kasvaa vuosina 2028–2031 vuosittain keskimäärin 1,6 prosenttia ja bruttokansantuotteen arvo keskimäärin 3,4 prosenttia. Vuosina 2032–2035 bruttokansantuotteen volyymi kasvaa keskimäärin 1,5 prosenttia ja bruttokansantuotteen arvo keskimäärin 3,5 prosenttia. Lisäksi puolustusmenojen on oletettu laskelmissa kasvavan 3,5 prosenttiin asteittain vuosina 2032–2035. Neuvoston hyväksymä kansallinen poikkeuslauseke kasvavien puolustusmenojen johdosta on voimassa vielä vuonna 2028. Suomen on oletettu pysyvän ennaltaehkäisevän osan piirissä eikä joutuvan liiallisen alijäämän menettelyyn.

Ennaltaehkäisevän osan mukaisten vaatimusten arvioiminen etukäteen, erityisesti tulevalle vuosikymmenelle, on vaikeaa, sillä vaatimukset perustuvat useaan julkisen talouden velkakehitystä arvioivaan skenaarioon, joiden tulokset muuttuvat ajassa. Komission viiteurien laskennassa käyttämät oletukset voivat poiketa valtiovarainministeriön syksyn 2025 ennusteen perusteella laaditussa skenaariossa käytetyissä oletuksista. Laskelmiin liittyy lisäksi huomattavaa epävarmuutta laskelmien pitkistä aikavälistä johtuen. On siis hyvin mahdollista, että molempien vaalikausien finanssipoliittista tavoitteenasettelua varten saatavat komission viiteurat poikkeavat seuraavassa esitetyistä laskelmista.

Edellä mainituilla oletuksilla ja EU-vaatimusten mukaisesti laskettu valtion ja paikallishallinnon yhteenlasketun rahoitusaseman seitsemän vuoden (2027–2033) keskiarvo ja sen mukainen vähimmäisarvo ylivaalikautiselle rahoitusasematavoitteelle vuosille 2027–2033 olisi -2,4 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (neljän vuoden sopeutuskaudella) tai -3,0 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (seitsemän vuoden sopeutuskaudella). Vastaavasti vaalikauden 2027–2031 rahoitusasematavoite vuodelle 2031 olisi vähintään -1,3

prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, jos sopeutuskausi olisi neljä vuotta, ja -2,3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, jos sopeutuskausi olisi seitsemän vuotta. Vaalikauden rahoitusasematavoitteen vähimmäisarvon saavuttaminen edellyttäisi julkisen talouden sopeuttamista vuosina 2028–2031 yhteensä noin 9,9 miljardilla eurolla (noin 2,9 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen), jos sopeutuskausi olisi neljä vuotta, ja noin 6,4 miljardilla eurolla (noin 1,9 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen), jos sopeutuskausi olisi seitsemän vuotta. Ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen mukaisista vaatimuksista määrääväksi muodostuisivat stokastisen analyysin mukaiset vaatimukset, eli velkasuhteen olisi laskettava sopeutuskauden jälkeisinä viitenä vuotena vähintään 70 prosentin todennäköisyydellä. Jos Suomen velkasuhde ylittäisi 90 prosenttia vaalikaudella 2027–2031, ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen mukainen sopeutus olisi edellä mainittuja suurempi johtuen velkaturvalausekkeesta, joka tässä tapauksessa muodostuisi määrääväksi. Sekä neljän että seitsemän vuoden sopeutuskausilla julkisyhteisöjen nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen olisi 5 ja 6 §:issä mainittua -2,5 prosenttiyksikön kynnysarvoa vahvempi vuonna 2031 (julkisyhteisöjen nimellinen rahoitusasema -0,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen neljän vuoden sopeutuskaudella ja -1,2 prosenttia seitsemän vuoden sopeutuskaudella). Velkasuhde laskisi vuoden 2027 88,6 prosentista 86,7 prosenttiin vuoteen 2031 mennessä eli 1,8 prosenttiyksikköä neljän vuoden sopeutuskauden tapauksessa. Seitsemän vuoden sopeutuskauden tapauksessa velkasuhde kasvaisi vuoden 2027 88,6 prosentista vaalikauden alkuvuosina ja kääntyisi myöhemmin vaalikauden aikana laskuun, mutta olisi vuonna 2031 vielä 88,8 prosenttia eli 0,2 prosenttiyksikköä korkeammalla tasolla kuin vuonna 2027.

Vuonna 2031 alkavan vaalikauden sopeutus riippuisi olennaisesti edellisellä vaalikaudella tehdyn sopeutuksen määrästä:

- Jos vuonna 2027 alkaneella vaalikaudella olisi tehty neljän vuoden sopeutuskauden oletukseen perustuva noin 9,9 miljardin euron sopeutus, vuonna 2031 alkavalla kaudella sopeutus olisi noin 2 miljardia euroa, jos valitaan neljän vuoden sopeutuskausi, ja noin 2,6 miljardia euroa, jos valitaan seitsemän vuoden sopeutuskausi. Ennaltaehkäisevän osaa koskevan asetuksen vaatimuksista määrääviksi muodostuisivat stokastisen analyysin vaatimukset, mikä tarkoittaisi rahoitusasematavoitteen asettamista siten, että velkasuhde laskee vuosien 2032–2035 aikana keskimäärin noin 1,4 prosenttiyksiköllä vuosittain.
- Jos vuonna 2027 alkaneella vaalikaudella olisi tehty seitsemän vuoden sopeutuskauden oletukseen perustuva noin 6,4 miljardin euron sopeutus, vuonna 2031 alkavalla vaalikaudella sopeutus olisi noin 5,8 miljardia euroa, jos valitaan neljän vuoden sopeutuskausi, ja noin 4,8 miljardia euroa, jos valitaan seitsemän vuoden sopeutuskausi. Ennaltaehkäisevän osaa koskevan asetuksen vaatimuksista määrääviksi muodostuisivat stokastisen analyysin vaatimukset, mikä tarkoittaisi rahoitusasematavoitteen asettamista siten, että velkasuhde laskee vuosien 2032–2035 aikana keskimäärin noin 0,9 prosenttiyksiköllä vuosittain.

Koska edellä mainitun laskelman perusteella koko julkisen talouden nimellinen rahoitusasema olisi vuosien 2027–2031 sopeutuksen jälkeen selvästi vahvempi kuin -2,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2031, eivät lain 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin mukaiset säännökset aiheuttaisi lisäsopeutustarvetta vuonna 2031 alkavalla vaalikaudella. Toisin sanoen myös vaalikaudella 2031–2035 sopeutusvaatimus määräytyisi ainoastaan EU-vaatimusten perusteella.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Finanssipolitiikan valvontatehtävien siirtäminen Valtiontalouden tarkastusvirastolta talouspolitiikan arviointineuvostolle edellyttäisi arviointineuvoston sihteeristön lisäresursointia arviolta kolmella henkilötyövuodella. Tästä aiheutuva 300 000 euron lisämeno sisältyy valtion vuoden 2026 täydentävään talousarvioesitykseen arviointineuvoston toimintaa varten perustettavalle uudelle momentille 28.30.06. Lisäksi momentille siirrettäisiin arviointineuvoston toimintaan nykyisin tarkoitettu 370 000 euroa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenomomentilta 28.30.02.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Vaihtoehto 1: MTO:n säilyttäminen kansallisena finanssipoliittisena sääntönä

Kumottavaksi ehdotettavan vielä voimassa olevan kansallisen lainsäädännön mukaan valtioneuvoston tulee asettaa keskipitkän aikavälin tavoite, MTO, rakenteelliselle rahoitusasemalle suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suomi on asettanut MTO:n minimitasolle, joka on -0,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Komission Vade Mecum -asiakirjassa kuvaamien sopeutusvaatimusten mukaan Suomen olisi pyrittävä MTO:ta kohden niin, että rakenteellinen rahoitusasema kohenee vuosittain vähintään 0,6 prosenttiyksiköllä kunnes MTO on saavutettu.

Valtiovarainministeriön syksyn 2025 ennusteessa rakenteellisen rahoitusaseman ennustetaan heikentyvän vuoden 2027 noin -3,0 prosentista suhteessa bruttokansantuotteeseen -3,1 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2029. Jotta rakenteellinen jäämä lähestyisi vuodesta 2028 lähtien MTO:ta riittävällä vauhdilla, 0,6 prosenttiyksiköllä vuosittain, pitäisi pysyviä sopeutustoimia tehdä vuonna 2028 noin 0,4 prosentilla bruttokansantuotteeseen suhteutettuna, vuonna 2029 noin 0,7 prosentilla bruttokansantuotteeseen suhteutettuna ja tämän jälkeen 0,5 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2030, 0,4 prosenttiyksiköllä vuonna 2031 ja 0,4 prosenttiyksiköllä vuonna 2032. Vaalikaudella 2027–2031 sopeutuksesta syntyisi lähes 8 miljardin euron sopeutuskokonaisuus eli yhteensä 2,4 prosenttia bruttokansantuotteesta. MTO saavutettaisiin vuonna 2032, mutta rakenteellisen alijäämän pitäminen MTO:ssa vaatisi lisää sopeutustoimia vaalikauden 2031–2035 aikana, rakenteellisen rahoitusaseman kehityksestä riippuen. Vaihtoehto ei täyttäisi uuden EU-lainsäädännön vaatimuksia.

Jos kansalliseksi finanssipoliittiseksi säännöksi valittaisiin edelleenkin MTO, rakenteellisen rahoitusaseman vuosittainen minimiparannusvauhti tulisi säätää kansallisessa lainsäädännössä sellaiseksi, että se täyttää kaikissa tilanteissa voimassa olevan EU-lainsäädännön vaatimukset. Tästä ja jaksossa 3.2 esitetyistä syistä johtuen MTO:n käyttäminen finanssipoliittisena sääntönä jatkossa ei ole perusteltua.

Vaihtoehto 2: Finanssipoliittisen säännön kansalliset osat otetaan käyttöön ilman siirtymäaikaa

Jos finanssipoliittisen lain 3 §:n 2 momentin 4 kohta, ylivaalikautisen tavoitteen asettaminen siten, että velkasuhteen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkasteluajanjakson aikana keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain, olisi voimassa vuonna 2027, ja jos voimassa olisivat lisäksi lain 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin säännökset, joiden mukaan koko julkisen talouden rahoitusaseman tulee olla vahvempi kuin -2,5 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, ylivaalikautinen

rahoitusasematavoite vuosille 2027–2033 tulisi asettaa vähintään -2,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen ja vaalikauden 2027–2031 tavoite vähintään -1,3 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Tämä tarkoittaisi, että vaalikaudella 2027–2031 tehtävän sopeutuksen mittaluokka olisi noin 9,7 miljardia euroa (noin 2,9 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen). Valtiovarainministeriön syksyn ennusteen perusteella julkisyhteisöjen rahoitusasema on vuonna 2028 noin -3,1 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Edellä mainittu sopeutus vahvistaisi koko julkisen talouden rahoitusaseman yli -2,5 prosentin vuonna 2028, jolloin se täyttäisi lain 5 §:n 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin vaatimukset. Kansallisten osien mukainen sopeutusvaatimus olisi vaalikaudella 2027–2031 lähes sama kuin EU-lainsäädännön mukaisen neljän vuoden sopeutuskauden asettama sopeutusvaatimus (noin 9,9 miljardia euroa), mutta selvästi kireämpi kuin EU-lainsäädännön mukaisen seitsemän vuoden sopeutuskauden asettama sopeutusvaatimus (noin 6,4 miljardia euroa). Näin kansallisen osien käyttöönotto ilman siirtymäaikaa estäisi EU-lainsäädännön mukaisen seitsemän vuoden sopeutuskauden käytön finanssipolitiikan suunnittelun pohjana.

Vuonna 2031 alkavan vaalikauden sopeutus riippuisi olennaisesti edellisellä vaalikaudella tehdyn sopeutuksen määrästä:

- Jos vuonna 2027 alkaneella vaalikaudella olisi tehty neljän vuoden sopeutuskauden oletukseen perustuva noin 9,9 miljardin euron sopeutus, vuonna 2031 alkavalla kaudella sopeutus olisi noin 2 miljardia euroa, jos valitaan neljän vuoden sopeutuskausi, ja noin 2,6 miljardia euroa, jos valitaan seitsemän vuoden sopeutuskausi. Ennaltaehkäisevän osan vaatimuksista määrääviksi muodostuisivat stokastisen analyysin vaatimukset, mikä tarkoittaisi rahoitusasematavoitteen asettamista siten, että velkasuhde laskee vuosien 2032–2035 aikana keskimäärin noin 1,4 prosenttiyksiköllä vuosittain.
- Jos vuonna 2027 alkaneella vaalikaudella olisi tehty noin 9,7 miljardin euron sopeutus, vuonna 2031 alkavalla kaudella sopeutus olisi noin 2,1 miljardia euroa, jos valitaan neljän vuoden sopeutuskausi, ja noin 2,7 miljardia euroa, jos valitaan seitsemän vuoden sopeutuskausi. Kansallisten osat sallisivat finanssipolitiikan keventämisen noin 0,3 miljardilla eurolla, mikä ei täyttäisi uuden EU-lainsäädännön mukaisia ehtoja.

Herkkyystarkastelu

Vaihtoehtojen 1 ja 2 laskelmat perustuvat valtiovarainministeriön syksyn 2025 ennusteeseen. Muutokset esimerkiksi korkoympäristössä tai tulevien vuosien suhdannetilanteessa vaikuttavat julkisen talouden tilaan ja siten edelleen sopeutustarpeeseen.

Laskelmissa on oletettu, että julkisen talouden tulot kehittyvät samassa suhteessa bruttokansantuotteen kanssa kuin perusurassa. Monille tuloluokille oletus on sopiva arvio, mutta erityisesti valmisteverojen kehitykseen liittyy näiltä osin epävarmuutta.

Laskelmissa on käytetty finanssipolitiikan kerroinvaikutukselle arviota 0,5. Esimerkiksi Euroopan komissio käyttää laskelmissaan hieman erilaista oletusta finanssipolitiikan kerroinvaikutuksesta. Jos laskelmissa käytettäisiin suurempaa kerrointa, hidastaisivat sopeutustoimet bruttokansantuotteen kasvua enemmän, mikä johtaisi jonkin verran peruslaskelmaa suurempaan sopeutusvaatimukseen. Taulukossa 1 on esitetty sopeutustarve vaalikaudella 2027–2031, kun arvion tuottamisessa on käytetty erilaisia oletuksia finanssipolitiikan kerroinvaikutuksen voimakkuudesta. EU-sääntöjen mukaisissa laskelmissa

sopeutuskautsi kattaa neljä tai seitsemän vuotta, mutta velkasuhteen kehitystä tarkastellaan stokastisen tarkastelun kautta myös ajanjaksolla, joka kattaa viisi vuotta sopeutuskauten jälkeen, jolloin sopeutusta ei tapahdu. Vaikka suurempi finanssipolitiikan kerroinvaikutus hidastaa velkasuhteen laskua sopeutuskaudella, kokonaisuudessaan sääntöjen mukainen sopeutustarve ei muutu lineaarisesti kerroinvaikutuksen voimistuessa. Stokastisessa tarkastelussa riittävän nopea velkasuhteen lasku on suhteellisesti katsoen helpommin saavutettavissa korkeammalla velkasuhteella. Pienemmän (0,5 tai 0,75) finanssipolitiikan kertoimen tapauksessa stokastinen tarkastelu muodostuu määrääväksi reunaehdoksi ja suuremman (1,5) finanssipolitiikan kertoimen tapauksessa määrääväksi reunaehdoksi muodostuu velkaturvalauseke, koska velkasuhteen 90 prosentin raja-arvo ylittyy nostaen sopeutustarvetta. Myös kansallisen säännön tapauksessa sopeutuskautta pidempi velkasuhteen laskun tarkasteluajanjakso vähentää finanssipolitiikan kerroinvaikutuksen vahvuudesta tehdyn oletuksen vaikutusta arvioituun kokonaissopeutustarpeeseen.

Taulukko 1. Arvioita vaalikauden 2027–2031 sopeutustarpeesta erilaisilla finanssipolitiikan kertoimilla.

	finanssipolitiikan kerroin		
	0,50	0,75	1,50
Sopeutus(+)/kevennys(-), miljoonaa euroa			
EU-lainsäädännön mukainen, sopeutuskautsi 4 vuotta	9,9	9,8	13,8
EU-lainsäädännön mukainen, sopeutuskautsi 7 vuotta	6,4	6,5	8,4

Myös sopeutustarvelaskelmien taustalla oleva talouskasvu vaikuttaa sopeutustarpeen mittaluokkaan. Peruskenaariossa bruttokansantuotteen volyymi kasvaa vuosina 2028–2031 vuosittain keskimäärin 1,6 prosenttia ja bruttokansantuotteen arvo keskimäärin 3,4 prosenttia. Talouskasvun nopeutuminen tai hidastuminen voi välittyä julkiseen talouteen eri tavoin muutoksen syistä riippuen. Talouskasvun vaikutusta sopeutustarpeeseen voidaan havainnollistaa vaalikauden 2027–2031 sopeutustarvetta koskevalla herkkyystarkastelulla, jossa talouskasvu on 0,25, 0,5 tai 1 prosenttiyksikköä nopeampaa tai hitaampaa kuin peruslaskelmassa vuosina 2028–2031. Neljän vuoden yhtäjaksoinen 1 prosenttiyksikön poikkeama perusurasta tavoitteiden asettamishetkellä on jo varsin epätodennäköinen skenaario. Nopeampi kasvu vuosina 2028–2031 pienentäisi sopeutustarvetta ja nopeuttaisi velkasuhteen laskua ja vastaavasti hitaampi talouskasvu kasvattaisi sopeutustarvetta. Lisäksi nelivuotisen sopeutuskauten tapauksessa hitaimman kasvun skenaariossa velkasuhteen 90 prosentin raja-arvo ylittyisi, jolloin velkakestävyysturvalausekkeen mukainen velkasuhteen alenemisvaatimus kasvaisi näiden vuosien osalta 1 prosenttiyksikköön. Seitsemänvuotisen sopeutuskauten tapauksessa 90 prosentin raja-arvo ylittyy kaikissa hitaamman kasvun skenaarioissa. Laskelmissa ei ole arvioitu kasvuvauhdin muutoksen jakautumista määrän ja hinnan muutoksiin. Finanssipolitiikan kerroinvaikutuksen on oletettu olevan 0,5. Sopeutuksen mittaluokat eri kasvuvauhdeilla on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Talouskasvuoletuksen vaikutus sopeutuksen mittaluokkaan

	4 vuotinen sopeutusjakso Sopeutus, Mrd. euroa	7 vuotinen sopeutusjakso Sopeutus, Mrd. euroa
Perusskenaario	9,9	6,4
0,25 %-yksikköä nopeampi kasvu ja sopeutus	9,3	6,1
0,5 %-yksikköä nopeampi kasvu ja sopeutus	8,6	5,7
1 %-yksikköä nopeampi kasvu ja sopeutus	7,4	5,0
0,25 %-yksikköä hitaampi kasvu ja sopeutus	10,5	7,8
0,5 %-yksikköä hitaampi kasvu ja sopeutus	12,6	9,0
1 %-yksikköä hitaampi kasvu ja sopeutus	18,5	11,2

5.2 Eräiden muiden EU:n jäsenvaltioiden nykykäytännöt sekä suunnitellamat tai toteuttamat keinot

Jäsenvaltioiden tulee saattaa budjettikehysdirektiivin edellyttämät muutokset voimaan 31.12.2025 mennessä. Komissio julkaisi väliraportin direktiivin täytäntöönpanon etenemisestä ja jäsenvaltioiden suunnittelemista muutoksista 30.6.2025 (https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/interim-progress-report-implementation-council-directive-20241265eu-29-april-2024-amending-council_en).

Ruotsi

Ruotsin nykylainsäädännössä keskeisiä finanssipolitiikkaa ohjaavia sääntöjä tai tavoitteita ovat koko julkisen sektorin ylijäämätavoite, valtiontalouden kehys, kuntasektorin vaatimus tasapainoisista budjeteista sekä julkisyhteisöjen velkaa koskeva velka-ankkuri. Ruotsissa valtion talousarviota koskevan lain 2 luvun 1 §:ssä (budgetlagen (2011:203), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/budgetlag-2011203_sfs-2011-203/) säädetään ylijäämätavoitteen asettamisesta julkiselle sektorille. Säännöksen mukaan hallitus tekee ehdotuksen ylijäämätavoitteesta parlamentille (Riksdagen). Tätä edeltää parlamentaarinen prosessi. Lain 2 luvun 1a §:n mukaan, jos valtiopäivät on päättänyt 1 §:ssä tarkoitetusta ylijäämätavoitteesta, hallitus raportoi tavoitteen saavuttamisesta valtiopäiville vähintään kaksi kertaa vuodessa. Hallituksen on tällöin otettava huomioon valtiopäiville esitettyjen hyväksyttyjen budjettipoliittisten toimenpiteiden vaikutukset. Jos ylijäämätavoitteesta arvioidaan poikkeavan, hallituksen on myös raportoitava, miten tavoitteeseen palataan.

Vuodesta 2019 alkaen parlamentin asettama ylijäämätavoite rakenteelliselle rahoitusasemalle on ollut keskimäärin 0,33 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vuonna 2024 parlamentti päätti tavoitteen laskemisesta tasapainoon vuodesta 2027 alkaen (SOU 2024:76: Från överskottsmål till balansmål, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/statens-offentliga-utredningar/fran-overskottsmal-till-balansmal_hcb376/).

Ruotsin itsenäinen finanssipolitiikan valvoja on finanssipoliittinen neuvosto (Finanspolitiska rådet), josta säädetään asetuksella (förordning (2011:446), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2011446-med-instruktion-for_sfs-2011-446/). Neuvosto on perustettu vuonna 2007 ja se toimii itsenäisesti valtiovarainministeriön hallinnonalalla.

Finanssipoliittisen neuvoston tehtäviin kuuluu edellä mainitun asetuksen 5 ja 6 §:n mukaan hallituksen esittämien budjettilakien arviointi, hallituksen harjoittaman finanssipoliitiikan itsenäinen arviointi, ylijäämätavoitteen ja menokaton noudattamisen valvominen sekä pitkän aikavälin julkisen talouden kestävyysarviointi. Lisäksi neuvosto tekee arvioita hallituksen harjoittaman finanssipoliitiikan selkeydestä ja läpinäkyvyydestä.

Finanssipoliittisen neuvoston johtokunta koostuu kuudesta jäsenestä, jotka valitaan akateemisen taustan tai merkittävän talouspoliittisen asiantuntemuksen perusteella. Neuvoston sihteeristö koostuu viidestä kokoaikaisesta työntekijästä.

Ruotsissa parlamentaarinen komitea tarkastelee finanssipoliittista kehikkoa kahdeksan vuoden välein. Osana viimeisintä tarkastelua komitea on arvioinut muutetun budjettikehysdirektiivin edellyttämiä muutostarpeita Ruotsin lainsäädäntöön. Komitean marraskuussa 2024 julkaisema mietintö on otettu huomioon muutostarpeiden arvioinnissa ja muutokset on tarkoitus saattaa osaksi Ruotsin kansallista lainsäädäntöä vuoden 2025 aikana. Mietinnön mukaan Ruotsin kansalliset säädökset vastaavat kuitenkin jo pitkälti muutetun budjettikehysdirektiivin vaatimuksia.

Tanska

Tanskan nykyisessä talousarviota koskevan lain (Budgetloven, LOV nr 547 af 18/06/2012, <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2012/547>) 9–11 §:ssä säädetään vuosittain sitovat menokatot valtiolle, kunnille ja alueille seuraavalle neljälle vuodelle. Lain 2 §:n mukaan julkisen talouden kokonaisrahoitusaseman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Vaatimus tasapainosta täyttyy, jos rakenteellinen rahoitusasema on vakaus- ja kasvusopimuksessa vahvistetun keskipitkän aikavälin tavoitteen (MTO) mukainen ja rakenteellinen alijäämä on enintään 0,5 prosenttia bruttokansantuotteesta.

Tanskassa itsenäisenä finanssipoliitiikan valvojana toimii talousneuvosto (Det Økonomisk Råd), josta säädetään laissa (Lov om det økonomiske råd, [Lovbekendtgørelse nr. 1768 af 31/08/2021](https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/1768), <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2021/1768>). Talousneuvosto on perustettu vuonna 1962 ja se toimii itsenäisesti valtiovarainministeriön hallinnonalalla.

Talousneuvoston tehtäviin kuuluu siitä annetun lain 3 §:n mukaan hallituksen talous- ja finanssipoliitiikan lyhyen- ja pitkän aikavälin taloudellisten vaikutusten seuranta ja arviointi. Talousneuvosto valmistelee itsenäisesti makrotaloudellisen ennusteen, jota käytetään julkisen talouden suunnittelun perustana. Lisäksi talousneuvosto toimii neuvoa antavassa roolissa liittyen politiikkavalintojen talousvaikutuksiin.

Talousneuvoston johtokunta koostuu kolmesta jäsenestä, jotka kaikki valitaan akateemisen taustan perusteella sekä muista jäsenistä, joita voi olla enintään 22 (talousneuvostosta annetun lain 2 §). Talousneuvoston sihteeristö koostuu kahdesta kokoaikaisesta ekonomistista.

Tanska selvittää mahdollisia tarvittavia jatkotoimia budjettikehysdirektiivin muutoksien täytäntöönpanemiseksi erityisesti itsenäisen finanssipoliitiikan valvojaan liittyen. Komission kesäkuussa 2025 julkaiseman raportin mukaan Tanska on ilmaissut kansallisten säädösten ja menettelytapojen olevan jo pitkälti linjassa muutetun budjettikehysdirektiivin vaatimusten kanssa.

Alankomaat

Alankomaiden kansallisen finanssipoliittisen kehikon keskiössä on kunkin hallituksen laatima monivuotinen menokehys, joka koskee kolmea keskeistä budjetin osiota, valtiosektoria (ministeriöt), sosiaaliturvaa ja terveydenhuoltoa. Kehyksen asettaminen ei perustu lainsäädäntöön vaan siitä vallitsee poliittinen yhteisymmärrys.

Alankomaissa toimii kaksi itsenäistä finanssipoliitiikan valvojaa, Raad van State ja Afdeling advisering Centraal Planbureau (CPB). Näistä ensin mainittu on perustettu vuonna 1945 ja jälkimmäinen 1945. Raad van Statesta säädetään siitä annetussa laissa (<https://www.raadvanstate.nl/talen/artikel/english-version/>) ja sen tehtävä itsenäisen finanssipoliitiikan valvojana perustuu kestävästä julkisesta taloudesta annettuun lakiin (Wet Houdbare overheidsfinanciën, 2 (8) artikla, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0034360/2019-01-01>). CPB:stä säädetään talouspoliittisen suunnitelman valmistelusta annetussa laissa (Wet voorbereiding van de vaststelling van een Centraal Economisch Plan, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002029/2019-01-01>).

Itsenäisten finanssipoliitiikan valvojien tehtävät on eriytetty näiden kahden toimijan välillä. Raad van State vastaa finanssipoliittisten sääntöjen noudattamisen arvioista sekä antaa normatiivisia suosituksia ja CPB tekee makrotaloudellisia ja julkisen talouden ennusteita. Itsenäisen finanssipoliitiikan valvojien ennusteita on käytettävä julkisen talouden suunnittelun pohjana (Wet voorbereiding van de vaststelling van een Centraal Economisch Plan, 3 artikla, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0002029/2019-01-01>).

Raad van Staten johtokunta koostuu 15 jäsenestä ja CPB:n johtokunta koostuu 3 jäsenestä. Työntekijöitä on vastaavasti 11 ja 130, mutta jälkimmäisessä kaikki eivät tee itsenäiselle finanssipoliitiikan valvojalle kuuluvia tehtäviä.

Alankomaiden kansallinen lainsäädäntö vastaa budjettikehysdirektiivin vaatimuksia jo monilta osin. Komission kesäkuussa julkaiseman raportin mukaan muutetun budjettikehysdirektiivin itsenäisiä finanssipoliitiikan valvojia koskevien säännösten panemiseksi täytäntöön Raad van Staten ja CPB:n asemia itsenäisinä finanssipoliitiikan valvojina vahvistettaisiin kansallisessa sääntelyssä muun muassa institutionaalisen aseman, riippumattomuuden ja tiedonsaantioikeuksien suhteen.

Itävalta

Itävallan perustuslain 13 artiklassa (Bundes-Verfassungsgesetz, B-VG, <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10000138>) säädetään liittovaltion, osavaltioiden ja paikallishallinnon tavoitteesta varmistaa makrotaloudellinen tasapaino ja kestävä julkinen talous.), Valtiollisessa vakaussopimuksessa (Österreichischer Stabilitätspakt 2012, <https://www.bmf.gv.at/themen/budget/finanzbeziehungen-laender-gemeinden/oe-stabilitaetspakt-2011-2012.html>) säädetään liittovaltiolle, alueille ja kunnille vuosittaiset budjettitavoitteet sekä mekanismit menorajoitteille, alijäämien korjaamiselle ja sanktioille tavoitteiden täyttämättä jäämisestä. Vakaussopimuksen 4 artiklan mukaan Itävallan julkinen talous on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen, minkä katsotaan täytyvän, jos vuotuinen rakenteellinen julkisen talouden rahoitusasema on vähintään -0,45 prosenttia nimellisestä bruttokansantuotteesta.

Itävallassa toimii kaksi itsenäistä finanssipoliitiikan valvojaa, Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung ja Fiskalrat. Näistä ensin mainittu on perustettu 2017 ja jälkimmäinen

2013. Fiskalrat perustuu liittovaltion lakiin (Fiskalrat- und Produktivitätsratgesetz 2021, [fname_1011809.pdf](#)) ja Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung valtiovarainministeriön asetukseen (Vollständige Umsetzung der Richtlinie 2011/85/EU des Rates über die Anforderungen an die haushaltspolitischen Rahmen der Mitgliedstaaten, <https://findok.bmf.gv.at/findok/volltext?execution=e100000s1&segmentId=16510d90-698b-4007-9444-3d7550f9ebd1>).

Itsenäiselle finanssipolitiikan valvojalle kuuluvat tehtävät on osittain jaettu näiden kahden toimijan välillä. Fiskalrat keskittyy finanssipoliittisten sääntöjen noudattamisen arviointiin ja Österreichisches Institut makrotaloudellisten- ja julkisen talouden ennusteiden tekemiseen. Molempien toimivaltaan kuuluu arvioiden tekeminen julkisen talouden suunnitelmista. Fiskalratilla on lisäksi oikeus antaa normatiivisia suosituksia. Österreichisches Institutin johtokuntaan kuuluu 14 jäsentä ja henkilökuntaan 108 henkilöä, joista kaikki eivät kuitenkaan tee itsenäiselle finanssipolitiikan valvojalle kuuluvia tehtäviä. Fiskalratin johtokuntaan kuuluu 15 jäsentä ja henkilökuntaan 6 henkilöä.

6 Lausuntopalaute ja parlamentaarinen valmistelu

6.1 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi julkisen talouden hoitamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi oli lausuntokierroksella 27.6.–25.8.2025. Lausuntopyyntöön saatiin lausuntoajan puitteissa 26 vastausta. Lausunnon jättivät Suomen Pankki, Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV), talouspolitiikan arviointineuvosto (TPAN), Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), sosiaali- ja terveysministeriö, puolustusministeriö, Pellervon taloustutkimus PTT ry, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (ETLA), Uuden talousajattelun keskus, Työn ja talouden tutkimus LABORE, BIOS-tutkimusyksikkö, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, STTK ry, AKAVA ry, Amnesty International Suomen osasto ry, VTT Vesa Vihriälä, professori Roope Uusitalo, Suomen Kuntaliitto ry sekä neljä yksityishenkilöä.

Lausunnot ovat kokonaisuudessaan saatavissa valtioneuvoston Hankeikkunassa: <https://vm.fi/hanke?tunnus=VM118:00/2024>.

Laki julkisen talouden hoitamisesta

Lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota erityisesti laissa ehdotettavaksi säädettävään pitkän aikavälin tavoitteeseen, kansallisen finanssipoliittisen tavoitteen asettamisen reunaehtoihin sekä mahdollisuuteen poiketa asetetusta kansallisesta finanssipoliittisesta tavoitteesta. Yleisesti lausuntopalautteessa tunnistettiin tarve julkisen velkasuhteen alentamiselle.

Pitkän aikavälin tavoite (1 §). Useiden lausuntojen mukaan esityksessä tulisi perustella kattavammin, miksi pitkän aikavälin velkasuhdetavoite tulisi olla nimenomaan 40 prosenttia bruttokansatuotteesta. Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV), Pellervon tutkimuskeskus PTT ry, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Elinkeinoelämän keskusliitto ry (EK), Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry sekä VTT Vesa Vihriälä totesivat lausunnoissaan esitysluonnoksen mukaisen 40 prosentin velkasuhdetavoitteen olevan tarkoituksenmukainen. VTV kuitenkin totesi lausunnossaan, että pitkän aikavälin velkasuhdetavoitteen merkitys jää esitetyssä säännöstössä pieneksi.

Työn ja talouden tutkimus LABORE:n mukaan 60 prosenttia pienempi velkasuhdetavoite antaisi finanssipoliittista liikkumavaraa kriisien varalta sekä suhteessa EU-menettelyihin. Liikkumavaran saavuttamiseen riittäisi kuitenkin velkatavoitteen asettaminen lähemmäs 60 prosentin rajaa, esimerkiksi 55 prosentin suuruiseksi. AKAVA ry esitti lausunnossaan, että alkuvaiheessa velkasuhteen tavoitteeksi asetettaisiin esimerkiksi 50 prosenttia ja tavoite voitaisiin myöhemmin laskea 40 prosenttiin, mikäli talouskehitys on suotuisaa.

Uuden talousajattelun keskus, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ja STTK ry totesivat lausunnoissaan, että kansalliseen lainsäädäntöön kirjattava pitkän aikavälin velkasuhdetavoitteen tulisi olla yhtenevä Euroopan unionin toiminnasta tehdyssä sopimuksessa asetetun 60 prosentin viitearvon kanssa. Suomen Kuntaliitto ry:n mukaan 40 prosentin velkasuhdetavoite ei ole tässä vaiheessa realistinen tavoite.

Julkisen talouden hoitoa ohjaavan tavoitteen asettaminen (3 §). Lausunnoissa kiinnitettiin erityisesti huomiota ehdotettuun 3 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädettyyn ehtoon, jonka mukaan valtioneuvoston on asetettava rahoitusasematavoite siten, että julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkastelujakson aikana kohti lain 1 §:ssä mainittua pitkän aikavälin velkasuhteen enimmäismäärää keskimäärin vähintään 1 prosenttiyksiköllä vuosittain tai pysyvän enimmäismäärää pienempänä. Lisäksi useissa lausunnoissa korostettiin parlamentaarisen sitoutumisen merkitystä.

Suomen Pankki, VTV, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT), Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, EK, SAK, MTK ja VTT Vihriälä korostivat lausunnoissaan ylivaalikautiseen parlamentaariseen finanssipoliittiseen tavoitteeseen sitoutumisen merkitystä. Talouspolitiikan arviointineuvosto (TPAN) ja VATT totesivat lausunnoissaan, että tavoitteen tasolle ei löydy tutkimuskirjallisuudesta yhtä optimaalista tasoa. Näin ollen olisikin tärkeää löytää luku, johon hallituskoalitiosta riippumatta voidaan sitoutua ja joka on uskottava pitkäjänteisen talouden hoidon kannalta.

VTV:n mukaan ehdotettu kansallinen finanssipoliittinen sääntö sekä sen asettamiseen vaikuttavat reunaehdot ovat yleisesti ottaen perusteltuja. Muun muassa Suomen Pankin lausunnossa kiinnitettiin huomiota kansallisen finanssipoliittisen säännön ja EU-lainsäädännön mukaisten velvoitteiden yhteensopivuuteen eri skenaarioissa.

Talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan olisi lähtökohtaisesti järkevää, että Suomella on EU:n finanssipoliittisista säännöistä erillinen kansallinen finanssipoliittinen sääntö. Esitetyn säännön mukaisesti asetettava tavoite olisi yksinkertaisempi ja helpommin kommunikoitava kuin EU-säännöt tai Suomen aikaisempi finanssipoliittinen sääntö (MTO), joka on herkkä rakenteellisen jäämän laskemiseen liittyville teknisille oletuksille ja kattaa myös sosiaaliturvarahastot. Nykyistä selkeämpi tavoite olisi omiaan vahvistamaan poliittista sitoutumista sääntöön ja sitä kautta tukemaan julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä ja finanssipoliitiikan liikkumavaran turvaamista kaikissa olosuhteissa.

VTT Vesa Vihriälän mukaan esitysluonnoksessa ehdotettu vaatimus, jonka mukaan sopeutusvauhti on aina vähintään 8 prosenttiyksikköä 8 vuoden aikana, on epärealistisen kova. Julkiseen talouteen voi kohdistua keskipitkällä aikavälillä hyvin vaikeasti vältettäviä menopaineita ja talouskehityksen ja sitä kautta veropohjan näkymät voivat olla varsin heikot.

Uuden talousajattelun keskuksen, Työn ja talouden tutkimus LABORE:n, BIOS-tutkimusyksikön, SAK:n, SOSTE:n ja STTK:n mukaan kansallinen finanssipoliittinen sääntö

tulisi asettaa vain EU-lainsäädännöstä seuraavien vaatimusten mukaisesti ja ilman ehdotettua 3 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädettyä kansallista ehtoa.

STM:n mukaan esityksessä olisi perustelua tuoda tarkemmin esiin edellytyksiä EU-sääntelyä tiukemmalle kansalliselle toimeenpanolle. LABORE kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että on vaikea arvioida, kuinka nopeaa julkisen velan supistamista uudet EU-säännöt tulevat Suomelta käytännössä edellyttämään. Tästä syystä mahdollisia päätöksiä näitä vaatimuksia nopeammasta velan supistamisen kansallisista tavoitteista olisikin perusteltua lykätä, kunnes uuden EU-ohjausjärjestelmän toiminnasta on kokemusperäistä tietoa. Siihen saakka budjettikehysdirektiivin edellyttämä kansallinen tavoite olisi perusteltua määritellä samansisältöiseksi kuin EU-säännöissä.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry vastustaa esitysluonnosta finanssipoliittiseksi laiksi. JHL:n mukaan parempi vaihtoehto olisi soveltaa EU:n keskipitkän aikavälin tavoitetta myös kansallisena finanssipoliittisena sääntönä, kuten tähänkin asti.

Kuntaliitto totesi lausunnossaan vastustavansa sitä, että hallitusten julkisen sektorin hoitoa koskevassa tavoitteenasetannassa luovuttaisiin erillisistä julkisen sektorin alasektoreiden rahoitusasematavoitteista. Paikallishallinnon, vähintäänkin kuntatalouden, tehtävät, itsehallinto, rahoitusmuodot, rahoitusasema ja varallisuus eroavat niin voimakkaasti valtion ja hyvinvointialueiden toiminnasta, että kuntia ja kuntien taloutta koskevaa tavoitteenasetantaa ei voi hävittää ja niputtaa vain yhdeksi alijäämää tuottavaksi kokonaisuudeksi. Myös kuntien ja muun paikallishallinnon velkaantumisen taustat ovat hyvin erilaiset.

Lisäksi useissa lausunnoissa tuotiin esiin, että esityksessä olisi kiinnitettävä huomiota sääntelyn mahdollisiin vaikutuksiin finanssipolitiikan myötäsyklisyyteen sekä finanssipolitiikan liikkumatilan mahdolliseen kaventumiseen.

Korjausmekanismi ja toimenpiteet valvojan kannanottoihin (6 ja 7 §). Lausunnoissa kiinnitettiin erityisesti huomiota erilaisten poikkeustilanteiden riittävään huomioon ottamiseen, erillisten kansallisten poikkeuslausekkeiden puuttumiseen sekä riittäviin sanktioihin asetetun tavoitteen rikkomisesta.

Suomen Pankki, STM, EK, BIOS-tutkimusyksikkö, SAK, Amnesty International Suomen osasto ry kiinnittivät huomiota erilaisten poikkeustilanteiden huomioon ottamiseen sääntökehikon toimeenpanossa. BIOS-tutkimusyksikön mukaan esityksessä jää epäselväksi, voitaisiinko kansallista säännöstöä olla noudattamatta tietyissä poikkeuksellisissa taloudellisissa tai yhteiskunnallisissa olosuhteissa. SAK:n mukaan kansallisesta poikkeusmekanismista tulisi säätää erikseen. EK:n mukaan esitetyn sääntelykehikon toiminta ennalta-arvaamattomissa taloudellisissa shokeissa jää jossain määrin avoimeksi, ja tätä olisi syytä esityksessä tämentää. Suomen Pankin mukaan vahva kansallinen finanssipoliittinen sääntö tarvitsee siihen liittyvää valvontaa. EK totesi, että esitysluonnoksessa esitetty korjausmekanismi ei tällaisenaan vaikuta riittävän systemaattiselta. Amnesty International Suomen osasto ry:n kiinnitti huomiota mahdollisten joustomekanismien puutteeseen kriisioloissa ja totesi, että joustomekanismin puute olisi merkittävä riski perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta etenkin kriisitilanteessa.

Talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan kokonaisharkintaan perustuva joustomahdollisuus liittyy lakiesityksessä vain 6 §:ssä kuvattuun korjausmekanismiin. Arviointineuvoston mukaan laissa saattaisi olla tarpeen ottaa huomioon myös sellaisia poikkeuksellisia tilanteita, joissa jo hallituskauden alussa (ennen kuin rahoitusasematavoite on asetettu) on eduskuntapuolueiden

kesken laaja yhteisymmärrys tarpeesta poiketa rahoitusasematavoitteen asettamista koskevista kansallisista vaatimuksista.

Vaikutusarviot. Esityksen taloudellisten vaikutusarvioiden osalta useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota tarpeeseen arvioida taloudellisia vaikutuksia kattavammin, esimerkiksi suhdannevaihtelua kuvaavalla analyysillä sekä maanpuolustuksen lisäinvestointien huomioon ottamisella. Lisäksi lausuntopalautteessa nostettiin esiin tutkimuskirjallisuuden valossa poikkeuksellisen pienen finanssipolitiikan kertoimen (0,5) käyttäminen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa. Esitykseen on sisällytetty vaikutusarvioita erilaisilla finanssipolitiikan kertoimilla.

Useissa lausunnoissa huomautettiin ehdotetun lainsäädännön muiden kuin taloudellisten vaikutusten arvioinnin puutteista esitysluonnoksesta. Mainittuja lausumia ei ole otettu huomioon, koska ehdotuksessa säädettävän rahoitusasematavoitteen saavuttaminen on mahdollista lukuisilla erilaisilla politiikkavälineillä (veronkorotukset, menoleikkaukset ja rakenteelliset uudistukset), jotka jäävät kulloisenkin päätöksentekijän harkittavaksi.

Voimaantulo (9 §). ETLA:n ja LABORE:n mukaan lakiluonnoksessa ehdotetuksi säädettävän tavoitteen vaikutus saattaa jäädä vähäiseksi ottaen huomioon ehdotettu pitkä siirtymäaika.

Muut huomiot. Edellä mainittujen seikkojen lisäksi STM kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että esityksen lukua 2 "EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö" tulisi tarkentaa ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen ((EU) 2024/1263) osalta siltä osin kuin se käsittelee asetuksen II luvun 3 artiklan sisältöä. Artiklan toimeenpanoon liittyy uusia prosesseja erityisesti STM:n hallinnonalalla. STM:n mukaan esitysluonnosta olisi täydennettävä tältä osin, jotta asetuksen vaikutukset ministeriön hallinnonalalle tulevat asianmukaisesti huomioiduiksi.

Suomen Kuntaliitto ry:n mukaan käsillä olevan kaltainen kuntia olennaisella tavalla koskeva lainsäädäntöehdotus on käsiteltävä Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa. Lisäksi Kuntaliitto kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kuultava kansallisen lainsäädäntökehyksensä mukaisesti kansalaisyhteiskuntaa, työmarkkinaosapuolia, alueellisia viranomaisia ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä ennen keskipitkän aikavälin suunnitelmansa toimittamista neuvostoon ja komissiolle.

Laki talouspolitiikan arviointineuvostosta

Lausunnoissa tuotiin esiin, että finanssipolitiikan valvonnan keskittäminen yhdelle taholle voisi olla suotavaa sekä toiminnan vaikuttavuuden että julkisten resurssien tehokkaan käytön kannalta. Yleisesti tunnistettiin tarve säätää talouspolitiikan arviointineuvostosta ja sen tehtävistä lailla. Lakiehdotuksen osalta lausunnoissa keskityttiin pitkälti itsenäisen finanssipolitiikan valvojan riippumattomuuden varmistamiseen. Lisäksi lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota tehtävien siirrosta aiheutuviin henkilöstövaikutuksiin sekä asiantuntevien henkilöiden riittävyteen arviointineuvoston tehtävien lisääntyessä esityksen johdosta.

Asema ja tehtävät (1 §). Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota itsenäisen finanssipolitiikan valvojan tehtävän siirtoon Valtiontalouden tarkastusvirastolta talouspolitiikan arviointineuvostolle. Itsenäisen finanssipolitiikan valvojan riippumattomuuden ja riittävien tiedonsaantioikeuksien varmistamiseen lausunnoissa kiinnitti huomiota erityisesti VTV, Suomen Pankki, STM, Pellervon tutkimuskeskus PTT ry, ETLA, LABORE, UTAK, EK, SAK, MTK, STTK, AKAVA sekä VTT Vesa Vihriälä. Esitykseen on lisätty pykälä talouspolitiikan

arviointineuvoston tiedonsaantioikeuksista. Lisäksi useassa lausunnossa kiinnitettiin huomiota esitysluonnoksessa ehdotetun tehtävien siirron riittäviin perusteluihin ja tavoitteisiin.

TPAN:n mukaan osa arviointineuvoston nykyisistä tehtävistä tukee esitetyn kansallisen finanssipolitiikan säännön valvomista, erityisesti korjausmekanismiin sisältyvän ”kokonaisarvion” laatimista, sillä arviointineuvosto on jo aikaisemmin pyrkinyt arvioimaan talouspolitiikkaa varsin laajasti esimerkiksi julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys ja suhdannepolitiikan osalta. Arviointineuvoston mukaan esitetty järjestely vastaisi pitkälti Ruotsin itsenäistä finanssipolitiikan valvojaa, jossa myös on asiantuntijaneuvoston lisäksi viisihenkinen sihteeristö. Talouspolitiikan arviointineuvoston mukaan sillä olisi myös jatkossa mahdollisuus arvioida finanssipolitiikkaa laajasti. Lisäksi arviointineuvoston mukaan riippumattomuutta voisi kenties edelleen vahvistaa esittämällä laissa tai sen perusteluissa selkeämmin, että valtiovarainministeriön esitys neuvoston jäseniksi perustuu yliopistojen ehdotukseen.

ETLA:n mukaan arviointineuvostolle tehtäväksi esitettyä makrotalouden ennusteiden vahvistamistehtävää ei ole esityksessä täsmennetty riittävästi. ETLA:n mukaan julkisten varojen käytön kannalta voisi olla tehokkaampaa siirtää ennustetoiminto henkilöstöineen kokonaisuudessaan valvojan yhteyteen.

Uuden talousajattelun keskuksen mukaan ehdotettu tehtävien lisääminen arviointineuvostolle kasvattaisi merkittävästi arviointineuvoston yhteiskunnallista roolia ja saattaisi politisoida sen asemaa viimeistään keskipitkällä aikavälillä.

Pellervon tutkimuskeskus PTT ry:n mukaan, jos päädytään esityksen mukaisesti nimeämään finanssipolitiikan valvojaksi talouspolitiikan arviointineuvosto, tulisi harkita arviointineuvoston ja eduskunnan välisen suhteen vahvistamista.

Kokoonpano (2 §). Lausuntopalautteessa otettiin erityisesti kantaa asiantuntevien jäsenten riittävyyden varmistamiseen sekä kokoonpanon riittävään laaja-alaisuuteen. STM:n mukaan arviointineuvoston kokoonpanossa tulisi ottaa huomioon EU:n finanssipoliittisten sääntöjen horisontaalisuus ja varmistaa myös STM:n hallinnonalan rooli laaja-alaisen analyysin varmistamiseksi. MTK totesi lausunnossaan, että mikäli valvontatehtävä osoitetaan talouspolitiikan arviointineuvostolle, arviointineuvoston kokoonpanoon olisi hyvä täydentää läpinäkyvyyden takaamiseksi mandaattipaikka keskeisiä ennustelaitoksia edustaville asiantuntijoille.

Asettaminen ja toimikausi (3 §). Talouspolitiikan arviointineuvosto ja professori Uusitalo ehdottivat lausunnoissaan jäsenten toimikauden pituudeksi neljää vuotta nykyisen käytännön mukaisesti. Arviointineuvoston toiminnassa on aikaisemmin perusteltu neljän vuoden toimikautta sillä, että sivutoimisen tehtävän hoitaminen opetus-, tutkimus- ja asiantuntijatyön ohella viiden vuoden ajan on työlästä ja hieman lyhyempi kausi voisi helpottaa uusien jäsenten löytämistä. Lisäksi tavoitteena on ollut lisätä neuvoston työn jatkuvuutta niin, että koko neuvosto ei vaihdu samalla kertaa.

Talouspolitiikan arviointineuvosto totesi lausunnossaan, että ehdotuksen mukaiset arviointineuvostolle esitetyt uudet tehtävät edellyttävät kaikki taloustieteellistä osaamista. TPAN totesi kuitenkin lausunnossa, että muita yhteiskuntatieteitä edustava jäsen neuvostossa olisi hyvä säilyttää jatkossakin. Tämä auttaisi sekä varmistamaan, että neuvoston jäsenten osaaminen täydentäisi toisiaan, sekä löytämään neuvostoon tutkimuksellisesti ansioituneita ja neuvoston toimintaan sitoutuneita jäseniä. Myös AKAVA kiinnitti lausunnossaan huomiota

riittävän asiantuntijuuden omaavien henkilöiden riittävyyteen neuvoston kokoonpanossa neuvoston tehtävien lisääntyessä.

Sihteeristö (5 §). Talouspolitiikan arviointineuvosto kiinnitti lausunnossaan huomiota neuvoston jäsenten työmäärän ja vastuun kasvamiseen esitettyjen uusien tehtävien johdosta. Lisääntyneet tehtävät vaativat asiantuntevan sihteeristön, jolla on riittävät resurssit tehtävien hoitamiseen. TPAN piti ehdotettua kolmen henkilön lisäresurssia riittävänä, olettaen että sihteeristön uusien työntekijöiden osaaminen vastaa hyvin arviointineuvoston tehtäviä. TPAN:n mukaan arviointineuvostosta annettavaan lainsäädäntöön olisi myös hyvä lisätä maininta pääsihteeristä, joka johtaa sihteeristön toimintaa. Uusien tehtävien ja niihin liittyvien lisäresurssien myötä pääsihteerin rooli korostuisi.

TPAN:n ja VATT:n mukaan talouspolitiikan arviointineuvostolle ja VATT:lle myönnettävän määrärahan tulisi jatkossa kattaa nykyisten menojen lisäksi laajemman sihteeristön aiheuttamat kustannukset. Määrärahojen riittävyys olisi syytä myös turvata säännöllisillä yleisen kustannustason nousua heijastavilla tarkistuksilla. VATT totesi, että se pystyy tuottamaan edelleen talouspolitiikan neuvostolle hallinto- ja viestintäpalvelut, mikäli uusien tehtävien suorittamiseen annetaan niille tarvittavat resurssit ja huomioidaan lisätehtävät rahoituksen mitoituksessa. Kuitenkin VATT:n mukaan esityksessä tulisi ottaa huomioon riittävällä tavalla VATT:n palkkausjärjestelmän ja eduskunnan virkaehtosopimuksen erot, mikä osaltaan vaikuttaa myös rahoitustarpeeseen. Mikäli ehdotettavat tehtävät osoitetaan arviointineuvostolle, tulisi varmistaa jäsenten riittävä tiedonsaanti sekä riittävät resurssit niin neuvoston jäsenille kuin myös sihteeristölle.

Palkkiot ja korvaukset (8 §). TPAN:n mukaan lisääntyneiden tehtävien ja vastuiden myötä myös neuvoston jäsenten palkkioita olisi perusteltua tarkistaa viimeistään esityksessä mainitun siirtymäajan jälkeen.

Voimaantulo (10 §). Lakiehdotuksen voimaantuloa koskevan säännöksen osalta VTV kiinnitti lausunnossaan huomiota ehdotettuihin virkasiirtoihin ja niitä koskeviin henkilöstövaikutuksiin. VTV katsoi, että esitettyjä henkilöstösiirtoja VTV:sta arviointineuvostoon ei ole mahdollista voimassa olevan lainsäädännön mukaan toteuttaa esitetyllä tavalla, koska valtion virkaehtosopimusta ei sovelleta suoraan eduskunnan virkamiehiin. VTV katsoi, että esitystä olisi muutettava siten, että siirtyvän henkilöstön asema on mahdollisen tehtäväsiirron yhteydessä selkeä ja turvattu. Myös AKAVA ry kiinnitti lausunnossaan huomiota henkilöstövaikutusten arvioimiseen.

Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

VTV kiinnitti lausunnossaan erityisesti huomiota esityksen suhteeseen perustuslakiin ja lain säätämisjärjestykseen. VTV:n mukaan esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi toiselle viranomaiselle (talouspolitiikan arviointineuvosto) sellainen VTV:n hoitama valvontatehtävä, jonka lainsäätäjä on maininnut osaksi VTV:lle perustuslaissa säädettyä tehtävää. VTV:n mukaan tämä ilmenee voimassa olevan finanssipoliittisen lain (869/2012) 7 §:n 1 momentin kohtaan sisällytetystä ilmaisusta, jonka mukaan tarkastusvirasto valvoo lain noudattamista ”osana valtiontalouden hoidon tarkistamista”. VTV:n mukaan tämä viittaisi siihen, että lainsäätäjä on katsonut tuolloin syntyneen uuden tehtävän muodostuvan ja sisältyvän osaksi VTV:lle perustuslaissa säädettyä päätehtävää eli valtion taloudenhoidon tarkastamista. Esityksen suhde perustuslakiin tulisi VTV:n mukaan siten arvioida myös tästä näkökulmasta ja selvityksen lopputuloksesta riippuen ottaa tämä huomioon esityksen säätämisjärjestyksestä päätettäessä.

VTV ei nähnyt finanssipolitiikan riippumattoman valvontatehtävän muutosehdotusta eduskunnan kirjelmässä EK 75/2022 vp – K 25/2022 vp edellytettyyn selvitykseen perustuvaksi tai muuten perustelluksi, ja näki luonnoksessa esitetyn järjestelyn heikentävän merkittävästi valvonnan riippumattomuuden ja tehokkaan toteuttamisen takeita sekä eduskunnan tiedonsaantia julkisen talouden ja finanssipolitiikan säännösten kysymyksissä.

Itsenäisen finanssipolitiikan valvojan tehtävien järjestämistä koskevaa lausuntopalautetta on käsitelty edellä talouspolitiikan arviointineuvostoa koskevan lakiluonnoksen yhteydessä. Finanssipolitiikan valvontaa koskevaa ehdotusta ei ole muutettu tarkastusviraston lausunnon johdosta, koska finanssipolitiikan valvonta ei ole osa tarkastusviraston perustuslaissa säädettyä valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamistehtävää (ks. tarkemmin jakso 11.3).

6.2 Parlamentaarinen sopimus julkisen talouden hoitamisesta

Valtiovarainministeri pyysi kirjeellään 21.8.2025 eduskuntaryhmiä asettamaan jäsenet kansanedustaja Jani Mäkelän puheenjohtamaan parlamentaariseen ryhmään parlamentarisesta sitoutumisesta velkaantumisen taittamiseen sekä kansallisen finanssipoliittisen lainsäädännön uudistamisesta.

Seuraavat eduskuntaryhmät hyväksyivät ja allekirjoittivat parlamentaarisen sopimuksen julkisen talouden hoitamisesta 14.10.2025: Kokoomuksen eduskuntaryhmä, Perussuomalaisen eduskuntaryhmä, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, Keskustan eduskuntaryhmä, Vihreä eduskuntaryhmä, Ruotsalainen eduskuntaryhmä, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä, Liike Nyt -eduskuntaryhmä sekä eduskuntaryhmä Timo Vornanen. Sopimuksen osapuolet ovat sopineet, että hallituksen esitysluonnokseen tehdään sopimuksen mukaiset muutokset ennen sen antamista eduskunnalle.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan julkisen talouden hoitamista koskevan lain 1 §:ssä säädettäisiin, että julkisen taloudenhoidon tavoitteena on, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on enintään 60 prosenttia ja pitkällä aikavälillä 40 prosenttia. Julkisen talouden hoitamisen olisi edistettävä tavoitetta. Lausunnoilla olleen ehdotuksen mukaan pykälässä oli säädetty vain 40 prosentin pitkän aikavälin velkasuhdetavoitteesta. Lakiehdotuksen 1 § on muutettu parlamentaarisen sopimuksen mukaiseksi.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan julkisen talouden hoitamista koskevan lain 3 §:ssä säädettäisiin, että julkisen talouden hoitoa ohjataan valtioneuvoston asettamilla valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettua nimellistä rahoitusasemaa koskevilla tavoitteilla. Vaalikauden neljän vuoden tavoite asetettaisiin vaalikauden alussa vaalikauden viimeiselle vuodelle. Ylivaalikautinen kahdeksan vuoden tavoite asetettaisiin keskimääräisenä rahoitusasemana vaalikauden puoliväliin mennessä tulevalle kahdeksan vuoden ajanjaksolle.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan edellä mainitut rahoitusasematavoitteet olisi asetettava siten, että:

- 1) ne edistäisivät Euroopan unionin toiminnasta tehtyihin sopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa 12 mainittujen alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen noudattamista;
- 2) tavoitteet täyttäisivät vähintään 2 §:ssä mainitun suunnitelman mukaiset sitoumukset; ja
- 3) vaalikauden tavoite edistäisi ylivaalikautisen tavoitteen saavuttamista; ja

4) ylivaalikautinen tavoite olisi asetettava siten, että julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkastelujakson aikana kohti 1 §:ssä mainittua julkisen talouden pitkän aikavälin tavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain tai pysyvän tavoitetta pienempänä.

Lausunnoilla ollut ehdotus sisälsi vain vaalikaudelle asetettavan rahoitusasematavoitteen, jonka asettamista koski kolme reunaehto, joista kolmannen mukaan velkasuhteen olisi tullut laskea kohti pitkän aikavälin velkasuhdetavoitetta keskimäärin vähintään 1,0 prosenttiyksikköä vuosittain kahdeksan vuoden tarkastelujakson aikana. Lakiehdotuksen 3 §:n 1 ja 2 momentti on muutettu parlamentaarisen ehdotuksen mukaiseksi lukuun ottamatta eräitä sanamuotoihin tehtyjä lakiteknisiä täsmennyksiä.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan lain uudeksi 3 §:n 3 momentiksi lisättäisiin rahoitusasematavoitteiden parlamentaarista valmistelua koskeva säännös. Säännös on lisätty lakiehdotuksen 3 §:n uudeksi 3 momentiksi.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan lain 3 §:n uudeksi 4 momentiksi lisättäisiin säännös, jonka mukaan 3 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetyistä rahoitusasematavoitteen asettamisen ehdoista voitaisiin poiketa väliaikaisesti poikkeuksellisissa kriisitilanteissa, joihin valtioneuvosto ei voi vaikuttaa ja joilla on merkittävä vaikutus julkiseen talouteen, edellyttäen, että poikkeaminen ei vaaranna julkisen talouden kestävyttä pitkällä aikavälillä. Sopimuksen mukaan lain 7 §:ssä tarkoitettu finanssipolitiikan valvoja tekisi arvion poikkeamiselle esitetyistä perusteluista, poikkeamisen kestosta ja suuruudesta sekä tämän vaikutuksesta julkisen talouden kestävyYTEEN. Mainitut säännökset on lisätty lakiehdotuksen 3 §:n uudeksi 4 momentiksi.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan lain 4 §:n loppuun lisättäisiin virke: ”Ylivaalikautinen tavoite asetetaan vaalikauden puolivälissä laadittavassa julkisen talouden suunnitelman tarkistuksessa.” Säännös on lisätty teknisesti lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentiksi.

Lausunnoilla olleen lakiluonnoksen 5 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos valtion ja paikallishallinnon kuluva tai seuraavan vuoden arvioitu yhteenlaskettu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -3 prosenttia. Lausunnoilla olleessa lakiluonnoksessa vastaava muotoilu oli myös korjausmekanismia koskevan 6 §:n 1 momentissa. Parlamentaarisen sopimuksen mukaan edellä mainitut säännökset muutetaan siten, että ne koskevat valtion ja paikallishallinnon sijasta koko julkista taloutta, jonka kuluva tai seuraavan vuoden arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen ei saa olla heikompi kuin -2,5 prosenttia. Lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 1 momentti on muutettu parlamentaarista sopimusta vastaavaksi.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan lain voimaantuloa koskevaa 9 §:ää muutettaisiin siten, että lain 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 prosenttia, 4 §:n säännös, jonka mukaan ylivaalikautinen tavoite asetetaan vaalikauden puolivälissä laadittavassa julkisen talouden suunnitelman tarkistuksessa, ja 6 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännös, jonka mukaan finanssipolitiikan valvoja ottaa arvioinnissaan huomioon erityisesti, onko koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen heikompi kuin -2,5 prosenttia, tulisivat voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2031. Lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin ensimmäisen kerran 4 §:stä poiketen vaalikauden 2027 ensimmäisessä julkisen talouden

suunnitelmassa. Sen asettamista koskeva 3 §:n 2 momentin 4 kohta tulisi voimaan vasta 1.1.2033. Lakiehdotuksen 9 § on muutettu parlamentaarista sopimusta vastaavaksi.

Lisäksi parlamentaarisessa sopimuksessa on sovittu parlamentarisesta menettelystä lakiluonnoksen 3 §:ssä tarkoitettujen rahoitusasematavoitteiden asettamiseksi. Sopimuksen mukaan rahoitusasematavoitteet valmistelee parlamentaarinen työryhmä. Työryhmä nimitetään kunkin vaalikauden alussa. Valtiovarainministeriö vastaa työryhmän muodollisesta asettamisesta ja toimii työryhmän sihteeristönä. Parlamentaarisen työryhmän puheenjohtajan nimeää suurin hallituspuolue ja varapuheenjohtajan suurin oppositiopuolue. Työryhmässä on edustus kaikista eduskuntaryhmistä.

Työryhmä kuulee työnsä aikana talouspolitiikan arviointineuvostoa ja harkintansa mukaan muita asiantuntijoita. Työryhmän tulee varmistaa, että sen ehdotus perustuu parhaaseen mahdolliseen käytettävissä olevaan tietoon ja asiantuntemukseen. Rahoitusasematavoitteiden tulee perustua valtiovarainministeriön riippumattomaan makrotalousennusteeseen. Työryhmä asetetaan ilman turhaa viivytystä hallituksen muodostamisen jälkeen.

Sopimuksen mukaan parlamentaarisen työryhmän tehtävinä on:

- seurata Suomen talouden kehitystä julkisen talouden kestävyys- ja asetettujen tavoitteiden sekä muusta lainsäädännöstä tulevien velvoitteiden näkökulmasta;
- asettaa julkisen talouden ylivaalikautinen rahoitusasematavoite kahdeksalle vuodelle;
- asettaa rahoitusasematavoite seuraavalle vaalikaudelle;
- seurata rahoitusasematavoitteen toteutumista vuosittain;
- osana talouden seurantaa käsitellä mahdolliset finanssipolitiikan valvojan lain mukaiset raportit poikkeamista, poikkeaman syyt sekä valtioneuvoston selostus mahdollisista poikkeamista ja valvojan huomioista;
- seurata parlamentaarisen sopimuksen toteutumista; ja
- arvioida julkisen talouden hoitamista koskevan lainsäädännön muutostarpeita.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan kulloinkin asetetun rahoitusasematavoitteen tulee täyttää kansallisessa lainsäädännössä ja EU-säännöissä mainitut edellytykset. Julkisen talouden tunnuslukuja ei saa keinotekoisesti parantaa omaisuuden myyntituloilla tai muilla keinoilla. Parlamentaarinen työryhmä asettaa omaisuuden myyntitulojen hyödyntämiseen hyväksyttävän liikkumavaran.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan hallitus laatii oman suunnitelman rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi. Päätösten tulee perustua valtiovarainministeriön riippumattomasti laadittuihin vaikutusarvioihin julkisen talouden vaikutuksista. Ministeriön kykyä laaja-alaisiin vaikutusarvioihin vahvistetaan ja kehitetään.

Ensimmäinen parlamentaarinen työryhmä on asetettu sopimuksen mukaisesti lokakuussa 2025. Sopimuksen mukaan ensimmäinen ylivaalikautinen tavoite asetetaan poikkeuksellisesti kahdeksan vuoden sijaan vuosille 2027–2033. Vaalikauden 2027–2031 rahoitusasematavoite ja vuoteen 2033 yltävä ylivaalikautinen tavoite asetetaan parlamentaarisessa työryhmässä helmikuun 2026 loppuun mennessä, vaalikauden tavoitetta tarkistetaan joulukuussa 2026 ja

tavoitteet asetetaan julkisen talouden hoitamista koskevan lakiehdotuksen 4 §:n 2 momentin mukaisesti vaalikauden 2027 ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa. Sen jälkeen keskipitkän aikavälin eli 8 vuoden rahoitusasematavoite asetetaan aina vaalikauden puolivälissä kyseisen vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Parlamentaarisen sopimuksen mukaan valtioneuvoston päätöstä poikkeuksellisen kriisin olosuhteiden täyttymisestä on käsiteltävä parlamentaarisessa työryhmässä. Suomea kohtaavan merkittävän, yllättävän ja poikkeuksellisen kriisin olosuhteissa parlamentaarisessa kokouksessa voidaan sopia, että sopimuksen kansallisista reunaehdoista poiketaan väliaikaisesti. Kriisiin vastataan siinä laajuudessa, mikä on välttämätöntä. Työryhmän on kuultava talouspolitiikan arviointineuvostoa siitä, ovatko poikkeamiselle esitetyt syyt asianmukaisia ja riittäviä.

Finanssipolitiikan valvojan riippumattomuuteen liittyen sopimuksessa todetaan, että finanssipolitiikan valvojan riippumattomuus, resursointi ja riittävä mandaatti on varmistettava lainsäädännössä.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki julkisen talouden hoitamisesta

1 §. *Julkisen talouden hoidon pitkän aikavälin tavoite.* Pykälässä säädettäisiin julkisen talouden hoidolle asetettavasta pitkän aikavälin tavoitteesta. Tavoitteena olisi, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen olisi enintään 60 prosenttia ja pitkällä aikavälillä enintään 40 prosenttia. Julkisen talouden hoitamisen olisi edistettävä tavoitetta. Tavoitetasona 60 prosenttia vastaisi EU:n perussopimuksissa määriteltyä viitearvoa jäsenvaltioiden enimmäisvelkasuhteelle. Pidemmällä aikavälillä olisi kuitenkin finanssipoliittisesti tarkoituksenmukaista pyrkiä tätä olennaisesti alhaisempaan velkasuhdetasoon, minkä vuoksi pitkän aikavälin velkasuhdetavoite olisi enintään 40 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Olennaisesti EU:n perussopimuksien viitearvoa pienempi velkataso antaisi finanssipoliittista liikkumavaraa sekä turvamarginaalia erilaisten kriisien varalle että suhteessa EU-menettelyihin kuten velkakriteerin rikkoutumiseen perustuvaan liiallisen alijäämän menettelyyn, joka uudistetussa sääntökehikossa voidaan käynnistää jäsenvaltioille, joissa velkasuhde ylittää 60 prosenttia bruttokansantuotteesta niiden poiketessa neuvoston hyväksymältä nettomenopolulta. Alhaisempi velkataso vähentäisi myös valtion velasta maksettavia korkokuluja. Myös muiden Pohjoismaiden velkatasot ovat selvästi alle 60 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen ja esimerkiksi Ruotsissa myös maan finanssipoliittinen lainsäädäntö perustuu pitkälti tähän.

Pitkän aikavälin tavoitteen saavuttamiselle ei säädettäisi tavoitevuotta eikä valtioneuvostoa velvoitettaisi sellaista asettamaan. Pitkän aikavälin tavoitteen saavuttaminen otettaisiin kuitenkin huomioon ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen asettamisessa EU-lainsäädännöstä tulevien tavoitteenasettelua koskevien reunaehtojen lisäksi. Tästä säädettäisiin lain 3 §:n 2 momentin 4 kohdassa, jonka mukaan valtioneuvoston olisi asetettava ylivaalikautinen rahoitusasematavoite, ellei saman momentin 1 tai 2 kohta edellytä tätä vaativamman rahoitusasematavoitteen asettamista, siten, että julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkastelujakson aikana kohti 1 §:ssä mainittua julkisen talouden pitkän aikavälin tavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain tai pysyvän tavoitetta pienempänä.

Pitkän aikavälin velkatavoitteen saavuttamista tai sitä kohti edistymistä ei koskisi lain 6 §:ssä säädetty korjausmekanismi. Korjausmekanismi kohdistuisi vain edellä mainitun vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamiseen, ei velkasuhteen kehitykseen.

2 §. *EU-lainsäädäntöön perustuva keskipitkän aikavälin suunnitelma.* Pykälässä säädettäisiin ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen mukaisen kansallisen keskipitkän aikavälin suunnitelman laatimisesta. Valtioneuvosto laatisi keskipitkän aikavälin suunnitelman ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen säännösten mukaisesti viipymättä nimittämisenä jälkeen. Luonnos keskipitkän aikavälin suunnitelmaksi sisällytettäisiin hallitusohjelmaan. Ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 2 artiklan 6 kohdan mukaan keskipitkän aikavälin suunnitelma laaditaan kunkin jäsenvaltion vaalikauden säännönmukaisen keston mittaiseksi. Näin ollen olisi perusteltua laatia luonnos keskipitkän aikavälin suunnitelmaksi osaksi hallitusohjelmaa, jolloin hallitusohjelmassa sovittu sopeutus ja finanssipoliittiset tavoitteet täyttäisivät EU-oikeudelliset vaatimukset ja luonnoksesta voitaisiin keskustella hallitusneuvotteluissa.

3 §. *Julkisen talouden hoitoa ohjaavien tavoitteiden asettaminen.* Pykälässä säädettäisiin valtioneuvoston velvollisuudesta asettaa julkisen talouden hoitoa ohjaavat rahoitusasematavoitteet. Rahoitusasematavoitteiden asettamista koskevalla säännöksellä pantaisiin täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 5 artikla ja 6 artiklan 1 kohdan a alakohta ja 2 kohta.

Pykälän 1 momentin mukaan julkisen talouden hoitoa ohjattaisiin valtioneuvoston asettamilla valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettua nimellistä rahoitusasemaa koskevilla kahdella tavoitteella. Vaalikauden tavoite asetettaisiin vaalikauden alussa vaalikauden viimeiselle vuodelle. Ylivaalikautinen asetettaisiin keskimääräisenä rahoitusasemana vaalikauden puoliväliin mennessä tulevalle kahdeksan vuoden ajanjaksolle. Tavoitteiden avulla ohjattaisiin erityisesti alijäämää ja velkaa julkiseen talouteen kerryttäviä tai potentiaalisesti kerryttäviä sektoreita eli valtionhallintoa ja paikallishallintoa, johon kuuluvat hyvinvointialueet ja kuntatalous. Käytännössä rahoitusasematavoitteet asetettaisiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin reunaehdoista, joiden mukaisesti valtioneuvoston tulisi asettaa rahoitusasematavoitteet. Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan rahoitusasematavoitteet olisi asetettava siten, että ne edistävät Euroopan unionin perussopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa N:o 12 mainittujen alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen noudattamista. Säännös tukisi rahoitusasematavoitteiden asettamista EU:n perussopimusten velvoitteiden mukaisesti kuten muutetun budjettikehysdirektiivin 5 artiklan 1 kohdan a alakohta edellyttää.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan rahoitusasematavoitteet tulisi asettaa siten, että ne täyttävät vähintään 2 §:ssä mainitun ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen mukaisessa kansallisessa keskipitkän aikavälin suunnitelmassa asetetut sitoumukset. Rahoitusasematavoitteet tulisi säännöksen mukaan asettaa näin ollen siten, että ne vähintään noudattavat nettomenopolkua. Säännöksellä varmistettaisiin, että kansallinen finanssipoliittinen sääntö olisi linjassa EU:n sekundäärioikeuden vaatimusten kanssa. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön osaltaan muutetun budjettikehysdirektiivin 5 artiklan 1 kohdan b alakohta.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan vaalikauden rahoitusasematavoite tulisi asettaa siten, että se edistäisi ylivaalikautisen tavoitteen saavuttamista. Säännöksellä varmistettaisiin, että vaalikausikohtainen rahoitusasematavoite olisi johdonmukainen aiemmin asetetun ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen kanssa.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan ylivaalikautinen tavoite olisi asetettava, ellei 1 tai 2 kohdassa edellytetä tätä vaativamman rahoitusasematavoitteen asettamista, siten, että julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkastelujakson aikana kohti 1 §:ssä mainittua julkisen

talouden pitkän aikavälin tavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain tai pysyvän tavoitetta pienempänä. Säännös olisi merkittävä, koska se tuo kansalliseen finanssipoliittiseen sääntökehikkoon ylivaalikautisen tavoitteenasettelun ja sitä koskevan kansallisen reunaehdon. Säännös olisi yli 60 prosentin velkatasoilla joissain tapauksissa ja 40–60 prosentin velkatasolla aina vaativampi kuin EU:n finanssipoliittiset säännöt edellyttävät. Kahdeksan vuoden tarkastelujakso vastaa luonteeltaan EU:n finanssipoliittisten sääntöjen velkakestävyysanalyysin tarkastelujaksoa. Ylivaalikautiseen tavoitteeseen ei kohdistuisi korjausmekanismia, mutta se tulisi ottaa huomioon asetettaessa vaalikauden tavoitetta. Ylivaalikautisen tavoitteen toteutumista myös seurattaisiin lakiehdotuksen nojalla asetettavassa parlamentaarisessa työryhmässä. Tämä kansallinen reunaehto tulisi voimaan vasta vuonna 2033.

Pykälän 3 momentin mukaan valtioneuvosto asettaisi vaalikauden alussa parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan samalla vaalikaudella asetettavaa ylivaalikautista rahoitusasematavoitetta ja seuraavalla vaalikaudella asetettavaa vaalikauden rahoitusasematavoitetta. Parlamentaarisen työryhmän puheenjohtajan nimeäisi suurin hallituspuolue ja varapuheenjohtajan suurin oppositiopuolue. Työryhmässä olisi edustus kaikista eduskuntaryhmistä. Työryhmä asetettaisiin ilman viivettä hallituksen muodostamisen jälkeen.

Pykälän 4 momentin mukaan pykälän 2 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetystä rahoitusasematavoitteiden asettamista koskevista ehdoista voitaisiin poiketa väliaikaisesti poikkeuksellisissa kriisitilanteissa, joihin valtioneuvosto ei voi vaikuttaa ja joilla on merkittävä vaikutus julkiseen talouteen, edellyttäen, että poikkeaminen ei vaaranna julkisen talouden kestävyttä pitkällä aikavälillä. Lakiehdotuksen 7 §:ssä tarkoitettu finanssipolitiikan valvoja tekisi arvion poikkeamiselle esitetyistä perusteluista, poikkeamisen kestosta ja suuruudesta sekä tämän vaikutuksesta julkisen talouden kestävyYTEEN. Pykälän 4 momentin nojalla ei voisi poiketa pykälän 2 momentin 1 ja 2 kohtien mukaisista EU-oikeuden vaatimuksista.

4 §. *Julkisen talouden suunnitelma ja valtion talousarvio.* Pykälässä säädettäisiin julkisen talouden suunnitelmasta ja sen suhteesta valtion talousarvion valmisteluun. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 7 artikla, jonka mukaan jäsenvaltioiden vuotuisen talousarviolainsäädännön on oltava yhdenmukainen maakohtaisten voimassa olevien numeeristen finanssipoliittisten sääntöjen kanssa.

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto laatisi julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi viipymättä 2 §:ssä tarkoitetun ennaltaehkäisevää osaa koskevassa asetuksessa säädetyn keskipitkän aikavälin suunnitelman laatimisen jälkeen. Kyseessä olisi aloittaneen hallituksen ensimmäinen julkisen talouden suunnitelma. Julkisen talouden suunnitelman tulisi sisältää 3 §:ssä tarkoitettu vaalikauden rahoitusasematavoite sekä toimenpiteet sen saavuttamiseksi. Valtioneuvosto tarkistaisi julkisen talouden suunnitelman vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä 3 §:ssä mainittu ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin muodollisesti vaalikauden puolivälissä laadittavassa julkisen talouden suunnitelman tarkistuksessa.

Pykälän 3 momentin mukaan 3 §:n nojalla asetettu vaalikauden rahoitusasematavoite ja sen mukaisesti laadittu julkisen talouden suunnitelma otettaisiin huomioon valtion talousarvion valmistelussa. Julkisen talouden suunnittelu muodostaisi tällöin johdonmukaisen kokonaisuuden, kun valtion talousarvion valmistelu perustuisi finanssipoliittiselta

mitoitukseltaan niin EU-oikeudelliset vaatimukset (2 §) kuin kansalliset vaatimukset (3 §) täyttävään julkisen talouden suunnitelmaan.

5 §. *Valtioneuvoston arvio julkisen talouden hoitoa vaalikaudella ohjaavan tavoitteen saavuttamisesta.* Pykälässä säädettäisiin valtioneuvoston velvoitteesta arvioida julkisen talouden hoitoa vaalikaudella ohjaavan rahoitusasematavoitteen saavuttamista. Pykälä liittyy osaltaan muutetun budjettikehysdirektiivin 5 artiklan täytäntöönpanoon (finanssipoliittisten EU-oikeudesta seuraavien velvoitteiden tehokas edistäminen kansallisilla säännöillä).

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto arvioisi 3 §:n nojalla asettamansa vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamista vähintään vuosittaisen julkisen talouden suunnitelman tarkistuksen ja valtion talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Valtioneuvosto ryhtyisi tarpeelliseksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos valtioneuvoston kokonaisarvion mukaan jokin pykälässä säädetystä kolmesta ehdosta täytyisi. Valtioneuvoston ryhtyisi tarpeelliseksi katsomiinsa toimenpiteisiin ensinnäkin, jos valtioneuvosto arvioisi, että sen 3 §:n nojalla asettamaa vaalikauden rahoitusasematavoitetta tultaisiin rikkomaan. Toiseksi, valtioneuvosto ryhtyisi tarpeelliseksi katsomiinsa toimenpiteisiin, jos sen kokonaisarvion mukaan koko julkisen talouden kuluva tai tuleva vuoden arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen olisi heikompi kuin -2,5 prosenttia. Kolmanneksi, valtioneuvosto ryhtyisi tarpeelliseksi katsomiinsa toimenpiteisiin, jos Euroopan komissio tai neuvosto olisi jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen monenvälisen valvonnan yhteydessä arvioinut olevan olemassa riskin, että Suomi poikkeaa neuvoston Suomelle 2 §:ssä tarkoitetun ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen nojalla hyväksytystä nettomenopolusta. Valtioneuvosto voisi ottaa kokonaisarviossa huomioon muun muassa suhdannetilanteen sekä mahdolliset ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 25 ja 26 artiklojen mukaiset voimassa olevat poikkeuslausekkeet.

6 §. *Korjausmekanismi.* Pykälässä säädettäisiin julkisen talouden hoitoa vaalikaudella ohjaavan rahoitusasematavoitteen saavuttamista tukevasta kolmiosaisesta korjausmekanismista. Korjausmekanismin ensimmäinen osa perustuisi itsenäisen finanssipolitiikan valvojan arvioihin. Korjausmekanismin toinen ja kolmas osa käynnistyisivät Suomea koskevan EU:n liiallisen alijäämän menettelyn eri vaiheiden perusteella. Pykälä liittyy muutetun budjettikehysdirektiivin 5 artiklan sekä 6 artiklan 1 kohdan b ja c alakohtien täytäntöönpanoon.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin korjausmekanismin ensimmäisestä osasta. Lain 7 §:ssä tarkoitettu itsenäinen finanssipolitiikan valvoja, talouspolitiikan arviointineuvosto, laatisi ja julkistaisi säännöllisesti kokonaisarvion julkista taloutta vaalikaudella ohjaavan rahoitusasematavoitteen saavuttamisesta. Arvioinnissa olisi otettava huomioon erityisesti, onko valtioneuvosto tehnyt julkisen talouden suunnitelmassa yksilöidyt tai niitä julkistaloudelliselta vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ja onko koko julkisen talouden kuluva tai tuleva vuoden arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen heikompi kuin -2,5 prosenttia. Valvoja voisi ottaa kokonaisarviossa huomioon muun muassa suhdannetilanteen sekä mahdolliset ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen 25 ja 26 artiklojen mukaiset voimassa olevat poikkeuslausekkeet. Arviointi sisältäisi momentissa mainittujen toimien uskottavuuden arvioinnin. Jos finanssipolitiikan valvoja katsoisi laatimansa kokonaisarvion perusteella, että rahoitusasematavoitetta ei saavuteta eikä tavoitteesta poikkeamiseen ole hyväksyttäviä perusteita, valvoja esittäisi valtioneuvostolle arvion tarvittavien korjaavien toimenpiteiden mittaluokasta ja aikataulusta. Arvio tulisi laatia ja julkistaa vähintään vuosittain.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos valtioneuvosto ei ryhtyisi itsenäisen finanssipolitiikan valvojan 1 momentin nojalla esittämiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston olisi julkisesti perusteltava menettelynsä kahden kuukauden kuluessa finanssipolitiikan valvojan arvion

antamisesta. Säännöksellä pantaisiin osaltaan täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 6 kohta (ns. *comply or explain* -periaate).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin korjausmekanismin toisesta osasta. Jos Euroopan unionin neuvosto olisi tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 6 kohdan mukaisen Suomea koskevan päätöksen liiallisesta alijäämästä, valtioneuvoston tulisi ryhtyä saman artiklan 7 kohdan nojalla Suomelle annettujen suositusten mukaisiin tai niitä julkistaloudellisilta vaikutuksiltaan vastaaviin toimenpiteisiin suositusten mukaisessa määräajassa sekä antaa asiasta eduskunnalle selonteko. Selonteon tulisi sisältää selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin korjausmekanismin kolmannesta osasta. Jos Euroopan unionin neuvosto olisi tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 9 kohdan mukaisen Suomea koskevan päätöksen tai ryhtynyt saman artiklan 11 kohdan mukaisiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston tulisi antaa eduskunnalle tiedonanto tarvittavista lisätoimista.

7 §. Lain noudattamisen valvonta. Pykälässä säädettäisiin lain noudattamisen valvonnasta. Julkisen talouden hoidosta annettavan lain ja sen nojalla annettavien säännösten noudattamista valvoisi itsenäisenä finanssipolitiikan valvojana toimiva talouspolitiikan arviointineuvosto siten kuin siitä ehdotetaan säädettäväksi uudessa talouspolitiikan arviointineuvostosta annettavassa laissa (lakiehdotus 2).

Pykälän 2 momentin mukaan, jos valtioneuvosto ei ryhdy talouspolitiikan arviointineuvoston siitä annetun lain 1 §:n 2 momentin 1, 3, 4 tai 6 kohtien nojalla esittämiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston tulee julkisesti perustella menettelynsä kahden kuukauden kuluessa finanssipolitiikan valvojan arvion antamisesta. Kyseisiä tehtäviä on kuvattu talouspolitiikan arviointineuvostosta annettavan lain (lakiehdotus 2) 1 §:n 2 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa.

Lain 7 §:llä ja talouspolitiikan arviointineuvostosta annettavalla lailla pantaisiin täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 1–5 kohdat sekä 6 kohta.

8 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää valtioneuvoston tekemässä julkisen talouden monivuotisessa suunnittelussa käytettävien julkisen talouden ja sen alasektoreiden tuloja, menoja, alijäämää, velkaa ja muita vastaavia seikkoja koskevien finanssipoliittisten tavoitteiden asettamisesta, tavoitteiden asettamisesta ja niiden saavuttamisen arvioinnissa käytettävistä ennuste-, tilasto- ja muista tiedoista sekä tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisten valtioneuvoston toimenpiteiden suunnittelusta. Säännös vastaisi voimassa olevan finanssipoliittisen lain asetuksenantovaltuutta.

Asetuksella säädettävillä tavoitteilla sekä tavoitteiden asettamisesta ja niiden saavuttamisen arvioinnissa käytettävillä tiedoilla tarkoitettaisiin erityisesti budjettikehysdirektiivin 9 artiklan 2 kohdassa mainittuja tavoitteita, ennusteita, kuvauksia ja arviointeja sekä direktiivin 10–14 artikloissa säädettyjä perustelu-, koordinointi- ja esittämisvelvollisuuksia niistä seikoista, joita julkisen talouden monivuotiseen kehykseen on sisällytettävä. Asetuksella säädettäisiin myös direktiivin 4 artiklan 6 kohdan kahden viimeisen virkkeen edellyttämistä jäsenvaltion velvollisuuksista koskien makrotalouden ja julkisen talouden ennusteen virheitä ja systemaattisia virheitä, joita valvoisi Valtiontalouden tarkastusvirasto (lakiehdotus 3).

Käytännössä valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin lakia tarkemmin julkisen talouden suunnitelman laatimisesta ja sisällöstä. Asetuksenantovaltuus mahdollistaisi kuitenkin tarvittaessa muidenkin julkisen talouden suunnittelua koskevien säännösten antamisen.

Voimassa olevaa valtioneuvoston asetusta julkisen talouden suunnitelmasta (120/2014) on tarkoitus muuttaa uuden finanssipoliittisen lain myötä 31.12.2025 mennessä.

9 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026. Ottaen huomioon puolustusmenojen kasvu sekä niihin liittyvän ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen mukaisen kansallisen poikkeuslausekkeen voimassaolo, lain seuraavat säännökset tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2031 eli vaalikautta 2031–2035 koskien:

- lain 3 §:n 2 momentin 3 kohta, jonka mukaan vaalikauden rahoitusasematavoite on asetettava siten, että se edistää ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen saavuttamista;
- lain 5 §:n 2 momentti, jonka mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 prosenttia; ja
- lain 6 §:n 1 momentin toisen virkkeen säännös, jonka mukaan finanssipolitiikan valvoja ottaa arvioinnissaan huomioon erityisesti, onko koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu yhteenlaskettu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen heikompi kuin -2,5 prosenttia.

Lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin lain 4 §:n 2 momentissa säädetystä (asettaminen vaalikauden puolivälissä) poiketen ensimmäisen kerran jo vaalikauden 2027 ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027–2033. Tämän jälkeen ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin lain 3 §:n 1 momentin mukaisesti kunkin vaalikauden puoliväliin mennessä. Ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin siten seuraavan kerran vuonna 2029. Ylivaalikautisen tavoitteen tarkempaa asettamistapaa koskeva lain 3 §:n 2 momentin 4 kohta tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2033.

7.2 Laki talouspolitiikan arviointineuvostosta

1 §. Asema ja tehtävät. Pykälässä säädettäisiin talouspolitiikan arviointineuvoston asemasta ja tehtävistä. Pykälän 1 momentin mukaan talouspolitiikan arviointineuvosto olisi riippumaton. Arviointineuvosto suorittaisi tehtävänsä itsenäisesti eikä ottaisi vastaan ohjausta ulkopuolisilta. Mainitut säännökset merkitsisivät muun muassa, että arviointineuvostoa ei ohjaisi eikä sen päätöksentekoon vaikuttaisi mikään ulkopuolinen taho. Arviointineuvosto myös tiedottaisi kannanotoistaan laissa säädetty vaatimukset huomioon ottaen itsenäisesti sekä päättäisi itsenäisesti määrärahojensa käytöstä. Arviointineuvoston tarvitsema määräraha budjetoitaisiin erikseen vain arviointineuvoston toimintaan osoitetuksi. Arviointineuvoston riippumattomuutta koskevalla säännöksellä pantaisiin täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan alakohdat a–c.

Pykälän 1 momentin mukaan arviointineuvosto toimisi Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yhteydessä. Tutkimuskeskus tuottaisi arviointineuvostolle sen tarvitsemat toimitila-, taloushallinto-, henkilöstöhallinto- ja muut tukipalvelut.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arviointineuvoston tehtävistä. Momentin 1 kohdan mukaan arviointineuvoston tehtäviin kuuluisi julkisen talouden hoitamisesta annetun lain 3–5 §:ien noudattamisen valvonta sekä lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvioiden laadinta. Julkisen talouden hoitoa koskevan lain 3–5 §:ä koskevassa valvontatehtävässään arviointineuvosto valvoisi muun muassa, onko julkisen talouden hoitoa vaalikaudella ohjaava

rahoitusasematavoite asetettu oikein (3 §), sisältääkö julkisen talouden suunnitelma tarvittavat toimenpiteet rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi (4 §:n 1 momentti), tarkistetaanko julkisen talouden suunnitelmaa vuosittain tarvittavalla tavalla rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi vaalikauden aikana (4 §:n 1 momentti), onko vaalikauden tavoite ja julkisen talouden suunnitelma toimenpiteineen otettu huomioon valtion talousarvion valmistelussa (4 §:n 2 momentti) sekä ovatko valtioneuvoston arviot ja toimenpiteet rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi perusteltuja (5 §). Julkisen talouden hoitoa koskevan lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettua arviointineuvoston arviointitehtävää on käsitelty edellä kyseisen säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan arviointineuvoston tehtävänä olisi arvioida talouspolitiikalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä talouspolitiikan vaikutuksia erityisesti taloudellisen kasvun ja vakauden, työllisyyden ja julkisen talouden pitkän ajan kestävyyskannalta. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevan talouspolitiikan arviointineuvostosta annetun valtioneuvoston asetuksen (61/2014) 2 §:n 1 momentin 2 ja 5 kohtia.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan arviointineuvoston tehtävänä olisi arvioida julkisen talouden ohjausmenettelyiden yhtenäisyyttä, johdonmukaisuutta ja vaikuttavuutta. Säännös vastaisi osin arviointineuvostoa koskevan voimassa olevan asetuksen 2 §:n 1 momentin 6 kohtaa. Säännöksessä tarkoitettu arviointi tehtäisiin 5–8 vuoden välein. Säännös liittyisi muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan d alakohdan täytäntöönpanoon.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan a) ja b) alakohtien säännöksillä talouspolitiikan arviointineuvoston tehtäväksi osoitettaisiin suoraan sovellettaviin EU-asetuksiin sisältyvät itsenäisen finanssipolitiikan valvojan tehtävät. Momentin 4 kohdan a) alakohdan mukaan arviointineuvoston tehtävänä olisi laatia ennaltaehkäisevää osaa koskevan asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ja 15 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu lausunto artiklakohdissa mainitusta ajankohdasta lukien. Momentin 4 kohdan b) alakohdan mukaan arviointineuvoston tehtävänä olisi laatia valtiovarainministeriön pyynnöstä edellä mainitun asetuksen 23 artiklassa tarkoitettu arviointi ja analyysi sekä korjaavaa osaa koskevan asetuksen (EY) N:o 1467/97, sellaisena kuin on se muutettu asetuksella (EU) 2024/1264, 3 artiklan 5 mukainen ei-sitova erillinen selvitys.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan arviointineuvoston tehtävänä olisi osallistua pyynnöstä eduskunnan ja sen valiokuntien järjestämiin kuulemisiin ja keskusteluihin. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan e alakohta.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan arviointineuvoston tehtävänä olisi vahvistaa valtiovarainministeriön ennustetoiminnasta vastaavalla osastolla laaditut valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnittelun perustana olevat makrotalouden ennusteet. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan a alakohta siten, että sääntely täyttäisi myös alustavien talousarviosuunnitelmien ennakkovalvonta-asetuksen 4 artiklan 4 kohdan vaatimuksen. Mainittu EU-oikeus edellyttää, että itsenäisen finanssipolitiikan valvojan on joko laadittava valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnittelun perustana olevat talousennusteet tai vahvistettava ne. Budjettikehysdirektiivissä mainittu vaihtoehto, jossa valvoja vain arvioisi ennusteen luotettavuuden, ei ennakkovalvonta-asetuksesta johtuen ole eurovaltiossa mahdollinen. Kokonaisuutena momentin 6 kohdan tehtävä vastaisi asiallisesti monin osin arviointineuvostosta annetun voimassa olevan asetuksen 2 §:n 1 momentin 3 kohtaa, jonka mukaan arviointineuvoston tehtävänä on arvioida talouspolitiikan valmistelussa käytettyjen ennuste- ja arviointimenetelmien laatua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eduskunnalle annettavista kertomuksista. Arviointineuvoston tulisi antaa eduskunnalle vuosittain helmikuun loppuun mennessä kertomus, joka sisältäisi 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut arviointineuvoston valvontakannanotot ja arviot. Lisäksi arviointineuvosto voisi antaa eduskunnalle tarvittaessa erilliskertomuksia.

2 §. Kokoonpano. Pykälän mukaan arviointineuvoston kokoonpanoon kuuluisivat puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä. Puheenjohtajan ja jäsenten tulisi edustaa taloustieteen eri alojen korkeatasoista tieteellistä tai merkittävää talouspolitiikan asiantuntemusta. Arviointineuvoston kokoonpano muodostuisi voimassa olevasta asetuksesta poiketen siten kokonaan taloustieteen tai talouspoliittisen asiantuntemuksen edustajista eikä yhdenkään jäsenistä tarvitsisi toimia kansainvälisessä tiedeyhteisössä.

3 §. Asettaminen ja toimikausi. Pykälässä säädettäisiin talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtajan ja jäsenten nimittämisestä sekä heidän toimikaudestaan. Pykälään sisältyvillä säännöksillä pantaisiin täytäntöön budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 3 kohta. Kyseisessä direktiivin kohdassa säädetään itsenäisten finanssipolitiikan valvojien muodostuvan jäsenistä, jotka nimetään ja nimitetään avoimin menettelyin heidän julkiseen talouteen, makrotalouteen ja talousarviohallintoon liittyvän kokemuksensa ja pätevyytensä perusteella.

Pykälän 1 momentin mukaan valtioneuvosto määräisi arviointineuvoston puheenjohtajan ja jäsenet valtiovarainministeriön esityksestä neljän vuoden toimikaudeksi. Valtiovarainministeriö pyytäisi yliopistojen taloustieteellisiltä yksiköiltä yhteisen ehdotuksen arviointineuvoston puheenjohtajaksi ja jäseniksi. Valtiovarainministeriö voisi poiketa yliopistojen ehdotuksesta ainoastaan painavista ja perustelluista syistä. Vaatimuksella korostettaisiin osaltaan arviointineuvoston itsenäisyyttä. Neuvosto nimeäisi keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin arviointineuvoston puheenjohtajan ja jäsenten peräkkäisten toimikausien enimmäismäärästä. Neuvoston puheenjohtajaksi tai jäseneksi määrätty henkilö voisi toimia neuvostossa yhtäjaksoisesti enintään kahdeksan vuotta eli kaksi toimikautta. Säännös rajoittaisi sanamuotonsa mukaisesti vain peräkkäisten toimikausien lukumäärää.

4 §. Neuvoston toiminta. Pykälässä säädettäisiin talouspolitiikan arviointineuvoston koolle kutumisesta ja päätösvallasta.

Pykälän 1 momentin mukaan neuvosto kokoontuisi puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvosto olisi päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan lisäksi vähintään kaksi jäsentä.

Pykälän 3 momentin mukaan asia ratkaistaisiin yksinkertaisella äänten enemmistöllä. Äänten mennessä tasan asian ratkaisisi puheenjohtajan ääni.

Pykälän 4 momentin mukaan arviointineuvosto voisi päättää ja muutoin käsitellä sille kuuluvia asioita varsinaisessa kokouksessa tai sähköisessä toimintaympäristössä kokonaan tai osittain tapahtuvassa kokouksessa. Varsinaisella kokouksella tarkoitettaisiin kokousta, jossa arviointineuvoston jäsenet olisivat fyysisesti läsnä. Käsitellessään asioita sähköisessä kokouksessa, arviointineuvoston olisi huolehdittava tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisten saatavissa.

Sääntely on tarpeen arviointineuvoston toiminnan joustavaksi järjestämiseksi ja tietoturvallisuuden takaamiseksi. Sähköisen kokouksen mahdollistaman etäosallistumisen tarkoituksena olisi mahdollistaa tehokkaat ja joustavat työprosessit. Sähköisen kokouksen käyttö ei saisi heikentää kollegiaalisen päätöksenteon edellytyksiä. Sähköiseltä kokoukselta edellytettäisiin, että sen mahdollistavat tietotekniset yhteydet täyttävät salassa pidettävien tietojen käsittelylle asetetut suojausvaatimukset, jos kokouksessa käsitellään salassa pidettäviä tietoja.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että sähköisen kokouksen edellytyksenä on, että kokouksen puheenjohtaja ja sihteeri voivat luotettavasti todentaa kokoukseen osallistuvat ja että kokoukseen osallistuva voi seurata kokouksen kulkua ja osallistua asioiden käsittelyyn.

5 §. Sihteeristö. Pykälässä säädettäisiin talouspolitiikan arviointineuvoston sihteeristöstä. Pykälän 1 momentin mukaan neuvostolla olisi asioiden valmistelua ja toimeenpanoa varten pääsihteerin johtama sihteeristö, joka olisi virkasuhteessa Valtion taloudelliseen tutkimuskeskukseen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus nimittäisi pääsihteerin ja muut sihteeristöön kuuluvat virkamiehet arviointineuvoston esityksestä.

Pykälän 2 momentin mukaan pääsihteerin ja sihteeristöön kuuluvan muun virkamiehen kelpoisuusvaatimuksena olisi ylempi korkeakoulututkinto ja tehtävän edellyttämä perehtyneisyys.

Pykälä liittyisi lisäksi muutetun budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan c alakohdan toimeenpanoon.

6 §. Työjärjestys. Pykälässä säädettäisiin arviointineuvoston itselleen hyväksymästä työjärjestyksestä. Työjärjestyksessä määrättäisiin tarkemmin neuvoston tehtävistä ja toimivallasta sekä asioiden käsittelystä.

7 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin arviointineuvoston tiedonsaantioikeudesta. Säännöksen mukaan arviointineuvostolla olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valtion virastoilta ja laitoksilta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät salassa pidettävät asiakirjat lukuun ottamatta julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) tai sen nojalla annettujen säännösten nojalla turvallisuusluokiteltavia asiakirjoja tai tietoja. Valmistelussa on arvioitu, että arviointineuvosto ei tarvitse tehtävänsä hoitamiseksi turvallisuusluokiteltuja asiakirjoja tai tietoja. Myös muiden salassa pidettävien tietojen ja asiakirjojen tarve olisi poikkeuksellista.

8 §. Palkkiot ja korvaukset. Pykälässä säädettäisiin arviointineuvoston jäsenten sekä arviointineuvoston kuuleman asiantuntijan oikeudesta kohtuulliseen palkkioon sekä matkakustannusten korvaamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan palkkioiden perusteet vahvistaisi valtiovarainministeriö. Pykälän 2 momentin mukaan matkoista aiheutuvat kustannukset korvattaisiin matkakustannusten korvaamisesta tehdyn valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti.

9 §. Ulkoinen arviointi. Pykälässä säädettäisiin talouspolitiikan arviointineuvoston ulkoisesta arvioinnista. Pykälän mukaan valtiovarainministeriö tilaisi arviointineuvoston toimintaa koskevan riippumattoman ulkoisen arvioinnin vähintään viiden vuoden välein. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön budjettikehysdirektiivin 8 a artiklan 4 kohdan e alakohdassa säädetty vaatimus itsenäisten finanssipolitiikan instituutioiden säännöllisestä ulkoisesta arvioinnista, josta vastaavat riippumattomat arvioijat.

10 §. Voimaantulo. Voimaantulopykälän 1 momentin mukaan laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2026 eli samanaikaisesti kuin julkisen talouden hoitamista koskeva laki.

Voimaantulopykälän 2 momentin mukaan lain 1 §:n 2 momentin 4 kohdan a alakohdan tehtäväsäännös tulisi voimaan vasta 1.5.2032 lukien. Tätä ennen arviointineuvosto voisi laatia säännöksessä tarkoitettuja lausuntoja omasta aloitteestaan tai valtiovarainministeriön pyynnöstä.

Voimaantulopykälän 3 momentin mukaan ennen tämän lain voimaantuloa asetettu talouspolitiikan arviointineuvosto toimisi tämän lain mukaisena talouspolitiikan arviointineuvostona toimikautensa loppuun saakka. Tämän jälkeen puheenjohtaja ja yksi jäsen määrättäisiin yhden kerran viiden vuoden toimikaudeksi, minkä jälkeen myös puheenjohtaja ja kyseinen jäsen määrättäisiin neljän vuoden toimikaudeksi siten kun 3 §:n 1 momentissa säädetään. Säännöksellä pyritäisiin varmistamaan, ettei koko arviointineuvoston kokoonpano vaihdu kerralla.

Voimaantulopykälän 4 momentin mukaan lain 1 §:n 3 momentin säännöstä arviointineuvoston eduskunnalle vuosittain annettavasta kertomuksesta sovellettaisiin ensimmäisen kerran arviointineuvoston vuonna 2027 antamaan kertomukseen.

7.3 Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. Asema ja tehtävät. Valtiontalouden tarkastusviraston talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen täytäntöönpanoon perustuvista nykyisistä finanssipolitiikan valvontatehtävistä säädetään tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 1 §:n 4 momentissa (870/2012). Sen mukaan tarkastusvirasto hoitaa talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetussa laissa (869/2012) säädetty tehtävät. Koska finanssipolitiittinen laki ehdotetaan kumottavaksi ja uuden EU-lainsäädännön mukaiset itsenäisen finanssipolitiikan valvojan tehtävät osoitettavaksi tarkastusviraston sijasta talouspolitiikan arviointineuvostolle, tarkastusviraston edellä mainittu tehtävä poistettaisiin tarkastusvirastoa koskevasta laista.

Tarkastusviraston tehtäväksi säädettäisiin kuitenkin muutetun budjettikehysdirektiivin 4 artiklan 6 kohdan ensimmäisen ja toisen virkkeen mukainen finanssipolitiikan vuosittaisessa ja monivuotisessa suunnittelussa käytettyjä makrotalouden ja julkisen talouden ennusteita koskeva jälkiarviointitehtävä, joka ei ole direktiivin 8 a artiklan mukainen itsenäisen finanssipolitiikan valvojan tehtävä. Tarkastusvirastoa koskevan lain nykyinen edellä mainittu 1 §:n 4 momentti korvattaisiin tämän johdosta säännöksellä, jonka mukaan tarkastusviraston tehtävänä olisi laatia jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun neuvoston direktiivin 2011/85/EU, sellaisena kuin se on muutettu neuvoston direktiivillä 2024/1265/EU, 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitettujen finanssipolitiikan vuosittaisessa ja monivuotisessa suunnittelussa käytettyjä makrotalouden ja julkisen talouden ennusteita koskevat jälkiarviointit ja julkistettava ne. Tarkastusvirasto suorittaa jo nykyisellään vastaavaa jälkiarviointitehtävää osana muita tehtäviään.

Lain voimaantulosäännös. Lain voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan tarkastusvirastoa koskeva laki tulisi voimaan 1.1.2026 kuten muutkin esitykseen sisältyvät lait.

7.4 Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain kumoamisesta

Talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetulla lailla (869/2012; SopS 23–24/2013) on voimaansaattettu sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset lakina voimaan. EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistuksella on saatettu valtiosopimuksen III osasto (Finanssipoliittinen sopimus) osaksi unionin oikeutta sopimuksen 16 artiklan mukaisesti (ks. tarkemmin jakso 2). Sopimuksen 16 artiklan mukaan viimeistään viiden vuoden kuluttua sopimuksen voimaantulopäivästä toteutetaan sopimuksen täytäntöönpanosta saatujen kokemusten arvioinnin perusteella Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaisesti tarvittavat toimenpiteet tämän sopimuksen sisällön liittämiseksi osaksi Euroopan unionin oikeutta. Koska lainsäädännön alaan kuuluvat talousunionin vahvistamista koskevan sopimuksen määräykset on uudistuksessa saatettu osaksi unionin oikeutta, niiden voimaansaattamista koskeva kansallinen laki kumottaisiin.

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta on säädetty valtioneuvoston asetuksella 1030/2012. Selkeyden vuoksi asetuksesta kuitenkin kumottaisiin kumottavaksi ehdotettavan nykyisen finanssipoliittisen lain (869/2012) voimaantuloa koskeva 3 §.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Julkisen talouden hoitamista koskevan lakiehdotuksen 8 § sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Sen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää valtioneuvoston tekemässä julkisen talouden monivuotisessa suunnittelussa käytettävien julkisen talouden ja sen alasektoreiden tuloja, menoja, alijäämää, velkaa ja muita vastaavia seikkoja koskevien finanssipoliittisten tavoitteiden asettamisesta, tavoitteiden asettamisesta ja niiden saavuttamisen arvioinnissa käytettävistä ennuste-, tilasto- ja muista tiedoista sekä tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisten valtioneuvoston toimenpiteiden suunnittelusta. Asetuksenantovaltuus vastaisi voimassa olevan finanssipoliittisen lain asetuksenantovaltuutta.

Asetuksella olisi tarkoitus panna täytäntöön muun muassa budjettikehysdirektiivin 4 artiklan 6 kohdan kahden viimeisen virkkeen mukaiset jäsenvaltion velvollisuudet (toimenpiteet havaittujen ennustevirheiden johdosta) sekä voimassa olevasta lainsäädännöstä vielä puuttuvat direktiivin 9 artiklan 2 kohdan ja 10–14 artikloiden mukaiset velvollisuudet. Tarkoituksena on muutoinkin ajantasaistaa asetuksenantovaltuuden nojalla annettu valtioneuvoston asetus julkisen talouden suunnitelmasta (120/2014).

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2026.

Julkisen talouden hoitamisesta annettavan lain 3§:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 prosenttia, ja 6 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännös, jonka mukaan

finanssipolitiikan valvoja ottaa arvioinnissaan huomioon erityisesti, onko koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu yhteenlaskettu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen heikompi kuin -2,5 prosenttia, tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2031.

Lain 3 §:n 2 momentin 4 kohta tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2033.

Lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu ylivaalikautinen tavoite asetettaisiin ensimmäisen kerran vaalikauden 2027 ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa ja tämän jälkeen lain 3 §:n 1 momentin mukaisesti vuonna 2029.

Talouspolitiikan arviointineuvostosta annettavan lain 1 §:n 2 momentin 4 kohdan a alakohta tulisi voimaan 1 päivänä toukokuuta 2032. Ennen säännöksen voimaantuloa arviointineuvosto voisi laatia omasta aloitteestaan tai valtiovarainministeriön pyynnöstä 1 §:n 2 momentin 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja lausuntoja.

Ennen talouspolitiikan arviointineuvostosta annettavan lain voimaantuloa asetettu talouspolitiikan arviointineuvosto toimisi lakiehdotuksen mukaisena talouspolitiikan arviointineuvostona toimikautensa loppuun saakka, minkä jälkeen arviointineuvosto asetettaisiin yhden kerran siten, että puheenjohtajan ja yhden jäsenen toimikaudeksi määrättäisiin viisi vuotta. Tämän jälkeen puheenjohtaja ja kyseinen jäsen määrättäisiin neljän vuoden toimikaudeksi siten kuin 3 §:n 1 momentissa säädetään.

Lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin säännöstä eduskunnalle vuosittain annettavasta kertomuksesta, joka sisältäisi lain 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettut arviointineuvoston valvontakannanotot ja arviot, sovellettaisiin ensimmäisen kerran kertomukseen, jonka arviointineuvosto antaa vuonna 2027.

10 Suhde talousarvioesitykseen

Suhde valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen

Esityksessä ehdotetaan, että finanssipolitiikan valvontatehtävä siirrettäisiin Valtiontalouden tarkastusvirastolta talouspolitiikan arviointineuvostolle. Tämä edellyttäisi arviointineuvoston sihteeristön vahvistamista kolmella henkilöllä. Tästä aiheutuva 300 000 euron lisämeno sisältyy valtion vuoden 2026 täydentävään talousarvioesitykseen arviointineuvoston toimintaa varten perustettavalle uudelle momentille 28.30.06. Lisäksi momentille siirrettäisiin arviointineuvoston toimintaan nykyisin tarkoitettu 370 000 euroa Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenomomentilta 28.30.02.

Suhde valtion vuosittaisiin talousarvioesityksiin

Ehdotettu laki julkisen talouden hoitamisesta ohjaisi kansallista finanssipolitiikan valmistelua ja päätöksentekoa ja vaikuttaisi valtion vuosittaisten talousarvioiden laadintaan. Lain 4 §:n 2 momentin mukaan vaalikauden rahoitusasematavoite ja julkisen talouden suunnitelma, jonka tulisi sisältää toimenpiteet vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamiseksi, otettaisiin huomioon valtion talousarvion valmistelussa. Asetettu vaalikauden rahoitusasematavoite, sen saavuttamiseksi laadittu julkisen talouden suunnitelma ja valtion talousarviovalmistelu muodostaisivat siten johdonmukaisen kokonaisuuden.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

11.1 Laki julkisen talouden hoitamisesta

Julkisen talouden hoitamista koskevaa lakiehdotusta on tarpeen arvioida erityisesti eduskunnan budjettivallan kannalta. Perustuslain kannalta merkitystä on myös lakiehdotuksen 2 §:n säännöksellä, jonka mukaan luonnos keskipitkän aikavälin suunnitelmaksi sisällytetään hallitusohjelmaan, sekä lain 6 §:n 3 momentin velvollisuudella antaa valtioneuvoston selonteko ja lain 6 §:n 4 momentin velvollisuudella antaa valtioneuvoston tiedonanto. Lain 8 § sisältää valtioneuvoston asetuksenantovaltuuden.

Eduskunnan budjettivalta

Perustuslain 3 §:n mukaan lainsäädäntövaltaa käyttää eduskunta, joka päättää myös valtiontaloudesta. Perustuslain 83 §:n 1 momentin mukaan eduskunta päättää vuosittain valtion talousarviosta. Perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi on Euroopan unionin jäsen.

Lakiehdotuksen 1 §:n mukaan julkisen taloudenhoidon tavoitteena on, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on enintään 60 prosenttia ja pitkällä aikavälillä enintään 40 prosenttia. Säännös on eduskunnan budjettivallan kannalta sikäli huomionarvoinen, että se sisältää pitkällä aikavälillä EU-oikeuden 60 prosentin enimmäisvelkasuhdetta koskevaa rajoitetta selvästi vaativamman kansallisen finanssipoliittisen tavoitteen, jonka valtioneuvosto on myös aikanaan velvollinen ottamaan huomioon rahoitusasematavoitteet asettaessaan. Säännös ei ole kuitenkaan perustuslain kannalta ongelmallinen, koska finanssipolitiikan tavoitteista, rajoitteista ja keinoista voidaan haluttaessa säätää kansallisesti vaativammin kuin EU-oikeus jäsenvaltioilta edellyttää. Samasta syystä myöskään lain 3–6 §:t, jotka sisältävät EU-oikeutta vaativamman kansallisen finanssipoliittisen suunnittelu- ja havaittujen poikkeamien korjausjärjestelmän, eivät ole perustuslain kannalta ongelmallisia. Viimeksi mainitut säännökset eivät ole eduskunnan budjettivallan kannalta ongelmallisia myöskään siksi, että ne velvoittavat suoraan vain valtioneuvostoa.

Hallitusohjelman sisällön sääntely

Perustuslain 62 §:n mukaan valtioneuvoston on viivytyksettä annettava ohjelmansa tiedonantona eduskunnalle. Samoin on meneteltävä valtioneuvoston kokoonpanon merkittävästi muuttuessa. Hallitusohjelman sisällöstä ei ole säädetty tarkemmin, vaan ohjelman sisältö on tarkoitettu jättää kunkin hallituksen päätettäväksi. Ensimmäisen lakiehdotuksen säännös, jonka mukaan luonnos EU-lainsäädännön mukaiseksi keskipitkän aikavälin suunnitelmaksi sisällytetään hallitusohjelmaan, on siten poikkeuksellinen. Ottaen huomioon, että EU:n finanssipoliittiset säännöt ja niiden mukaisesti tehty EU-oikeuden edellyttämä keskipitkän aikavälin suunnitelma asettavat rajat kansallisen finanssipolitiikan mitoitukselle ja siten osaltaan myös hallitusohjelman laatimiselle ja toteuttamiselle, säännös ei ole kuitenkaan ongelmallinen perustuslain kannalta.

Valtioneuvoston velvollisuus selonteon ja tiedonannon antamiseen

Lakiehdotuksen 6 §:n korjausmekanismipykälän 3 ja 4 momentti sisältävät lakisäateisen velvollisuuden valtioneuvoston selonteon ja toisaalta valtioneuvoston tiedonannon antamiseen.

Valtioneuvoston tiedonanto ja selonteko ovat perustuslain 44 §:n mukaan keinoja, joiden avulla valtioneuvosto voi omasta aloitteestaan saattaa eduskunnan käsiteltäväksi valtakunnan hallintoa tai kansainvälisiä suhteita koskevan asian. Nämä keinot eroavat toisistaan siinä, mitataanko

niiden käsittelyn päätteeksi valtioneuvoston eduskunnassa nauttima luottamus vai ei. Perustuslain esitöiden mukaan on valtioneuvoston harkinnassa, kumpaan menettelyyn se kulloinkin turvautuu (HE 1/1998 vp, s. 95/II).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että valtioneuvoston velvoittaminen antamaan määrätystä asiasta ja tietyssä ajassa selonteko eduskunnalle soveltuu äärimmäisen huonosti perustuslaissa luotuun järjestelmään (PeVL 5/2004 vp, s. 2/II, PeVL 37/2006 vp, s. 8/II). Näissä tilanteissa kysymys oli selonteon antamisesta ehdotettujen lakien vaikutuksista ja uudistusten tavoitteiden toteutumisesta. Edellä mainittujen kannanottojen ohella valiokunta on toisaalta pitänyt selontekomenettelyä perustuslain kannalta ongelmattomana ja soveliaana eduskunnan kuulemisen toteuttamistapana rauhanturvaoperaatioihin osallistumisesta päätettäessä (PeVL 18/1995 vp, s. 2, PeVL 17/2000 vp, s. 2/II, PeVL 54/2005 vp, s. 5–6).

Voimassa olevan finanssipoliittisen lain 3 §:n 2 ja 3 momentin korjausmekanismisääntelyn selonteko- ja tiedonantovelvollisuudet vastaavat monin osin julkisen talouden hoitamista koskevan lakiehdotuksen 6 §:n 3 ja 4 momentin korjausmekanismisääntelyn selonteko- ja tiedonantovelvollisuuksia. Taustaerona on kuitenkin se, että finanssipoliittinen laki liittyi kansainvälisen sopimuksen voimaansaattamiseen, kun taas nyt käsillä oleva lakiehdotus koskee EU:n uusien finanssipoliittisten sääntöjen kansallista täytäntöönpanoa. Tällä ei ole merkitystä asian arvioinnissa. Asiallisena erona on, että finanssipoliittisessa laissa selonteko- ja tiedonantovelvollisuudet liittyvät vakaush- ja kasvusopimuksen (kumottuun) ennaltaehkäisevään osaan, kun taas nyt käsillä olevassa lakiehdotuksessa selonteko- ja tiedonantovelvollisuudet liittyvät vakaush- ja kasvusopimuksen korjaavaan osaan ja Suomea koskevaan liiallisen alijäämän menettelyyn eli vakavampaan tilanteeseen. Nyt ehdotettava sääntely olisi perustuslain kannalta ongelmattomaa vastaavin perustein kuin perustuslakivaliokunta katsoi finanssipoliittisen lain säätämisen yhteydessä. Valiokunta totesi tuolloin (PeVL 37/2012 vp, s. 5/I — HE 155/2012 vp), että korjausmenettelylle ei ole kansallisessa järjestelmässä vaihtoehtoja, erityisen hyvin sopivaa menettelytapaa. Valiokunnan mukaan tiedonanto- ja selontekomenettelyä puolsi se, että ne mahdollistavat eduskunnan osallistumisen merkittävään talouspoliittiseen keskusteluun ja päätöksentekoon. Viimeksi mainittu peruste korostuu tilanteessa, jossa Suomi on asetettu liiallisen alijäämän menettelyyn.

Asetuksenantovaltuus

Julkisen talouden hoitamista koskevan lakiehdotuksen 8 §:n asetuksenantovaltuus vastaisi sisällöltään voimassa olevaa finanssipoliittista lakia. Säännös on tarkkarajainen ja perustuslain kannalta muutoinkin ongelmaton.

11.2 Laki talouspolitiikan arviointineuvostosta

Perustuslain 119 §:n 1 momentin mukaan valtion keskushallintoon voi kuulua valtioneuvoston ja ministeriöiden lisäksi virastoja, laitoksia ja muita toimielimiä. Pykälän 2 momentin mukaan valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on säädettävä lailla, jos niiden tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä. Talouspolitiikan arviointineuvosto olisi Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yhteydessä toimiva erillinen viranomainen, jonka valvontatehtävä olisi luonteeltaan julkisen vallan käyttöä. Arviointineuvostosta säädettäisiin tämän vuoksi lailla.

11.3 Laki valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan finanssipoliitiikan valvontatehtävä siirrettäväksi Valtiontalouden tarkastusvirastolta talouspolitiikan arviointineuvostolle. Esitystä on tämän vuoksi tarpeen arvioida myös tarkastusviraston asemaa ja tehtäviä koskevan perustuslain 90 §:n 2 momentin

kannalta. Säännöksen mukaan valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten eduskunnan yhteydessä on riippumaton Valtiontalouden tarkastusvirasto. Tarkastusviraston asemasta ja tehtävistä säädetään tarkemmin lailla.

Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 1 §:n 2 momentin mukaan tarkastusviraston tehtävänä on tarkastaa valtion taloudenhoidon laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtion talousarvion noudattamista. Tarkastusvirastolle on annettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella myös muita kuin tarkasti perustuslain sanamuodon rajaamia tehtäviä, kun tehtävät eivät vaaranna tarkastusviraston riippumattomuutta ja tehtävillä on riittävä yhteys sen perustehtävään (PeVL 37/2012 vp, jossa viitattu mietintöihin PeVM 2/2009 vp, s. 4 ja PeVM 3/2010 vp, s. 3—4). Tällainen tehtävä on ollut esimerkiksi finanssipolitiikan nykyinen valvontatehtävä, jolla voimassa olevan finanssipoliittisen lain käsittelyn yhteydessä annetun perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan on hyvin läheinen yhteys valtion taloudenhoidon ja talousarvion noudattamisen tarkastamiseen (PeVL 37/2012 vp, s. 5). Finanssipolitiikan valvontatehtävä ei tästä huolimatta ole kuitenkaan osa perustuslaissa tarkoitettua tarkastusviraston valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastustehtävää eikä finanssipolitiikan valvontatehtävän siirtäminen tarkastusvirastolta talouspolitiikan arviointineuvostolle ole perustuslain kannalta ongelmallista.

11.4 Laki talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain kumoamisesta

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen. Eduskunnan hyväksyminen vaaditaan myös tällaisen velvoitteen irtisanomiseen.

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistuksella eli parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2024/1263, neuvoston asetuksella (EU) 2024/1264 ja neuvoston direktiivillä (EU) 2024/1265 Talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen III osasto (Finanssipoliittinen sopimus) on saatettu osaksi EU:n oikeutta sopimuksen 16 artiklan mukaisesti. Valtiosopimuksen III osaston voimaansaattamista koskeva finanssipoliittinen lain 1 § (samoin kuin sopimuksen III osaston soveltamiseksi säädetty finanssipoliittisen lain muutkin säännökset) ehdotetaan tämän vuoksi kumottavaksi. Valtiosopimuksen III osaston määräysten voimassaolon katsottaisiin päättyneen valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32/1980) 54 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteella. Artiklakohtaan mukaan valtiosopimuksen päättyminen ja osapuolen luopuminen sopimuksesta voi tapahtua valtiosopimuksen määräysten mukaisesti, kuitenkin tässä tapauksessa rajautuen vain sopimuksen III osastoon. Muilta osin valtiosopimus jäisi voimaan valtioneuvoston asetuksen 1030/2012 2 §:n mukaisesti.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Ponsi

Koska EU:n finanssipoliittista sääntökehikkoa koskevissa direktiiveissä ja asetuksissa on säännöksiä, jotka ehdotetaan pantaviksi täytäntöön lailla ja joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

julkisen talouden hoitamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Julkisen taloudenhoidon pitkän aikavälin tavoite

Julkisen taloudenhoidon tavoitteena on, että julkisyhteisöjen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on enintään 60 prosenttia ja pitkällä aikavälillä enintään 40 prosenttia. Julkisen talouden hoitamisen on edistettävä tavoitetta.

2 §

EU-lainsäädäntöön perustuva keskipitkän aikavälin suunnitelma

Valtioneuvosto laatii talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 mukaisen keskipitkän aikavälin suunnitelman viipymättä nimittämisenä jälkeen. Luonnos keskipitkän aikavälin suunnitelmaksi sisällytetään hallitusohjelmaan.

3 §

Julkisen talouden hoitoa ohjaavien tavoitteiden asettaminen

Julkisen talouden hoitoa ohjataan valtioneuvoston asettamilla valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettua nimellistä rahoitusasemaa koskevilla tavoitteilla. Vaalikauden neljän vuoden tavoite asetetaan vaalikauden alussa vaalikauden viimeiselle vuodelle. Ylivaalikautinen kahdeksan vuoden tavoite asetetaan vaalikauden puoliväliin mennessä keskimääräisenä rahoitusasemana tulevalle kahdeksan vuoden ajanjaksolle.

Valtioneuvoston on:

1) asetettava rahoitusasematavoitteet siten, että ne edistävät Euroopan unionin toiminnasta tehtyihin sopimuksiin liitetystä pöytäkirjassa 12 mainittujen alijäämää ja velkaa koskevien viitearvojen noudattamista;

2) asetettava rahoitusasematavoitteet siten, että ne täyttävät vähintään 2 §:ssä mainitun suunnitelman mukaiset sitoumukset;

3) asetettava vaalikauden rahoitusasematavoite siten, että se edistää ylivaalikautisen rahoitusasematavoitteen saavuttamista; ja

4) asetettava ylivaalikautinen rahoitusasematavoite, ellei 1 tai 2 kohdassa edellytetä tätä vaativamman rahoitusasematavoitteen asettamista, siten, että julkisyhteisöjen velan suhteessa bruttokansantuotteeseen arvioidaan laskevan kahdeksan seuraavaa kalenterivuotta kattavan tarkastelujakson aikana kohti 1 §:ssä mainittua julkisen talouden pitkän aikavälin tavoitetta keskimäärin vähintään 0,75 prosenttiyksikköä vuosittain tai pysyvän tavoitetta pienempänä.

Valtioneuvosto asettaa vaalikauden alussa parlamentaarisen työryhmän valmistelemaan samalla vaalikaudella asetettavaa ylivaalikautista tavoitetta ja seuraavalla vaalikaudella asetettavaa vaalikauden tavoitetta.

Tämän pykälän 2 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetyistä ehdoista voidaan poiketa väliaikaisesti poikkeuksellisissa kriisitilanteissa, joihin valtioneuvosto ei voi vaikuttaa ja joilla on merkittävä vaikutus julkiseen talouteen, edellyttäen, että poikkeaminen ei vaaranna julkisen talouden kestävyttä pitkällä aikavälillä. Jäljempänä 7 §:ssä tarkoitettu finanssipolitiikan valvoja tekee arvion poikkeamiselle esitetyistä perusteluista, poikkeamisen kestosta ja suuruudesta sekä tämän vaikutuksesta julkisen talouden kestävyteen.

4 §

Julkisen talouden suunnitelma ja valtion talousarvio

Valtioneuvosto laatii julkisen talouden suunnitelman vaalikaudeksi viipymättä 2 §:ssä mainitun suunnitelman laatimisen jälkeen. Suunnitelman tulee sisältää 3 §:ssä tarkoitettu vaalikauden rahoitusasematavoite sekä toimenpiteet sen saavuttamiseksi. Valtioneuvosto tarkistaa julkisen talouden suunnitelman vuosittain seuraavaksi neljäksi vuodeksi.

Edellä 3 §:ssä tarkoitettu ylivaalikautinen tavoite asetetaan vaalikauden puolivälissä laadittavassa julkisen talouden suunnitelman tarkistuksessa.

Vaalikauden rahoitusasematavoite ja julkisen talouden suunnitelma otetaan huomioon valtion talousarvion valmistelussa.

5 §

Valtioneuvoston arvio julkisen talouden hoitoa vaalikaudella ohjaavan tavoitteen saavuttamisesta

Valtioneuvosto laatii kokonaisarvion 3 §:n nojalla asettamansa vaalikauden rahoitusasematavoitteen saavuttamisesta vähintään julkisen talouden suunnitelman vuosittaisen tarkistuksen ja valtion talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos vaalikauden rahoitusasematavoitetta tultaisiin kokonaisarvion mukaan rikkomaan tai jos koko julkisen talouden kuluvan tai seuraavan vuoden arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 prosenttia taikka jos Euroopan unionin komissio tai neuvosto on jäsenvaltioiden talouspolitiikkojen monenvälisen valvonnan yhteydessä arvioinut olevan olemassa riski, että Suomi poikkeaa neuvoston Suomelle 2 §:ssä tarkoitetun asetuksen nojalla hyväksymästä nettomenopolusta.

6 §

Korjausmekanismi

Jäljempänä 7 §:ssä tarkoitettu finanssipolitiikan valvoja laatii ja julkistaa säännöllisesti kokonaisarvion julkista taloutta vaalikaudella ohjaavan rahoitusasematavoitteen saavuttamisesta. Arvioinnissa otetaan huomioon erityisesti, onko valtioneuvosto tehnyt julkisen talouden suunnitelmassa yksilöidyt tai niitä julkistaloudelliselta vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ja onko koko julkisen talouden kuluvan tai seuraavan vuoden arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen heikompi kuin -2,5 prosenttia. Jos finanssipolitiikan valvoja katsoo laatimansa kokonaisarvion perusteella, että rahoitusasematavoitetta ei saavuteta eikä tavoitteesta poikkeamiseen ole hyväksyttäviä

perusteita, valvoja esittää valtioneuvostolle arvion tarvittavien korjaavien toimenpiteiden mittaluokasta ja aikataulusta.

Jos valtioneuvosto ei ryhdy finanssipolitiikan valvojan 1 momentin nojalla esittämiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston tulee julkisesti perustella menettelynsä kahden kuukauden kuluessa finanssipolitiikan valvojan arvion antamisesta.

Jos Euroopan unionin neuvosto on tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 6 kohdan mukaisen Suomea koskevan päätöksen liiallisesta alijäämästä, valtioneuvoston tulee ryhtyä artiklan 7 kohdan nojalla Suomelle annettujen suositusten mukaisiin tai niitä julkistaloudellisilta vaikutuksiltaan vastaaviin toimenpiteisiin suositusten mukaisessa määräajassa sekä antaa asiasta eduskunnalle selonteko. Selonteon tulee sisältää selostus tarvittavista lainsäädäntö- ja muista toimenpiteistä.

Jos Euroopan unionin neuvosto on tehnyt Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 126 artiklan 9 kohdan mukaisen Suomea koskevan päätöksen tai ryhtynyt artiklan 11 kohdan mukaisiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston tulee antaa tiedonanto tarvittavista lisätoimista.

7 §

Valvonta ja toimenpiteet valvontakannanottojen johdosta

Tämän lain noudattamista valvoo talouspolitiikan arviointineuvosto. Talouspolitiikan arviointineuvostosta säädetään siitä annetussa laissa (/).

Jos valtioneuvosto ei ryhdy talouspolitiikan arviointineuvoston siitä annetun lain 1 §:n 2 momentin 1, 3, 4 tai 6 kohtien nojalla esittämiin toimenpiteisiin, valtioneuvoston tulee julkisesti perustella menettelynsä kahden kuukauden kuluessa finanssipolitiikan valvojan arvion antamisesta.

8 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää valtioneuvoston tekemässä julkisen talouden monivuotisessa suunnittelussa käytettävien julkisen talouden ja sen alasektoreiden tuloja, menoja, alijäämää, velkaa ja muita vastaavia seikkoja koskevien finanssipoliittisten tavoitteiden asettamisesta, tavoitteiden asettamisessa ja niiden saavuttamisen arvioinnissa käytettävistä ennuste-, tilasto- ja muista tiedoista sekä tavoitteiden saavuttamiseksi tarpeellisten valtioneuvoston toimenpiteiden suunnittelusta.

9 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 3 §:n 2 momentin 3 kohta, 5 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan valtioneuvosto ryhtyy tarpeellisiksi katsomiinsa julkisen talouden vakautta ja kestävyyttä korjaaviin toimenpiteisiin, jos koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen on heikompi kuin -2,5 prosenttia, ja 6 §:n 2 momentin toisen virkkeen säännös, jonka mukaan finanssipolitiikan valvoja ottaa arvioinnissaan huomioon erityisesti, onko koko julkisen talouden kuluvalle tai tulevalle vuodelle arvioitu nimellinen rahoitusasema suhteessa bruttokansantuotteeseen heikompi kuin -2,5 prosenttia, tulevat kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2031. Lain 3 §:n 2 momentin 4 kohta tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2033.

Lain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettu ylivaalikautinen tavoite asetetaan ensimmäisen kerran vaalikauden 2027 ensimmäisessä julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2027–2033.

2.

Laki

talouspolitiikan arviointineuvostosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Asema ja tehtävät

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen yhteydessä on riippumaton talouspolitiikan arviointineuvosto. Arviointineuvosto suorittaa tehtävänsä itsenäisesti eikä ota vastaan ohjausta ulkopuolisilta.

Arviointineuvoston tehtävänä on:

1) valvoa julkisen talouden hoitamisesta annetun lain (/) 3–5 §:ien noudattamista sekä laatia mainitun lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetut arviot;

2) arvioida talouspolitiikalle asetettujen tavoitteiden saavuttamista sekä talouspolitiikan vaikutuksia erityisesti taloudellisen kasvun ja vakauden, työllisyyden ja julkisen talouden pitkän ajan kestävyyyden kannalta;

3) arvioida julkisen talouden ohjausmenettelyiden yhtenäisyyttä, johdonmukaisuutta ja vaikuttavuutta;

4) laatia:

a) talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ja 15 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettu lausunto artiklakohdissa mainitusta ajankohdasta lukien; ja

b) valtiovarainministeriön pyynnöstä edellä mainitun asetuksen 23 artiklassa tarkoitettu arviointi ja analyysi sekä liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn täytäntöönpanon nopeuttamisesta ja selkeyttämisestä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1467/97, sellaisena kuin on se muutettu asetuksella (EU) 2024/1264, 3 artiklan 5 kohdan mukainen ei-sitova erillinen selvitys;

5) osallistua pyynnöstä eduskunnan ja sen valiokuntien järjestämiin kuulemisiin ja keskusteluihin; ja

6) vahvistaa valtiovarainministeriön ennustetoiminnasta vastaavalla osastolla laaditut valtion talousarvioesityksen ja julkisen talouden suunnittelun perustana olevat makrotalouden ennusteet.

Arviointineuvosto antaa eduskunnalle vuosittain helmikuun loppuun mennessä kertomuksen, joka sisältää 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetut arviointineuvoston valvontakannanotot ja arviot. Lisäksi arviointineuvosto voi antaa eduskunnalle tarvittaessa erilliskertomuksia.

2 §

Kokoonpano

Arviointineuvostoon kuuluvat puheenjohtaja ja neljä muuta jäsentä. Puheenjohtajan ja jäsenten tulee edustaa taloustieteen eri alojen korkeatasoista tieteellistä tai merkittävää talouspolitiikan asiantuntemusta.

3 §

Asettaminen ja toimikausi

Valtioneuvosto määrää arviointineuvoston puheenjohtajan ja jäsenet valtiovarainministeriön esityksestä neljän vuoden toimikaudeksi. Valtiovarainministeriö pyytää yliopistojen taloustieteellisiltä yksiköiltä yhteisen ehdotuksen arviointineuvoston puheenjohtajaksi ja jäseniksi. Valtiovarainministeriö voi poiketa yliopistojen ehdotuksesta ainoastaan painavista ja perustelluista syistä. Arviointineuvosto nimeää keskuudestaan varapuheenjohtajan.

Arviointineuvoston puheenjohtajaksi tai jäseneksi määrätty henkilö voi toimia neuvostossa yhtäjaksoisesti enintään kahdeksan vuotta.

4 §

Arviointineuvoston toiminta

Arviointineuvosto kokoontuu puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta.

Arviointineuvosto on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan lisäksi vähintään kaksi jäsentä.

Asia ratkaistaan yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Äänen mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Talouspolitiikan arviointineuvosto voi päättää ja muutoin käsitellä sille kuuluvia asioita osittain tai kokonaan sähköisessä toimintaympäristössä järjestetyssä kokouksessa. Sähköisessä kokouksessa arviointineuvoston on huolehdittava tietoturvallisuudesta ja siitä, etteivät salassa pidettävät tiedot ole ulkopuolisten saatavissa.

Sähköisen kokouksen edellytyksenä on, että kokouksen puheenjohtaja ja sihteeri voivat luotettavasti todentaa kokoukseen osallistuvat ja että kokoukseen osallistuva voi seurata kokouksen kulkua ja osallistua asioiden käsittelyyn.

5 §

Sihteeristö

Arviointineuvostolla on asioiden valmistelua ja toimeenpanoa varten pääsihteerin johtama sihteeristö, joka on virkasuhteessa Valtion taloudelliseen tutkimuskeskukseen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus nimittää pääsihteerin ja muut sihteeristöön kuuluvat virkamiehet arviointineuvoston esityksestä.

Pääsihteerin ja sihteeristöön kuuluvan muun virkamiehen kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto ja tehtävän edellyttämä perehtyneisyys.

6 §

Työjärjestys

Arviointineuvoston tehtävistä ja toimivallasta sekä asioiden käsittelystä määrätään tarkemmin neuvoston hyväksymässä työjärjestyksessä.

7 §

Tiedonsaantioikeus

Arviointineuvostolla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valtion virastoilta ja laitoksilta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät salassa pidettävät asiakirjat lukuun ottamatta julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) tai sen nojalla annettujen säännösten nojalla turvallisuusluokiteltavia asiakirjoja tai tietoja.

8 §

Palkkiot ja korvaukset

Arviointineuvoston jäsenillä sekä arviointineuvoston kuulemalla asiantuntijalla on oikeus kohtuulliseen palkkioon. Palkkioiden perusteet vahvistaa valtiovarainministeriö.

Matkoista aiheutuvat kustannukset korvataan matkakustannusten korvaamisesta tehdyn valtion virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti.

9 §

Ulkoinen arviointi

Valtiovarainministeriö tilaa vähintään viiden vuoden välein arviointineuvoston toimintaa koskevan riippumattoman ulkoisen arvioinnin.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 1 §:n 2 momentin 4 kohdan a alakohta tulee voimaan kuitenkin vasta 1 päivänä toukokuuta 2032. Ennen säännöksen voimaantuloa arviointineuvosto voi laatia omasta aloitteestaan tai valtiovarainministeriön pyynnöstä 1 §:n 2 momentin 4 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja lausuntoja.

Ennen tämän lain voimaantuloa asetettu talouspolitiikan arviointineuvosto toimii tämän lain mukaisena talouspolitiikan arviointineuvostona toimikautensa loppuun saakka. Tämän jälkeen arviointineuvosto asetetaan yhden kerran siten, että puheenjohtajan ja yhden jäsenen toimikaudeksi määrätään viisi vuotta. Tämän jälkeen puheenjohtaja ja kyseinen jäsen määrätään neljän vuoden toimikaudeksi 3 §:n 1 momentin mukaisesti.

Tämän lain 1 §:n 3 momentin säännöstä vuosittain eduskunnalle annettavasta kertomuksesta sovelletaan ensimmäisen kerran arviointineuvoston vuonna 2027 antamaan kertomukseen.

3.

Laki

valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 1 §:n 4 momentti seuraavasti:

1 §

Asema ja tehtävät

Tarkastusviraston tehtävänä on laatia jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun neuvoston direktiivin 2011/85/EU, sellaisena kuin se on muutettu neuvoston direktiivillä 2024/1265/EU, 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitetut finanssipolitiikan vuosittaisessa ja monivuotisessa suunnittelussa käytettyjä makrotalouden ja julkisen talouden ennusteita koskevat jälkiarvioinnit ja julkistettava ne.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annettu laki (869/2012).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.11.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Valtiovarainministeri Riikka Purra

3.

Laki

valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 1 §:n 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Asema ja tehtävät

Asema ja tehtävät

Tarkastusvirasto hoitaa talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetussa laissa (869/2012) säädetty tehtävät.

Tarkastusviraston tehtävänä on laatia jäsenvaltioiden julkisen talouden kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun neuvoston direktiivin 2011/85/EU, sellaisena kuin se on muutettu neuvoston direktiivillä 2024/1265/EU, 4 artiklan 6 kohdassa tarkoitetut finanssipolitiikan vuosittaisessa ja monivuotisessa suunnittelussa käytettyjä makrotalouden ja julkisen talouden ennusteita koskevat jälkiarvioinnit ja julkistettava ne.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Valtioneuvoston asetus

talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain voimaantulosta annetun asetuksen muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti
kumotaan talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain voimaantulosta annetun asetuksen (1030/2012) 3 § seuraavasti:

1 §

Tällä asetuksella kumotaan talous- ja rahaliiton vakaudesta, yhteensovittamisesta sekä ohjauksesta ja hallinnasta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta sekä sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä julkisen talouden monivuotisia kehyksiä koskevista vaatimuksista annetun lain voimaantulosta annetun valtioneuvoston asetuksen (1030/2012) 3 §.

2 §

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
